

ЛИСТОПАД

2019

Майстерня Аграрія

ФОРМУЛА
ДОБРОГО
ВРОЖАЮ

Стор. 4

НАДІЙНИЙ
ЗАХИСТ НАСІННЯ
КУКУРУДЗИ

Стор. 20

ВИКЛИКИ СЕЗОНУ
ТА ПІДГОТОВКА
САДУ ДО ЗИМИ

Стор. 100

МЕХАНІЗМ
ВАШОГО УСПІХУ!

ШАНОВНИЙ ЧИТАЧУ!

Сезон жнив завершено і зараз, напевно, найкращий час, щоб підбити підсумки, відсвяткувати перемоги і надихатися майбутніми звершеннями.

Як і кожна компанія або людина, яка відчуває відповідальність за те, що вона робить, ми також ретельно вивчаємо та аналізуємо наші дії задля вдосконалення власних планів, продуктів і проєктів. Все, що ми робимо, спрямовано на досягнення нашої спільної мети — розбудову успішної процвітаючої країни. Аграрний сектор — це те, чим ми пишаємося, оскільки завдяки вашій наполегливій праці, здатності мріяти та досягати Україна посідає 1-ше місце в експорті соняшникової олії, 3-тє місце з експорту ріпаку й меду, 4-тє місце в експорті кукурудзи та ячменю, 5-тє місце з експорту пшениці в світі. Тож саме ви наповнюєте бюджет держави валютними надходженнями у розмірі 18 млрд дол. США і результат саме вашої праці складає 17 % ВВП як внесок аграрного сектора.

Компанія «Сингента» робить все можливе для забезпечення своїх партнерів високопродуктивними гібридами соняшнику й кукурудзи та високоякісними засобами захисту рослин. Кожен третій гектар соняшнику в Україні — це соняшник ТМ Syngenta, кожен п'ятий гектар оброблено засобами захисту рослин від «Сингента». І ми вдячні вам за довіру у виборі нашої компанії в якості партнера!

Ми часто чуємо слово «продукт». Однак, що саме означає це слово? Ми для себе сформулювали таке тлумачення: продукт — це товар плюс сервіс, тому сервіси є невід'ємною складовою наших розробок і методів пропозиції та позиціонування продуктів.

Яким чином ми дізнаємося про ваші потреби? Тільки шляхом відкритого діалогу, безперервного зворотного зв'язку з сільгоспвиробниками. Саме тому з метою поглиблення такої моделі нашої співпраці ми збільшуємо команду регіональних представників. Ми готові не лише надавати вам високоякісний продукт, а й сприяти в збереженні ваших інвестицій завдяки програмі «МетеоЗахист». Фахівці відділу «Фінансові рішення» завжди запропонують найпривабливіші умови продажу зерна. Якщо ви вирощуєте овочі — будемо раді вітати вас у Клубі стратегічних партнерів, де ви знайдете бажаних придбати ваш урожай! А в разі виникнення будь-яких ситуацій на полі, вам у пригоді стануть лабораторії «Сингента», що працюють як «швидка допомога».

Але і це ще не все. В серпні 2019 року ми уклали угоду про придбання відомої всім компанії Scorio, і на наступний сезон наші можливості надавати всебічну підтримку суттєво зростуть. Та про це — в черговому випуску журналу.

А зараз запрошую вас у цікаву подорож сторінками нашого видання, де ви точно знайдете те, що шукаєте!

З повагою,

СЕРГІЙ КЛІШИН,

керівник відділу маркетингу розвитку насіння, компанія «Сингента»

«МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» — періодичне видання ТОВ «Сингента»

Засновник і видавець: ТОВ «Сингента»

Головний редактор: Максимович Володимир
Відповідальна за випуск: Магльована Ірина
Літературний редактор: Колісніченко Людмила
Дизайн: Земський Тарас

Адреса: 03022, м. Київ, вул. Козацька, 120/4,
ТОВ «Сингента», відділ маркетингу

Наклад: 5400 примірників
Журнал розповсюджується безкоштовно.

**БУДЬ ЛАСКА,
НАДСИЛАЙТЕ СВОЇ ЗАПИТАННЯ,
ЗАУВАЖЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
НА E-MAIL:
Iryna.Magliovana@syngenta.com**

ЗМІСТ

Формула доброго врожаю	4
------------------------------	---

ЗАХИСТ РОСЛИН

Люмакс® та Елюміс® — головні елементи технології захисту кукурудзи від бур'янів	16
Надійний захист насіння кукурудзи.....	20

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СЕЛЕКЦІЇ

Рекомендації з використання гібридів кукурудзи компанії «Сингента»	26
HTS-гібриди соняшнику компанії «Сингента».....	28
Новинки гібридів соняшнику компанії «Сингента»	30

ГАРНІ НОВИНИ З ПОЛІВ

Елатус® Ріа: гарні новини з полів Хмельниччини.....	36
Елатус® Ріа: гарні новини з полів Вінниччини і Житомирщини	38
Елатус® Ріа: гарні новини з полів Одещини	42
«Майстерня Аграрія» на захисті вашого врожаю	46
Технології «під ключ», або Як проходила ювілейна «Майстерня Аграрія» на полях Полтавщини	48
Результатом задоволені!	54
Працювати на своїй землі та розвивати рідне село.....	56
Буджацький шлях	60

АГРАРНА БЕЛЕТРИСТИКА

- Надихаючі історії жінок і в полі, і в долі 66
- Сторінка аграрного гумору 70

НАУКА — ВИРОБНИЦТВУ

- Схожість насіння як один із важливих показників 74
- Особливості розвитку та живлення озимої пшениці на ранніх етапах.
Досвід управління живленням рослин 78

ПЛАН УСПІШНОГО ЗРОСТАННЯ

- Збереження диких запилювачів: шляхи вирішення 84

ПРОМИСЛОВЕ ОВОЧІВНИЦТВО ТА КАРТОПЛЯРСТВО

- Ми за безпеку! 92
- Важливість регламентованого застосування пестицидів.
Протокол вирощування задля отримання безпечної продукції 94

ПРОМИСЛОВЕ САДІВНИЦТВО ТА ВИНОГРАДАРСТВО

- Виклики сезону та підготовка саду до зими 100
- Хорус®, Циделі™ Топ, Проклейм®, Світч® купуй та з компанією «Сингента»
до Європи мандруй 102
- В ногу з часом 108

ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ

- Приклад успішної стратегії продажу української пшениці з прив'язкою
до котировань ф'ючерсів американської пшениці на Чиказькій біржі! 118
- «МетеоЗахист» для аграріїв: коли природні форс-мажори не страшні 122

СОФІЯ НЕСТЕРЧУК

ФОРМУЛА ДОБРОГО ВРОЖАЮ

ДОБРИЙ УРОЖАЙ МАЄ БАГАТО СКЛАДОВИХ: ВДАЛО ПІДІБРАНІ ГІБРИДИ, ЯКІСНЕ НАСІННЯ, ПЕРЕДОВА ТЕХНОЛОГІЯ, СУЧАСНА ТЕХНІКА І, ЗВІСНО Ж, СПРИЯТЛИВА ПОГОДА. І ЯКЩО НА ОСТАННЄ ЛЮДИНА ВПЛИНУТИ НЕ МОЖЕ, ТО ОБ'ЄДНАТИ РЕШТУ ЧИННИКІВ ЇЙ ЦІЛКОМ ПІД СИЛУ. ВЛАСНЕ, В ЦЬОМУ Ї ПОЛЯГАЄ ФОРМУЛА ДОБРОГО ВРОЖАЮ. УТІМ, НЕ ВАРТО СКИДАТИ З РАХУНКІВ І ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК – МАЙСТЕРНІСТЬ АГРОНОМА, ПРОФЕСІЙНІСТЬ ДИРЕКТОРА. У СТОВ «ПЕРШЕ ТРАВНЯ», ЩО В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ, УСІ ЦІ СКЛАДОВІ ВДАЛОСЯ ЗІБРАТИ ВОЄДИНО. ТОМУ ПОПРИ ВІДВЕРТО ЕКСТРЕМАЛЬНІ ПОГОДНІ УМОВИ ПЛАНИ ТУТ ЗБІГАЮТЬСЯ З РЕАЛЬНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ. ЯК ВДАЄТЬСЯ ЇХ ВИКОНУВАТИ, РОЗПОВІДАЄ ДИРЕКТОР ГОСПОДАРСТВА **ВОЛОДИМИР РЕВА**.

– Пане Володимире, як давно ви працюєте у СТОВ «Перше травня»? Взагалі як прийшли в аграрну сферу? Що вплинуло на ваш вибір?

– Щодо вибору професії, власне, варіантів у мене було небагато. Виріс у селі, батько працював на посаді керуючого відділку. Пам'ятаю, як років з десяти він брав мене з собою на роботу — саджав у коляску МТ-10 і ми об'їжджали поля. Пообідати з комбайнером було для мене просто щастя. І досі пам'ятаю, який смачний був той борщ!

Коли прийшов час обирати, до якого вишу вступати, ввався: піти в Інститут фізкультури, адже я серйозно займався лижами, чи в сільськогосподарський. Переконали слова батька: біля землі завжди будеш з хлібом. Тому пішов до аграрного. Закінчив Харківський аграрний університет ім. Докучаєва за фахом «Селекція та насінництво».

У селі Світличне та в цьому господарстві я з 1989 року. Починав з посади головного агронома, на той час ще колгоспу «Перше травня». Коли розпочалася земельна реформа і господарство реорганізували в КСП, люди обрали мене головою. Згодом, коли розподіляли землю, почали укладати договори оренди з пайовиками, ми отримали юридичний статус сільгосптовариства з обмеженою відповідальністю. Так працюємо майже 20 років.

Маємо в обробітку 3700 га землі. З них на 1250 га сіємо озиму пшеницю, на 700–750 га — соняшник, на 400–500 га вирощуємо сою, 600–800 га засіваємо кукурудзою, 200 га займають кормові культури. Маємо 650 голів ВРХ, із них 220 голів дійного стада.

– Ви тісно співпрацюєте з компанією «Сингента». Чому віддаєте перевагу її продуктам? Як зав'язалося ваше співробітництво?

– Справді, ми дуже плідно співпрацюємо з «Сингента», у нас тісні й ділові, й дружні відносини. Останні 7–8 років соняшник на 100 % сіємо селекції цієї компанії — гібриди НК Бріо та НК Неома, отримуємо в середньому по 34–36 ц/га. 15 % площі під кукурудзою засіваємо гібридом СИ Феномен. Минулого року він уродив 95 ц/га. На 90 % застосовуємо засоби захисту компанії «Сингента».

Ми довіряємо її продуктам. Для мене, наприклад, культура соняшник асоціюється виключно із гібридами від «Сингента». Ми переконалися, що її гібриди не тільки якісні, а й відповідають заявленим характеристикам. Якщо в каталозі вказана певна маса тисячі насінин — значить, таку ми й отримуємо. Це дуже важливо. До речі, саме за високу масу тисячі насінин, високу олійність нам подобається НК Бріо. З виду кошик наче невеликий, а коли в машину зсипаєш — важить багато. У складі насіння менше місця займає, а тоннаж більший. Переробники його охоче беруть і ціну дають вищу.

Щодо засобів захисту, то якість продуктів компанії «Сингента» загальновідома. Це гарантія того, що ми не втратимо врожаю. Тому ми вважаємо нашу співпрацю взаємовигідною — купуючи її продукцію, отримуємо достойний урожай.

Те, що ми так тісно співпрацюємо з «Сингента», — заслуга теперішнього керівника харківського підрозділу відділу

продажів Віктора Баранова, щоправда, коли ми з ним познайомилися, він працював звичайним менеджером. Він грамотний спеціаліст, завжди намагався нас не просто зацікавити новим продуктом, а фахово довести його ефективність. Постійно радив: давайте спробуємо такий препарат, давайте ось так його внесемо... Будь-яке питання — і він одразу приїздив у господарство, надавав повну консультацію. Тобто, здійснював агрономічний супровід. Так поступово міцніла наша співпраця, розширювався асортимент препаратів. Звісно, вони недешеві, але краще купити якісне і бути впевненим у результаті, ніж загубити врожай сумнівними ЗЗР, а разом з ним і всі вкладені в нього кошти.

– Нині аграрії дедалі частіше скаржаться на погіршення кліматичних умов, у яких доводиться працювати. Наскільки гостро стоїть ця проблема для вас?

– Наша зона вже фактично відповідає умовам Степу, а не Лісостепу — це бачу не тільки я, а й метеопост компанії «Сингента». Цього року у нас особливо складно з опадами — протягом 3,5 місяців випало 55 мм. А температури надвисокі.

Виходимо з цієї ситуації таким чином: проводимо ранню сівбу, використовуємо якісні гібриди, перейшли на роздрібнене внесення добрив. Загалом змістили строки сівби всіх ярих культур на 10–14 діб, до 1 травня завершуємо посівну,

а цього року відсіялися навіть до 25 квітня. Починаємо сіяти, коли температура ґрунту підвищується до 7–8 °С, часто потім йде похолодання, але ми на нього не зважаємо, сіємо далі.

Озимі, навпаки, сіємо пізніше. Останнім часом озимину доводиться сіяти у сухий ґрунт — три роки поспіль пшениця сходить у листопаді-грудні, зимує у фазі шильця. А навесні за рахунок добрив ми її «розганяємо». А що робити? Пристосовуємося до нових умов і працюємо.

Технологія витримана, працюємо на запланований урожай: пшениці — 60–70 ц/га, соняшнику — 35–40 ц/га, сої — 25–30 ц/га, кукурудзи — 90–100 ц/га. Змінилися підходи до системи живлення. Наприклад, на пшениці намагаємося добрива вносити меншими дозами, але частіше, азот уже вносимо тричі. Під соняшник добрива вносимо з осені та навесні в рядок під час сівби. Змінили виробника добрив.

Наша філософія така: дати все рослині й отримати максимальний урожай. Проте ми розуміємо, для того щоб отримати 60–70 ц/га пшениці, не потрібно вносити 500 кг у фізичній вазі селітри, достатньо дати рослині 300 кг, але ми розділимо її на три частини і внесемо по мерзлоталому ґрунту, у фазу виходу в трубку і по колосу, тобто коли пшениця найбільше потребує азоту. Тоді ми впевнені, що рослина його засвоїть і наші кошти не будуть витрачені марно.

Намагаємося максимально зберегти вологу в ґрунті. Оремо під кукурудзу та соняшник. Якщо погода дозволяє, то культивуємо, і навесні найменше намагаємося виходити в поле — робимо передпосівну культивуацію і сіємо. Маємо сучасну техніку, це нам також полегшує роботу з ґрунтом, дає змогу ефективно зберігати вологу.

І, звісно, велику увагу приділяємо добору гібридів та сортів.

– Які характеристики гібридів, зокрема соняшнику та кукурудзи, для вас найбільш важливі?

– Насамперед посухостійкість — для нашої зони нині це основне. Крім того, група стиглості. У нас сівозміна така,

що для пшениці соняшник є найкращим попередником, тому, обираючи гібрид останнього, ми зважаємо на строки досягання, щоб зібрати його до 5–10 вересня. Через зростання температур соняшник дозріває раніше, тому переходимо на середньоранні, середньопізні гібриди, щоб можна було посіяти озиму пшеницю після нього.

Важлива маса тисячі насінин, щоб олійність була не менше ніж 48–50 %. А тепер ще й додається стійкість до вовчка, бо вже з'являється даний паразит, хоч поки гостро ця проблема не стоїть. Тому цього року ми вже половину площ засіяли класичним НК Бріо, а половину — Clearfield®-гібридом НК Неома. НК Бріо стійкий до п'ятої раси вовчка, але на наступний рік думаємо сіяти семи-расовий. Плануємо обговорити зі спеціалістами компанії «Сингента», який саме гібрид обрати.

Щороку на демоділянках випробовуємо 4–5 гібридів соняшнику від «Сингента», потенційно цікавих для нас. Вирощуємо їх у жорстких умовах, зважаємо також на думку спеціалістів, які досліджували ці гібриди в інших ґрунтово-кліматичних умовах, і робимо висновки.

По кукурудзі простіше. Тут головне — врожайність. Ранні гібриди у структурі посівних площ у нас займають 30 %, середні — 50 %, пізні — 20 %. Знову ж таки через підвищення літніх температур, брак вологи важливо, щоб гібрид можна було рано сіяти, щоб він, з одного боку, навесні отримав достатню кількість вологи для розвитку, а з іншого — щоб відцвів до настання літньої спеки, щоб устиг запилитися та сформувати качан. З огляду на це нас повністю задовольняє ранній гібрид СИ Феномен — його можна сіяти за температури ґрунту 7–8 °С. Він рано цвіте, «проскакуючи» період засухи. Дуже добру має вологовіддачу — 12–13 %. Останні три роки ми його не досушуємо, і це дуже добра економіка.

– Чи зазнає змін ваша система захисту?

– Ми вже перейшли на рівень, коли не чекаєш появи хвороб чи шкідників. За технологією, потрібно у фазу 6–8 листків внести фунгіцид — ми його вносимо. За рекомендацією від «Сингента» ми розбиваємо необхідну норму внесення препарату і вносимо його двічі меншими дозами, як і добрива. Наприклад, перший раз Амістар® Екстра, другий раз Амістар® Голд по 0,5 л/га. Цього року опадів мало, тож можна було б подумати так: хвороб не буде, не треба вносити фунгіцид. Але ми все одно вносили, бо насіння не дешево, до того ж з осені залишається падалиця, на якій збудник може зостатися, а його ж не видно... Тому щодо

системи захисту, то в нас така філософія: працювати на випередження, за будь-яких умов. Ми більше вкладаємо, щоб потім економити.

Не всі так роблять, можливо, вважаючи, що затрати зростають. Але позиція «можна отримати менший урожай, не вносячи препарат» — це шлях у порожнечу. Я знаю таких господарів, що казали, яка різниця, яка врожайність, — буду отримувати 30 ц/га пшениці й мені буде вигідно. Ті господарства вже перейшли в холдинги.

Звісно, сільське господарство — справа ризикована. Хто міг передбачити, що буде така цінова політика, коли ми минулого року продавали пшеницю по 5300 грн, а цього — по 4100–4200 грн? Соняшник минулого року першими продали по 10 500 грн, а цього — по 9400 грн, а тепер він уже 8500 грн. Як тут рахувати економіку? Не вносити добрива чи ЗЗР? У нас іншого виходу немає, як дати рослині те, чого вона потребує, якщо хочемо мати добрий результат.

– Ви згадали про стрибки цін. «Сингента» пропонує чимало програм фінансових рішень. Чи берете ви в них участь?

– Так. Минулого року ми працювали з кукурудзою. Цього року взяли участь у програмі «Підтримка XXL», працювали з пшеницею під урожай 2020 року: коли на елеваторі вона коштувала 4300 грн/т, ми реалізували компанії «Сингента» по 4895 грн/т і закупили у дистриб'ютора протруйник, будемо брати насіння та ЗЗР. Ми нічого не втрачаємо, все одно в них купуємо насіння та препарати захисту. І ризиків немає. Ці програми особливо вигідні останні кілька років, коли перша ціна краща, ніж наступні.

– Які максимальні врожаї соняшнику отримували?

– Максимальні 38–39 ц/га давали гібриди СИ Купава і НК Бріо. Цього року максимальною була врожайність 37 ц/га. У нас урожайність рівномірна по всіх полях — максимум 2–3 ц/га різниця. Через те, що ми дуже швидко сіємо, соняшник рівномірно розвивається.

Взагалі я вважаю, що краще мати стабільні врожаї, ніж рекорди. Отримувати кукурудзи 90 ц/га, соняшнику 35 ц/га, пшениці 60 ц/га я готовий із року в рік, але в нас така зона, що це неможливо.

– Якому насінню віддаєте перевагу? Адже нині точаться дискусії щодо того, яке насіння краще — наше чи імпортне.

– Є країни, насінню яких більше довіряєш, зокрема США, Угорщина. От турецькі партії бувають не дуже чистими. Але з гібридами від «Сингента» у нас питань не було, щоб насіння соняшнику або кукурудзи погано сходило чи було невідкаліброване. До речі, ми насіння закупаємо дуже рано, восени, навіть беремо рештки.

Загалом які є ризики, коли купуєш насіння? Ти не знаєш, що береш. Є допустимі стандарти, наприклад, по схожості насіння. Але ми сіємо сівалками на кінцеву густоту, ми ж не

закладаємо більшу норму. Тому хотілося б, щоб у насіння була чітко витримана норма — маса тисячі насінин, схожість. А так ми платимо гроші за товар, а що привезуть, ти не знаєш. Однак ми переважно працюємо із дистриб'ютором компанії «Сингента» ТОВ «Агрозахист» (м. Харків), то в нас таких проблем не було. Тому тут ще важлива роль дистриб'ютора.

– Чи перевіряєте ви якість насіння в лабораторії?

– Так, ми співпрацюємо із лабораторією компанії «Сингента» в Харкові. Насіння пшениці перевіряємо на наявність хвороб. Тоді на основі результатів лабораторних досліджень вибираємо протруйники. Як я вже сказав, часто беремо залишки насіння соняшнику з попереднього року, тому перевіряємо схожість, масу тисячі насінин — так я вже бачу, що беру. Багато хто тільки свіжому насінню віддає перевагу, але залишки нічим від свіжого не відрізняються. Лабораторний аналіз це підтверджує.

Взагалі вважаю, що розвиток «Сингента» надалі залежить від людей, які працюють у компанії, від їх наполегливості. Таких, наприклад, як Віктор Баранов. До речі, він нас і лабораторні аналізи привчив робити. Людина повинна бути на своєму місці: коли вона зробить аналіз, роз'яснить, що відбувається з насінням, тобто дасть корисну інформацію, це підвищує довіру до компанії.

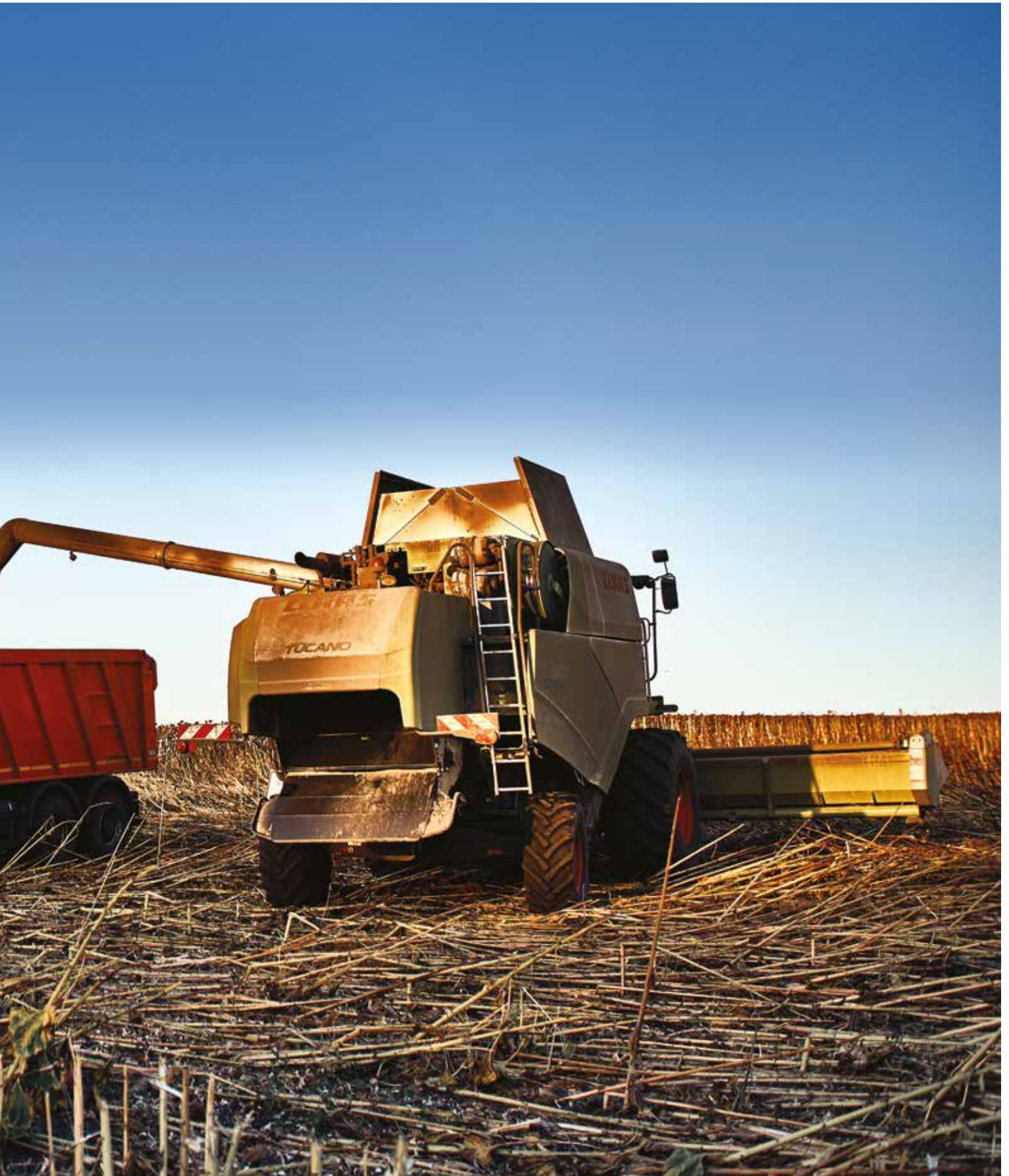
– Наостанок прийнято запитувати про плани на майбутнє. У чому вбачаєте свій розвиток надалі?

– Нині у сільському господарстві можна планувати розвиток, якщо впевнений, що буде на чому працювати. Часто кажуть, що немає інвестицій у сільське господарство. Якби була впевненість, що оренда землі протримається ще років 5–10, було б більше інвестицій у землю, аніж у разі відкриття ринку землі. Бо все одно будуть гроші вимиватися на її купівлю. Тому нині ми тільки думаємо, як зберегти цю землю. Якщо в нас її не буде, то навіщо нам наша дорога техніка? Якби дійсні договори оренди продовжили ще на 5–10 років, то ми сільське господарство по-іншому розвивали б.

Що стосується удосконалення технології, підвищення врожайності, то ми вже отримуємо результат, близький до максимального. Далі підвищити її можна за допомогою зрошення. Але постає проблема, де взяти воду. Колись у районі була система зрошення, яку за часи незалежності розікрали. Знову ж таки тепер затівати будівництво зрошення, а завтра хтось прийде з актом на землю...

Тому надалі будемо робити, що в наших силах: тісно співпрацювати з провідними селекційними компаніям, щоб мати якісне насіння, удосконалювати систему живлення, одним словом, працювати над урожайністю рослин. І, звісно, розбудовувати наше Світличне.

ЗАХИСТ РОСЛИН

ВОЛОДИМИР МАКСИМОВИЧ,
менеджер з технічної підтримки, напрям «Гербициди для польових культур», компанія «Сингента»

ЛЮМАКС® ТА ЕЛЮМІС® — ГОЛОВНІ ЕЛЕМЕНТИ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАХИСТУ КУКУРУДЗИ ВІД БУР'ЯНІВ

Гербициди Люмакс® та Елюміс® не є новими в портфелі препаратів для захисту кукурудзи компанії «Сингента», але щороку ми чуємо багато запитань від сільгоспвиробників про те, як правильно їх застосовувати, для чого вони їм потрібні та яке місце цих гербицидів у системі захисту кукурудзи? Мета даної статті — надати роз'яснення господарникам, як вносити ці препарати, як правильно обрати їх для себе, а також розповісти про особливості та нюанси їх використання.

Що ж таке Люмакс 537,5 SE, с. е.? З одного боку, здається, що це трохи покращений Примекстра® TZ Голд, однак завдяки наявності третьої діючої речовини, а саме мезотріону, та синергетичній дії трьох потужних компонентів це зовсім

інший гербицид зі своїми, часто унікальними властивостями. Давайте ж з'ясуємо, чим саме Люмакс® відрізняється насамперед від групи Примекстра (Голд та TZ Голд). Передусім спектром дії, адже Примекстра® TZ Голд недостатньо контролює падалицю соняшнику й взагалі складноцвіті бур'яни, натомість Люмакс® завдяки наявності в своєму складі мезотріону та синергетичній дії S-метолахлору і тербутилазину здатний контролювати будь-яку падалицю соняшнику, а також нетребу звичайну, амброзію полинолисту, паслін чорний та інші важкоконтрольовані бур'яни. Препарати групи Примекстра, як і будь-який ґрунтовий гербицид, неспроможні діяти на багаторічні дводольні бур'яни, а от Люмакс® має унікальну, порівняно з іншими гербицидами, особливість — це контроль багаторічних дводольних бур'янів, але

за умови застосування по їхніх сходах. Тобто, якщо ми використовуємо Люмакс® після сходів кукурудзи та бур'янів, то він за рахунок мезотріону дозволяє знищувати такі бур'яни, як осоти та березка навіть по добре розвиненій вегетативній частині. Внаслідок синергізму трьох компонентів у препараті Люмакс® здатний контролювати не одну чи дві, а навіть декілька хвиль бур'янів, що можуть з'являтися на полі, особливо після опадів. Отже, характерна властивість дії Люмакс® — чорне поле з рівними рядами лише культури на ньому. Ще одна відмінність даного препарату від групи Примекстра (Голд і TZ Голд) — це період захисної дії, який складає 80 днів, тимчасом як у Примекстра він 35–40 днів. Як бачимо, Люмакс® з-поміж відомих на ринку гербіцидів вирізняється іншими, а часто й унікальними властивостями.

А зараз давайте розглянемо, як і коли необхідно вносити Люмакс® та які є особливості його використання. Компанія «Сингента» рекомендує застосовувати Люмакс® насамперед на тих полях, які не містять багаторічних злакових бур'янів, зокрема пирію повзучого, гумаю і свинорію пальчастого. Ми радимо використовувати Люмакс® у тому разі, коли господарства мають великі площі вирощування кукурудзи, але недостатньо техніки для їх вчасної обробки. Тобто,

внесення Люмакс® дозволяє оптимізувати строки проведення польових робіт, що є дуже важливим чинником для агрохолдингів. Також, якщо після внесення прогнозується тривала волога погода, то це знову привід для застосування Люмакс®, адже він здатний до реактивації в ґрунті й дозволяє не думати про появу нових хвиль бур'янів на полі. До того ж Люмакс®, так само як і Елюміс®, можна вносити на ділянках гібридизації кукурудзи, на відміну від будь-яких інших гербіцидів, які зараз відомі, і це ще одна унікальна властивість даного продукту.

Тепер давайте більш уважно подивимося, як правильно застосовувати Люмакс®. Передусім цей гербіцид краще вносити ранньопіслясходово. Даний термін означає, що ми дивимося на стадію розвитку саме бур'яну, а не культури. По кукурудзі Люмакс® можна використовувати аж до 8-го листка культури, головне, щоб бур'яни при цьому знаходилися у визначеній стадії, а саме: однорічні злакові мали 1–2 листки, а однорічні дводольні — 2–6 листків. Таким чином, основним обмежуючим фактором при застосуванні Люмакс® ранньопіслясходово є стадія розвитку саме однорічних злакових бур'янів (див. рис. 1). Можна вносити його і до сходів культури та бур'янів, але найбільше свій потенціал

Рис. 1. Найкращий час застосування Люмакс® ранньопіслясходово.

цей препарат розкриває саме ранньопіслясходово. Ще однією особливістю є контроль бур'янів за No-till технологією, адже гербіцид чудово проникає крізь рослинні рештки та контролює бур'яни, що сходять.

Люмакс® з'явився в портфелі компанії «Сингента» у 2007 році, однак конкуренти теж не зволікають і вивели свій варіант гербіциду на основі ізоксафлютолу та тіенкарбазон-метилу. Для того щоб зрозуміти, чим Люмакс® кращий від продуктів-конкурентів, будь-ласка, уважно подивіться таблицю 1 і переконайтеся, що Люмакс® є більш універсальним гербіцидом.

ТАБЛИЦЯ 1. ПЕРЕВАГИ ЛЮМАКС® НАД ІНШИМИ ГЕРБІЦИДАМИ

Контролює дводольні бур'яни пізнього розвитку (2–6 листків)

Контролює деякі проблемні бур'яни: мак-самосійку, підмаренник чіпкий, гірчак пшашиний, гірчак березкоподібний, дурман звичайний

Контролює багаторічні дводольні бур'яни (по сходах)

Може вноситися до 8-го листка культури (висока селективність)

Пролонгована ґрунтова дія на декілька хвиль бур'янів, що можуть з'явитися на полі

А тепер хотілося б також нагадати про інший наш флагманський гербіцид Елюміс 105 OD, о. д. Це комплексний двокомпонентний препарат, який захищає кукурудзу від широкого спектра однорічних та багаторічних, злакових і дводольних бур'янів. До складу продукту входять дві добре відомі діючі речовини — нікосульфурон та мезотріон. Начебто нічого нового, але препарат — це не просто суміш діючих речовин, це своєрідна і спеціально створена формуляція, яка включає в себе діючі речовини, наповнювачі, антистресанти, антиспінувачі, сурфактанти тощо. При поєднанні ці дві діючі речовини разом з іншими активними компонентами мають сильну синергетичну дію проти широкого спектра бур'янів.

Дуже часто сільгоспвиробники не звертають уваги на такий важливий момент, як механізм дії препарату. Проте саме у цьому і проявляються основні властивості та переваги гербіциду. Зокрема, нікосульфурон поглинається листками та стеблами бур'янів, є типовим ALS-інгібітором (блокує синтез білка в клітинах рослин бур'янів), а мезотріон є інгібітором специфічного рослинного ферменту пі-гідроксифенілпіруватдегідрогенази (HPPD), який бере участь у синтезі каротиноїдів. Ці сполуки, своєю чергою, розширюють спектр поглинання хлорофілу, таким чином, мезотріон є інгібітором фотосинтезу. Прочитавши ці складні хімічні назви, ми одразу розуміємо, що Елюміс® здатний контролювати майже всю шкодочинну рослинність на полі, в тому числі такий важкоконтрольований останнім часом бур'ян, як ваточник сирійський. До речі, мова тут може бути лише про контроль вегетуючої (зеленої) частини бур'яну. Тобто,

Рис. 2. Контроль березки гербіцидом Люмакс®.

Елюміс® немає викорінюючої дії проти ваточника, але він дозволяє бур'яну рости та викидати насіння. Ще раз звертаємо вашу увагу на таблицю 2, де надано спектр бур'янів, які контролює Елюміс®, для того щоб у сільгоспвиробника не складалося враження, що наш гербіцид треба застосовувати тільки в місцях поширення цього злісного бур'яну. Серед інших особливостей та переваг гербіциду Елюміс® є найширше серед післясходових гербіцидів, які використовуються на кукурудзі, вікно застосування — 2–8 (10) листків та потужна ґрунтова дія за рахунок мезотріону, тобто здатність контролювати декілька можливих наступних хвиль дводольних бур'янів, які можуть виникнути на полі, особливо після опадів. Ця перевага дозволяє ефективно боротися з бур'янами, навіть за умови більш пізнього обробітку культури, коли внесення будь-яких інших гербіцидів може викликати фітотоксичність. Звісно, це не означає, що потрібно чекати поки культура досягне фази 8–10 листків, однак це ще одна особливість і можливість препарату захистити кукурудзу від бур'янів навіть за умови більш пізнього внесення.

Гербіцид Елюміс® рекомендується до застосування з нормою 1,5–2,0 л/га. Оптимальною нормою використання є 1,5 л/га, з якою препарат необхідно застосовувати від 2 до 5 листків культури за умови, що бур'яни мають не

ТАБЛИЦЯ 2. СПЕКТР ЕФЕКТИВНОСТІ ЕЛЮМІС®

НАЗВА БУР'ЯНУ	1,5 Л/ГА	2,0 Л/ГА
Абутилон Теофраста	■ 90-100%	■ 90-100%
Щириця звичайна	■ 90-100%	■ 90-100%
Щириця жминоподібна	■ 90-100%	■ 90-100%
Лутига розлога	■ 90-100%	■ 90-100%
Гірчиця польова	■ 90-100%	■ 90-100%
Редька дика	■ 90-100%	■ 90-100%
Талабан польовий	■ 90-100%	■ 90-100%
Дворядник стінний	■ 90-100%	■ 90-100%
Вороняча лапка	■ 90-100%	■ 90-100%
Лобода біла	■ 90-100%	■ 90-100%
Дурман звичайний	■ 90-100%	■ 90-100%
Галінсога дрібноквітка	■ 80-90%	■ 90-100%
Герань розсічена	■ 80-90%	■ 90-100%
Падалиця соняшнику	■ 80-90%	■ 90-100%
Мак дикий	■ 70-80%	■ 90-100%
Спориш звичайний	■ 70-80%	■ 70-80%
Гірчак березкоподібний	■ 80-90%	■ 90-100%
Гірчак розлогий	■ 90-100%	■ 90-100%
Гірчак шорсткий	■ 90-100%	■ 90-100%
Портулак городній	■ 90-100%	■ 90-100%
Паслін чорний	■ 90-100%	■ 90-100%
Осот польовий (жовтий)	■ 90-100%	■ 90-100%
Осот городній	■ 90-100%	■ 90-100%
Осот рожевий	■ 90-100%	■ 90-100%
Шпергель звичайний	■ 80-90%	■ 90-100%
Зірочник середній	■ 90-100%	■ 90-100%
Фіалка польова	■ 80-90%	■ 90-100%
Нетреба звичайна	■ 90-100%	■ 90-100%
Ваточник сирійський	■ 70-80%	■ 80-90%
Березка польова	■ 70-80%	■ 80-90%
Переліска однорічна	■ 90-100%	■ 90-100%
Пальчатка кровоспиняюча	■ 80-90%	■ 90-100%
Росичка криваво-червона	■ Не контролює	■ 70-80%
Плоскуха звичайна (куряче просо)	■ 90-100%	■ 90-100%
Тонконіг однорічний	■ 90-100%	■ 90-100%
Мишій (види)	■ 80-90%	■ 90-100%
Пирій повзучий	■ 90-100%	■ 90-100%
Гумай (сорго алепське)	■ 90-100%	■ 90-100%

■ 90-100% ■ 80-90% ■ 70-80% ■ Не контролює

більше ніж 4 справжні листки. У разі наявності перерослих бур'янів або коли на полі сходить велика кількість багаторічників (злакових чи дводольних) чи під час застосування після 5-го листка культури, коли більшість бур'янів вже є перерослими, норму внесення потрібно збільшувати, починаючи від 1,75 і до 2,0 л/га. Ще однією особливістю гербіциду є те, що до складу його формуляції включено сурфактант. Останній покращує утримання робочого розчину на поверхні рослин бур'янів та сприяє кращому проникненню препарату крізь їхню поверхню. Таким чином, гербіцид Елюміс® не потребує додавання сурфактантів та партнерів, тобто є готовим комплексним рішенням проти бур'янів у посівах кукурудзи.

Хоча в сівозміні зазвичай після кукурудзи не розміщують цукровий буряк, горох та овочі, проте після застосування препаратів Люмакс® та Елюміс®, а також Каллісто® — продуктів, до складу яких входить діюча речовина мезотріон, на наступний рік не рекомендується висівати вказані культури. Після внесення цих гербіцидів такі культури, як соняшник, соя та ріпак, у сівозміні рекомендується сіяти після оранки.

Отже, у цій статті ми з вами з'ясували, коли саме і як правильно застосовувати наші гербіциди Люмакс® та Елюміс® і які між ними, в тому числі й порівняно з конкурентами, відмінності. Будемо сподіватися, що тепер ви зможете без вагань обрати для себе той чи інший гербіцид.

СВІТЛАНА ЧОНІ,

канд. с.-г. наук, менеджер з технічної підтримки, протруйниці, компанія «Сингента»

НАДІЙНИЙ ЗАХИСТ НАСІННЯ КУКУРУДЗИ

Урожай починається з насіння. На сьогодні насінневий матеріал має широкий спектр характеристик та різновидів, що дає змогу сільгоспвиробнику отримувати суттєвий прибуток.

Насінневі компанії та аграрії вкладають великі кошти в технології покращення посівних якостей насіння. Обробка останнього відіграє значущу роль в розкритті генетичного потенціалу насіння будь-якої культури, захищаючи генетичний потенціал на самому початку розвитку рослини від таких негативних факторів, як хвороби, шкідники тощо.

Крім того, препарати, які використовують для обробки насінневого матеріалу, повинні відповідати постійним змінам, що відбуваються в агроценозі. Зокрема, зміні погодно-кліматичних умов на території країни, зміні біологічного балансу патогенних мікроорганізмів. Не секрет, що за останні десять років на всій території України як суттєво змінилися умови вирощування кукурудзи, так і набули нового значення нові та вже давно відомі шкідники й хвороби. За цей час істотно збільшилася шкодочинність таких хвороб, як-от

фузаріоз і сажкові хвороби. При цьому з року в рік ми спостерігаємо дедалі більше симптомів летючої та пухирчастої сажок. Відповідно, все гостріше постають питання: чому це відбувається і що з цим робити?

Отже, чому? Факторів, які на це вплинули і надалі впливають, — дуже багато. Це і зміна погодно-кліматичних умов, недотримання сівозмін, обробіток ґрунту, монокультура у кукурудзяному поясі України й інші чинники. Якщо говорити просто, то природа більш чуттєво, ніж людина, реагує на будь-які, навіть незначні зміни. А людина, своєю чергою, певний час не помічає (або не хоче помічати) зміни, які відбуваються в природі. Відповідно, вирішувати «що робити» ми починаємо тоді, коли природа нас уже покарала певним чином, простіше кажучи — господарство втратило певні гроші.

Захист насіння — це той захід, який дає змогу заощадити кошти шляхом збереження потенціалу культури. Саме тому компанія «Сингента» підходить максимально відповідально

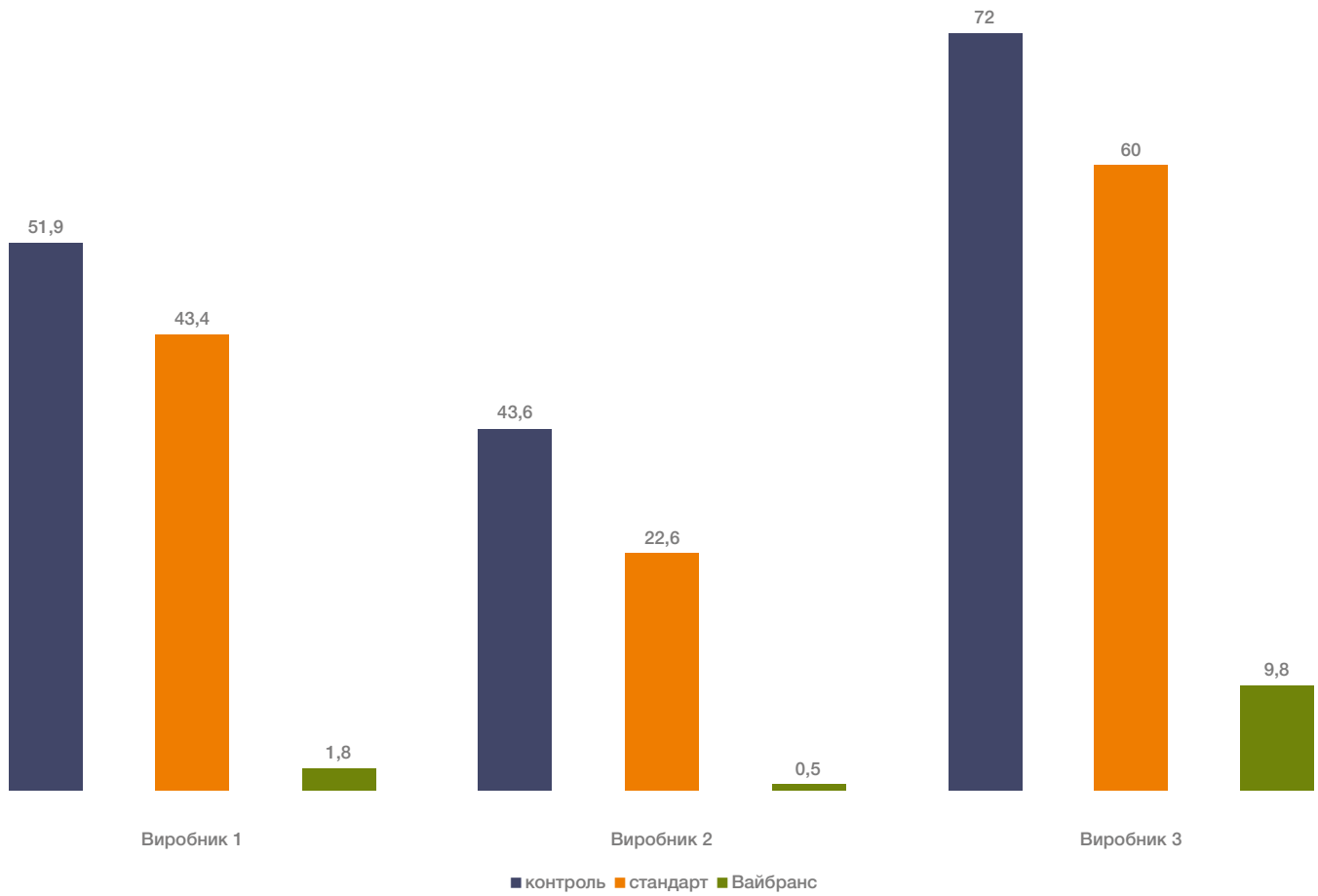

Рис. 1. Контроль летючої сажки кукурудзи на гібридах з різним ступенем стійкості.

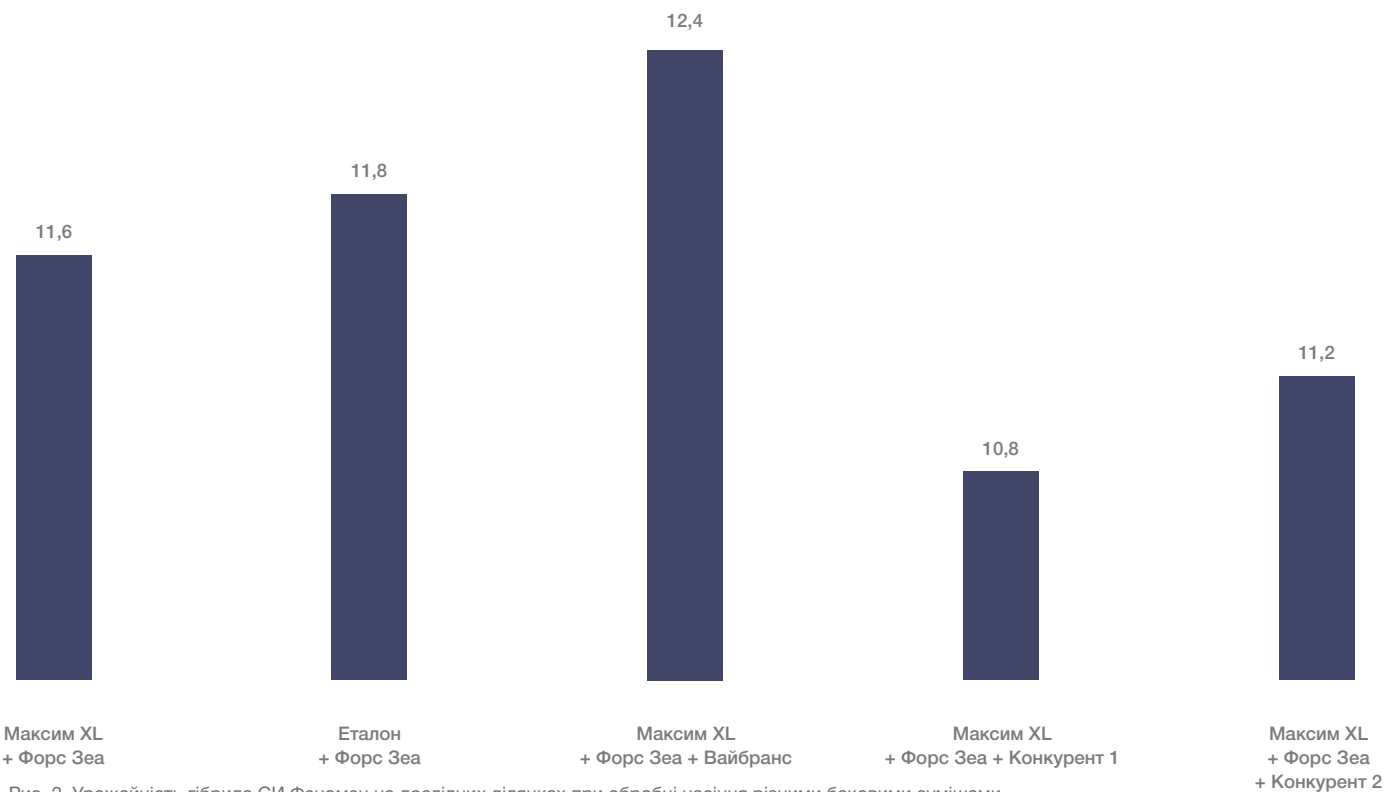

Рис. 2. Урожайність гібрида СИ Феномен на дослідних ділянках при обробці насіння різними баковими сумішами.

РЕЗУЛЬТАТИ ПОВТОРНОГО АНАЛІЗУ ПАРТІЙ НАСІННЄВОГО МАТЕРІАЛУ КУКУРУДЗИ, ОБРОБЛЕНОГО ФОРС® ЗЕА, ПІСЛЯ ЗБЕРІГАННЯ

ГІБРИД	НОМЕР ВИРОБНИЦТВА	КІЛЬКІСТЬ РЕАГЕНТУ НА МОМЕНТ ОБРОБКИ	ДАТА ВИРОБНИЦТВА ПАРТІЇ	ДАТА ПОВТОРНОГО АНАЛІЗУ 02.04.2019	% ВІДХИЛЕННЯ ВІД 100
СИ Еніґма	UA-17-19-005/046-16	87,62	Січ. 2017 р.	83,55	-4,76
СИ Еніґма	UA-17-19-005/045-16	86,06	Січ. 2017 р.	81,80	-5,08
СИ Еніґма	UA-17-19-005/049-16	85,65	Січ. 2017 р.	83,16	-2,95
СИ Еніґма	UA-17-19-005/047-16	87,22	Січ. 2017 р.	85,21	-2,34
СИ Еніґма	UA-17-19-005/050-16	86,21	Січ. 2017 р.	89,95	4,24
СИ Феномен	UA-17-19-005/039-16	87,66	Січ. 2017 р.	85,27	-2,77
СИ Феномен	UA-17-19-005/040-16	88,83	Січ. 2017 р.	90,65	2,02
СИ Феномен	UA-17-19-005/041-16	90,1	Січ. 2017 р.	86,85	-3,67
НК Люціус	UA-17-19-005/068-16	92,32	Лют. 2017 р.	85,33	-7,87
НК Люціус	UA-17-19-005/097-16	98,48	Лют. 2017 р.	86,81	-12,60
НК Люціус	UA-17-19-005/076-16	99,36	Лют. 2017 р.	84,22	-16,49
СИ Новатоп	UA-17-19-005/128-16	86,88	Лют. 2017 р.	87,21	0,38
НК Джитаґо	UA-17-19-043/943-16	89,02	Берез. 2017 р.	84,78	-4,88
НК Кобальт	UA-17-19-043/942-16	94,19	Берез. 2017 р.	87,93	-6,88
СИ Феномен	UA-17-19-043/962-16	91,84	Берез. 2017 р.	86,09	-6,46
СИ Ротанґо	UA-17-19-005/105-16	89,66	Берез. 2017 р.	85,40	-4,87
СИ Ротанґо	UA-17-19-005/104-16	94,73	Берез. 2017 р.	93,61	-1,19
СИ Еніґма	UA-17-19-005/044-16	80,54	Січ. 2017 р.	91,51	12,75
СИ Еніґма	UA-17-19-005/048-16	87,55	Січ. 2017 р.	83,20	-5,09
СИ Еніґма	UA-17-19-005/051-16	83,53	Січ. 2017 р.	84,68	1,37

до продуктів захисту насіння. Основним завданням у такому разі є передбачити можливі втрати і не допустити їх на самому початку розвитку культури.

«Сингента» пропонує виробнику кукурудзи новий трикомпонентний обробіток насіння перед висівом. Це інноваційне рішення існуючих проблем, яке полягає у комбінації Максим® XL + Вайбранс® 500 + Форс® Зеа.

Максим® XL дає змогу надійно захистити насіння і сходи від усіх видів *Fusarium spp.* та гельмінтоспоріозів.

Вайбранс® 500 — продукт, який тривалий час чекали виробники України. На сьогоднішньому ринку кукурудза є однією з основних зернових культур як у нас, так і в світі. Вона дозволяє сільгоспвиробнику отримувати стабільні прибутки. Україна є четвертим у світі експортером зерна кукурудзи.

Доволі часто зустрічаються господарства, у яких присутня монокультура кукурудзи. Для таких господарств досить актуальна проблема летючої сажки *Sphacelotheca reiliana*. Неповторність протруйника Вайбранс™ 500 в тому, що він не тільки ефективно запобігає ураженню кукурудзи летючою сажкою без будь-якого пригнічення культури, а й покращує її розвиток, стимулює кореневу систему і надає можливість рослині подолати стрес.

Форс® Зеа завдяки газовій фазі запобігає навіть дрібним пошкодженням кореневої системи шкідниками, тим самим на 75 % попереджаючи розвиток грибів роду *Fusarium* на стадії розвитку кукурудзи до 5-го листка.

Використовуючи нову трикомпонентну обробку насіння, виробник може вийти на формулу «Одна насіннина — одна рослина» і мати суттєву економію на витраті насіння.

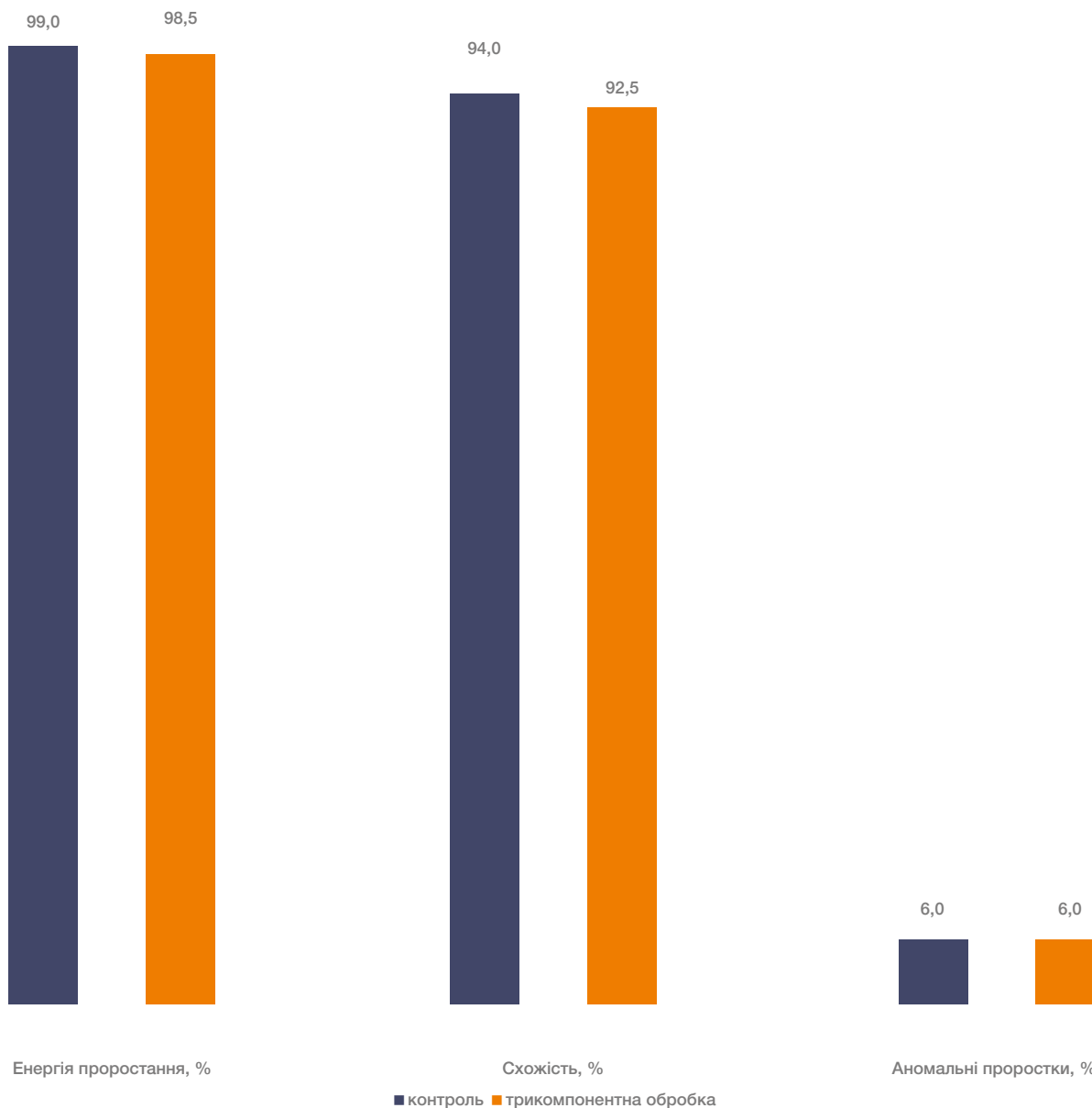

Рис. 3. Трикомпонентна обробка насіння кукурудзи після 18 місяців зберігання обробленого насіння.

Слід відмітити, що насіння кукурудзи компанія «Сингента» обробляє такою комбінацією другий рік поспіль. На сьогодні ми маємо беззаперечні результати підвищення врожайності гібридів, оброблених трьома вищеназваними продуктами. Результати дослідів технічного маркетингу представлені на рис. 2.

Якщо говорити про виробничі дослідження, то прибавка врожайності між варіантами виробничих дослідів становила в межах 5,2–9,8 ц/га, залежно від зони вирощування.

Скільки можна зберігати оброблене насіння?

Часто виникає запитання стосовно терміну зберігання обробленого насіння, особливо, якщо це насіння оброблене інсектицидними компонентами. В нашому випадку це Круїзер® та Форс® Зеа.

За офіційними даними компанії «Сингента», зберігати оброблене насіння без втрати діючих реагентів можна протягом 3 років. У 2019-му ми зробили розгорнутий дослід, основна мета якого — перевірити кількість діючої речовини на насінні, яке було оброблено два роки тому. Отримані дані свідчать, що вміст діючої речовини повністю зберігається і відповідає стандартам якісної обробки.

Як показують дані, діюча речовина повністю зберігається на обробленому насінні. Крім того, показники енергії проростання і схожості обробленого насіння коливалися в межах 1,5–4,5 % від початкових показників.

Використання максимально можливого захисту насіння дає змогу повністю розкрити потенціал культури і абсолютно виправдовує затрати.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СЕЛЕКЦІЇ

ІГОР КОВАЛЬЧУК,

канд. с.-г. наук, доцент, менеджер з технічної підтримки насіння кукурудзи та зернових культур, компанія «Сингента»

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИКОРИСТАННЯ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА»

Головне завдання агронома — отримати високий урожай якісної продукції при значній окупності затрат на вирощування культури.

На що ж передусім потрібно звертати увагу при виборі насіння кукурудзи для досягнення поставленої мети?

Високоякісне насіння є передумовою стійкості рослин до несприятливих чинників зовнішнього середовища і однією з важливих проблем сільгоспвиробництва, що зумовлює

підвищення попиту на гібриди кукурудзи з комплексом таких цінних ознак, як урожайність, стабільність, якість. Хотілося б зауважити, що, за результатами оцінки генетичної чистоти гібридів кукурудзи компанії «Сингента», у 2016 році Україна визнана кращим виробником високоякісного насіння.

Адаптивна здатність гібридів до несприятливих факторів зовнішнього середовища є однією з важливих проблем агровиробництва, що сприяє зростанню попиту на гібриди кукурудзи з комплексом таких цінних ознак, як урожайність, стабільність, якість.

Для одержання високих і стабільних урожаїв кукурудзи в кожному господарстві ТОВ «Сингента» пропонує спектр гібридів, які мають різноманітний тип реакції на мінливість умов середовища, в тому числі:

- **інтенсивного типу** (для одержання максимальних урожаїв на підвищеному агрофоні: СИ Ротанго, СИ Новатоп, СИ Фотон, НК Термо, НК Люціус та новинка 2019 року СИ Енермакс);

- **середньопластичні**, що вирізняються широким адаптивним потенціалом (для отримання відносно стабільних урожаїв на полях із нестабільним агрофоном: СИ Талісман, СИ Пандорас і СИ Орфеус (новинки 2019 року), СИ Аріосо, СИ Імпульс, СИ Аладіум, НК Кобальт);

- **високостабільні** (для одержання гарантованого врожаю в умовах мінливих метеорологічних чинників на бідних за поживним складом ґрунтах: СИ Теліас, Делітоп, СИ Батанга).

Окремо хотілося б відзначити нову розробку Артезіан™, що передбачає створення і впровадження в сільськогосподарське виробництво нових гібридів кукурудзи з високим генетичним потенціалом урожайності й стабільності в умовах мінливих метеорологічних чинників. Ці гібриди кукурудзи (СИ Феномен, СИ Фортаго, СИ Чорінтос, СИ Зефір та новинка 2019 року СИ Скорпіус) мають підвищений рівень адаптивності за рахунок оптимізації обмінних процесів в умовах недостатнього вологозабезпечення. Толерантність нового генотипу до високих температур: кращий мікроклімат посівів завдяки поліпшеному механізмові терморегуляції рослин забезпечує зниження ризику стресу протягом критичних фаз розвитку рослин і втрати врожаю. Неперевершена ефективність використання вологи гібридами генетики Артезіан™ сприяє максимальному розкриттю потенціалу урожайності в лояльних умовах та має перевагу перед конкурентами за умов стресу.

Стійкість проти ураження хворобами. Впродовж періоду вегетації, навіть і при зберіганні, кукурудзу уражують понад 100 видів грибів та бактерій, деякі вірусні й мікоплазмові хвороби. На поширення збудників захворювань кукурудзи та їх чисельність дуже впливають ґрунтово-кліматичні умови.

Одним із першочергових заходів захисту від основних хвороб кукурудзи є використання гібридів, стійких до:

- стеблових гнилей, гелмінтоспоріозу, пухирчастої та летючої сажок (СИ Теліас, СИ Пандорас, СИ Фортаго, СИ Аріосо, СИ Фотон, СИ Чорінтос, СИ Скорпіус, СИ Енермакс, НК Люціус, СИ Орфеус, СИ Зефір);

- кореневих і стеблових гнилей, пухирчастої сажки, гелмінтоспоріозу, іржі (СИ Ротанго, СИ Феномен, Делітоп, СИ Аладіум, НК Кобальт, НК Термо, СИ Батанга).

Холодостійкість. Посів холодостійких гібридів можна проводити на 10–15 днів раніше оптимального строку при

температурі ґрунту 6–8 °С. Це дає змогу отримати сходи на 5–7 днів раніше, ніж у нехолодостійких, навіть у роки з недостатньою сумою активних температур. Таким чином, з'являється можливість збільшити фазу активного фотосинтезу, за якої в рослині інтенсивно накопичується органічна речовина. Доброю холодостійкістю характеризуються такі гібриди: СИ Ротанго, СИ Талісман, СИ Теліас, СИ Феномен, СИ Фотон, НК Термо, СИ Чорінтос, СИ Зефір.

Отримання більш ранніх сходів та швидший розвиток рослин у холодостійких гібридів дозволяють підвищити врожайність зерна і силосної маси, особливо в ті роки, коли друга половина вегетації проходить у посушливих умовах.

Посухостійкість. Посуха є одним із основних чинників, що лімітують розвиток кукурудзи в Україні. Більш небезпечною є комбінована посуха, коли нестача води у ґрунті збігається з впливом сухого й жаркого повітря. Стійкість гібридів кукурудзи до посухи визначається зміною врожайності зерна, на яку опосередковано чи безпосередньо впливають різні морфологічні й біологічні ознаки.

Генетичний рівень посухостійкості гібридів кукурудзи (СИ Теліас, СИ Феномен, СИ Фортаго, СИ Аладіум, СИ Батанга, СИ Зефір) створений клопіткою працею селекціонерів і науковців компанії «Сингента» й обумовлений комплексом морфобіологічних ознак, які дають змогу підтримувати на належному рівні обмінні та ростові процеси рослини в посушливі періоди вегетації.

Схильність до двокачанності. Численні дослідження, проведені в Україні та в інших країнах, свідчать про певні переваги генотипів, для яких характерна дана ознака. Це пояснюється тим, що в несприятливих умовах вирощування такі гібриди хоч і не утворюють два качани, проте мають значно менше безплідних рослин, а при оптимальному балансі поживності ґрунту, вологозабезпеченості та густоти стояння рослин усі гібриди компанії «Сингента» здатні формувати два господарсько придатні качани.

Швидка вологовіддача. Велике значення для впровадження енергоощадних технологій вирощування кукурудзи відіграють гібриди з швидкою втратою вологи зерном (у своїй групі стиглості) під час дозрівання: СИ Феномен, СИ Теліас, СИ Фортаго, СИ Аріосо, НК Люціус, СИ Скорпіус, СИ Чорінтос, СИ Орфеус, СИ Зефір. Ця особливість гібридів дозволяє проводити збирання з одночасним обмолотом качанів та знизити витрати матеріально-грошових ресурсів на післязбиральну доробку зерна.

Отже, чітка уява про покращений морфолого-фізіологічний тип рослин і з'ясування біологічних причин, які лімітують їхню продуктивність у певних умовах середовища, сприяють підвищенню ефективності використання гібридів кукурудзи компанії «Сингента». Високкокваліфіковані фахівці ТОВ «Сингента» за необхідності допоможуть вам обрати оптимальний набір гібридів, щоб раціональніше використовувати наявні ресурси і підвищувати окупність вирощування кукурудзи.

ГЕННАДІЙ МАЛИНА,
канд. с.-г. наук, менеджер з технічної підтримки насіння олійних культур,
компанія «Сингента»

HTS-ГІБРИДИ СОНЯШНИКУ КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА»

«Сингента» є незаперечним лідером у виробництві високоякісного насінневого матеріалу. Завдяки інноваційним досягненням у селекції соняшнику гібриди компанії є визнаним еталоном урожайності, технологічності та олійності у поєднанні з відмінною стійкістю до абіотичних і біотичних чинників у всіх напрямках використання.

У своєму асортименті «Сингента» має гібриди різних груп стиглості — від ранньостиглих до середньопізностиглих, які адаптовані до різних зон і будь-яких напрямів вирощування (класичний, Clearfield®, Clearfield® Plus та HTS-гібриди або сульфогібриди).

Сегмент HTS-гібридів (гібридів, оптимізованих до гербіциду Експрес® компанії FMC) відносно новий для «Сингента», проте гібриди Суміко та Субаро з першого року на відмінно зарекомендували себе серед прихильників сульфогібридів. Це гомозиготні гібриди, що дозволяє у разі потреби

застосовувати повну норму гербіциду Експрес®. Обидва гібриди мають усі переваги селекції «Сингента»: високу врожайність, пластичність, підвищену посухостійкість, толерантність до основних хвороб тощо. Все це у повній мірі дозволяє розкрити потенціал та виконати поставлені перед ними виробничі завдання. Оптимальна густота на момент збирання в посушливих умовах має становити 40–45 тис. рослин/га, в умовах помірного та достатнього зволоження — 45–55 тис. рослин/га. Врожайність гібрида Суміко в зоні Лісостепу була в межах 35,8–50,6 ц/га, в зоні Степу — 31,1–38,2 ц/га. Врожайність гібрида Субаро в зоні Лісостепу становила 35,4–50,1 ц/га, в зоні Степу — 36,1–38,6 ц/га.

Продовжуючи розвивати напрям HTS-гібридів, компанія «Сингента» у 2019 р. вивела на ринок у цьому сегменті одразу два гібриди — Суматра та Сузука, які здатні протистояти новим расам вовчка (щонайменше расі F, проявляючи високу толерантність і до більш агресивних).

Суматра — ранньостиглий помірно інтенсивний гібрид з періодом вегетації 100–105 днів. Пластичний до термінів посіву, в т. ч. придатний до пізніх строків. Має найвищий рівень стійкості до несправжньої борошнистої роси. Відзначається найвищою врожайністю у ранньому сегменті гібридів соняшнику. Гібрид найкраще розкриває потенціал в умовах помірного і достатнього зволоження. Рекомендована густина на момент збирання, в залежності від умов зволоження, коливається від 40 до 55 тис. рослин/га. Врожайність у поточному році в зоні Лісостепу сягала 43,8 ц/га.

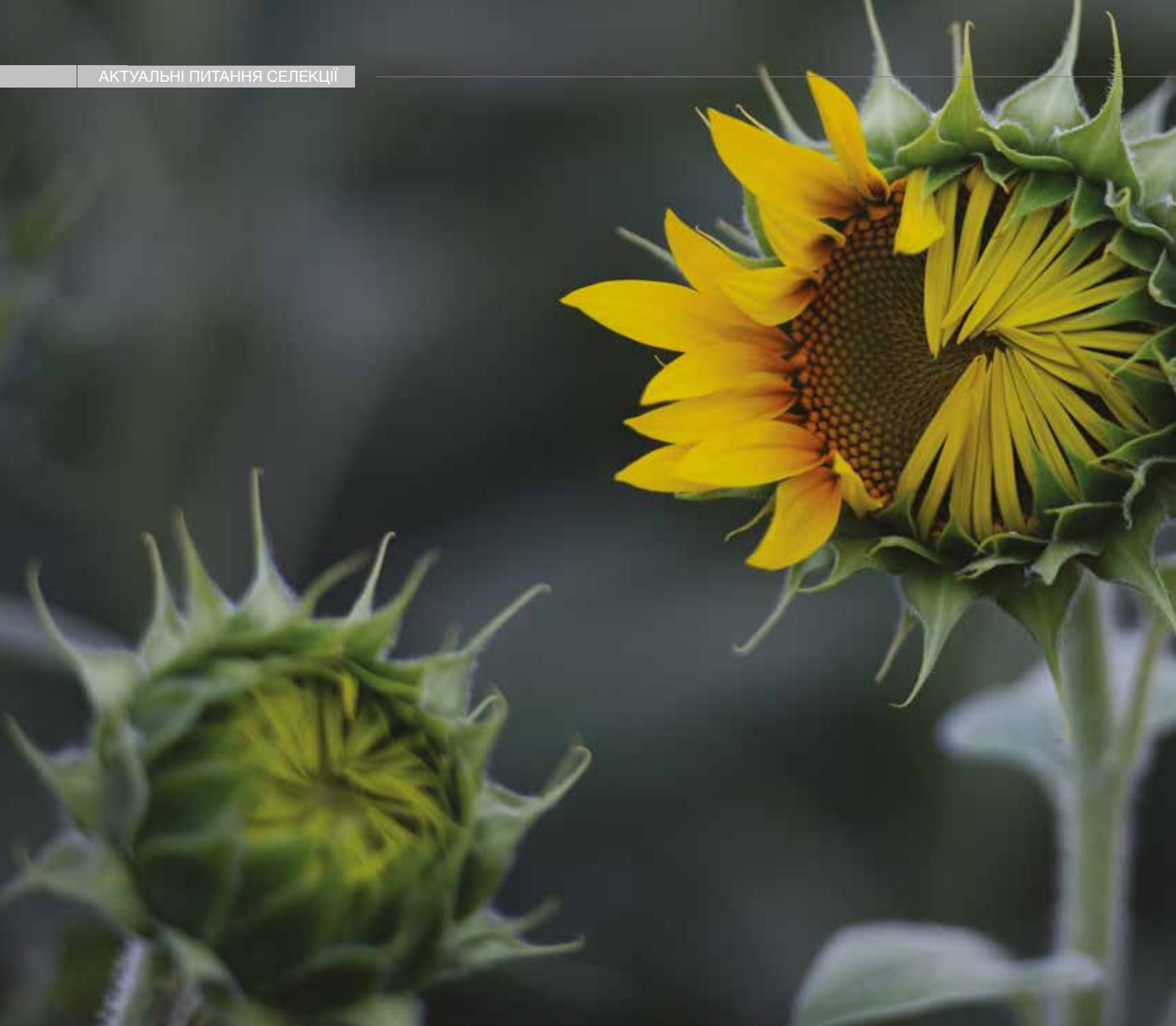
Сузука — середньоранній екстенсивний гібрид з періодом вегетації 106–110 днів. Має високі темпи початкового росту. Вміст олії навіть у посушливих умовах досягає 49 %. Гібрид адаптований для посушливих умов Півдня та Сходу України, вільних від фомопсису, відзначається стабільністю

і неперевершеною врожайністю навіть в умовах тривалої посухи. Рекомендована густина до збирання — 40–50 тис. рослин/га. Врожайність у поточному році на півдні Лісостепу сягала 50,1 ц/га. Отже, гібрид Сузука підтвердив, що має високий потенціал урожаю.

«Сингента» є лідером серед насінневих компаній, які виробляють гібридне насіння соняшнику. Вона має гібриди цієї культури для всіх напрямів вирощування, що вирізняються такими перевагами, як висока врожайність, пластичність, підвищена посухостійкість, високий вміст олії, олеїнової кислоти (для високоолеїнових гібридів), толерантність до основних хвороб, вовчка тощо.

Гібриди соняшнику компанії «Сингента» — стабільність та певність у високих урожаях!!!

ГЕННАДІЙ МАЛИНА,

канд. с.-г. наук, менеджер з технічної підтримки насіння олійних культур, компанія «Сингента»

НОВИНКИ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА»

«Сингента» є незаперечним лідером у виробництві високоякісного насіннєвого матеріалу. Завдяки інноваційним досягненням у селекції соняшнику гібриди компанії стали визнаним еталоном урожайності, технологічності та олійності у поєднанні з відмінною стійкістю до посухи та хвороб у всіх напрямках використання.

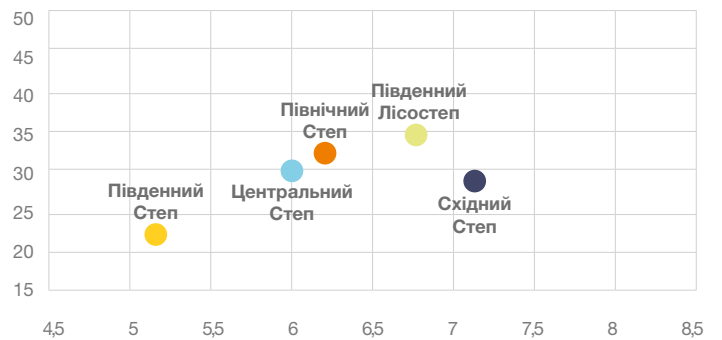
Як ми вже повідомляли, у 2019 р. «Сингента» вивела на ринок нове покоління гібридів у різних сегментах, що поєднують високий рівень урожайності, пластичності й стійкості до вовчка. З-поміж них для всіх зон вирощування придатні СИ Честер, Суматра і СИ Катана КЛП, а для посушливих регіонів — Сузука, СИ Арко та СИ Розета КЛП.

УРОЖАЙНІСТЬ (Ц/ГА) ГІБРИДА **СИ ЧЕСТЕР**
У РІЗНИХ АГРОКЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ, 2019 Р.

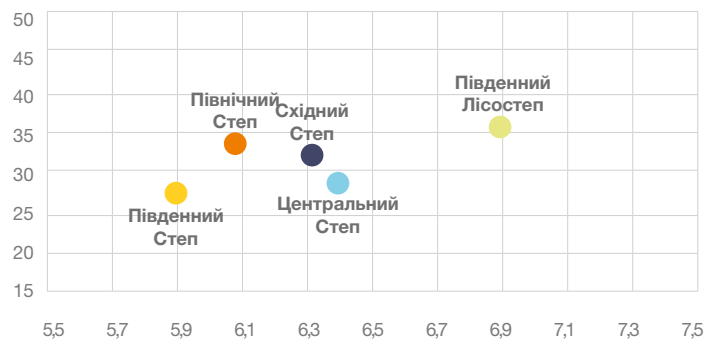
УРОЖАЙНІСТЬ (Ц/ГА) ГІБРИДА **СУЗУКА**
У РІЗНИХ АГРОКЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ, 2019 Р.

УРОЖАЙНІСТЬ (Ц/ГА) ГІБРИДА **СИ АРКО**
У РІЗНИХ АГРОКЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ, 2019 Р.

УРОЖАЙНІСТЬ (Ц/ГА) ГІБРИДА **СИ РОЗЕТА КЛП**
У РІЗНИХ АГРОКЛІМАТИЧНИХ ЗОНАХ УКРАЇНИ, 2019 Р.

КЛАСИЧНІ ГІБРИДИ СОНЯШНИКУ

З виведенням гібрида СИ Честер компанія «Сингента» розширює лінійку класичних гібридів, стійких до нових агресивних рас вовчка.

СИ Честер — ранньостиглий помірно інтенсивний гібрид з періодом вегетації 104–108 днів. Завдяки високій посухостійкості він демонструє стабільні результати у посушливих умовах та в регіонах, де присутні агресивні раси вовчка. Висока посухостійкість поєднується з високою врожайністю та високим вмістом олії — до 54 %.

Отже, СИ Честер є універсальним гібридом для різних зон вирощування, оскільки водночас із високою посухостійкістю він має добру толерантність до хвороб, включаючи фомопсис. Через свою стійкість до вовчка СИ Честер передусім

рекомендується для зони Степу України, де присутні нові агресивні раси паразита.

Рекомендована густина до збирання: в посушливих умовах — 35–45 тис. рослин/га, в умовах помірного зволоження — 45–50 тис. рослин/га.

ВИСОКООЛЕЇНОВІ ГІБРИДИ СОНЯШНИКУ

В 2019 р. в Україні компанія «Сингента» доповнила лінійку своїх високоолеїнових гібридів соняшнику, зареєструвавши гібрид СИ Арко.

СИ Арко — ранньостиглий помірно інтенсивний високоолеїновий гібрид з періодом вегетації 102–105 днів, придатний для класичної технології вирощування. Має помірні темпи росту на перших етапах органогенезу. Відмінно розкриває потенціал у посушливих умовах. Стійкий до нових рас вовчка (А–G), несправжньої борошнистої роси та іржі.

Відзначається високою жаро- та посухостійкістю, доброю запиленістю кошика. Для гібрида також характерна висока стійкість до осипання насіння. В посушливих умовах має високий вміст олії — до 49 %.

Рекомендований до вирощування в умовах Південно-Східного Степу України. Рекомендована густина до збирання: в посушливих умовах — 35–45 тис. рослин/га, в умовах помірного зволоження густоту можна збільшити до 50 тис. рослин/га.

HTS-ГІБРИДИ, АБО СУЛЬФОГІБРИДИ СОНЯШНИКУ

Багатьом виробникам соняшнику України добре відомі HTS-гібриди Суміко та Субаро, які завдяки врожайності стали лідерами у своєму сегменті. Розвиваючи напрям селекції HTS-гібридів, «Сингента» у 2019 р. вивела на ринок у цьому сегменті одразу два гібриди — Суматра та Сузука, які здатні протистояти новим расам вовчка (щонайменше расі F, проявляючи високу толерантність і до більш агресивних). Обидва гібриди оптимізовані до гербіциду Експрес® компанії FMC (при додержанні регламентів застосування витримують повну норму зазначеного гербіциду).

Суматра — ранньостиглий помірно інтенсивний гібрид з періодом вегетації 100–105 днів. Пластичний до термінів посіву, в т. ч. придатний до пізніх строків. Має найвищий рівень стійкості до несправжньої борошнистої роси. Відзначається найвищою врожайністю у ранньому сегменті гібридів соняшнику. Гібрид найкраще розкриває потенціал в умовах помірного і достатнього зволоження. Рекомендована густина на момент збирання, залежно від умов зволоження, коливається від 40 до 55 тис. рослин/га.

Сузука — середньоранній екстенсивний гібрид з періодом вегетації 106–110 днів. Має високі темпи початкового росту. Вміст олії навіть у посушливих умовах сягає до 49 %. Гібрид адаптований для посушливих умов Півдня та Сходу України, регіонів, вільних від фомопсису, відзначається стабільністю та неперевершеною врожайністю, навіть в умовах тривалої посухи. Рекомендована густина до збирання — 40–50 тис. рослин/га.

CLEARFIELD® PLUS-ГІБРИДИ СОНЯШНИКУ

В Україні виробнича система Clearfield® Plus стартувала у 2016 р., і щороку кількість її прихильників поступово збільшується. Рішенням компанії «Сингента» для виробничої системи Clearfield® Plus є гербіцид Каптора® Плюс та гібриди СИ Бакарді КЛП, СИ Неостар КЛП, СИ Катана КЛП та СИ Розета КЛП. Якщо перші два вже досить відомі, то СИ Катана КЛП та СИ Розета КЛП є новинками 2019 р.

СИ Розета КЛП — середньоранній екстенсивний Clearfield® Plus-гібрид лінолевого типу з періодом вегетації 107–110 днів. Має помірні темпи росту на перших етапах органогенезу. Відмінно розкриває потенціал у посушливих умовах, витримує низький агрофон. Стійкий до вовчка рас А–F і до найбільш агресивних рас несправжньої борошнистої роси.

Відзначається високою жаро- та посухостійкістю, а також доброю запиленістю кошика. В посушливих умовах має високий вміст олії — до 49 %.

Рекомендований до вирощування в умовах Південно-Східного Степу України. Рекомендована густина до збирання: в посушливих умовах — 35–45 тис. рослин/га, в умовах помірного зволоження густоту можна збільшити до 50 тис. рослин/га.

СИ Катана КЛП — середньостиглий помірно інтенсивний Clearfield® Plus-гібрид лінолевого типу з періодом вегетації 112–115 днів. Стійкий до вовчка рас А–G і вирізняється високою толерантністю до основних хвороб. Для гібрида також характерна висока стійкість до осипання насіння. Високий вміст олії — до 53 %.

Придатний до вирощування в різних кліматичних зонах України. Рекомендована густина до збирання: в посушливих умовах — 35–45 тис. рослин/га, в умовах помірного та достатнього зволоження — 50–60 тис. рослин/га.

ВИСОКОЛЕЇНОВІ ГІБРИДИ ВІД КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА»

СИ Арко • Тутті • Коломбі • Таленто • СИ Експерто

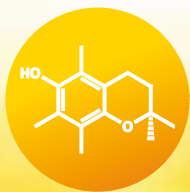
ОЛІЙНІСТЬ

Гібриди мають рекордні показники вмісту олії — 55–56 %

ДОДАТКОВИЙ ПРИБУТОК

Премія від індустрії переробників за цінну олію

КОРИСНІСТЬ

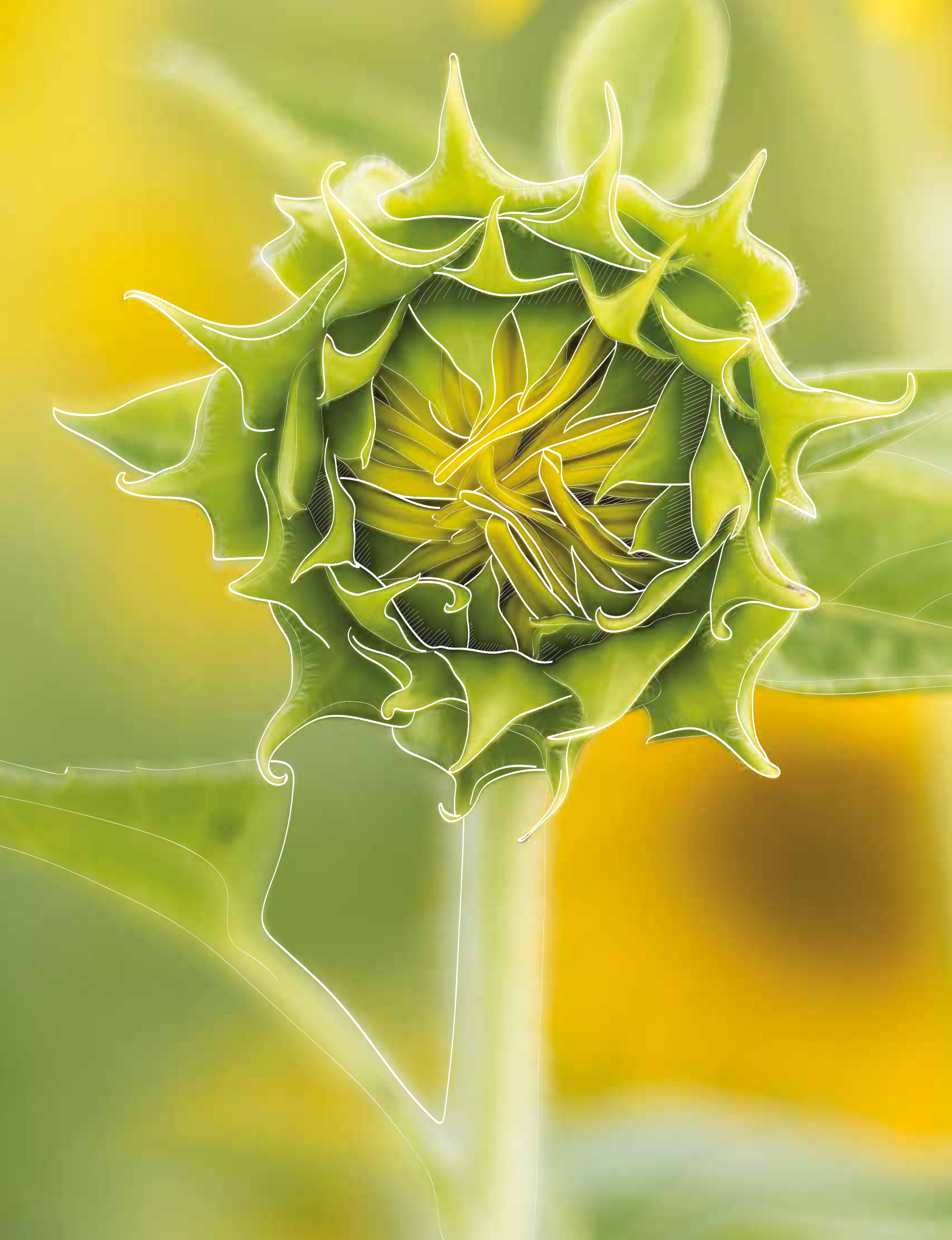
Вміст олеїнової кислоти в олії до 93 %

УРОЖАЙНІСТЬ

Генетично закладений потенціал дозволяє отримати на практиці понад 50 центнерів з гектара

ГАРНІ НОВИНИ З ПОЛІВ

СТАНІСЛАВ ГОРПИНЮК,
старший технічний експерт компанії «Сингента», Західний бізнес-регіон

ЕЛАТУС® РІА: ГАРНІ НОВИНИ З ПОЛІВ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

Кожного року аграрії стикаються з новими викликами при вирощуванні сільськогосподарських культур, не став винятком і 2019-й, який запам'ятався с.-г. виробникам Західної України не лише рясними дощами у травні (180–320 мм опадів), а й інтенсивним розвитком хвороб, коли вже до всім звичних септоріозу та борошнистої роси приєдналась іржа. Перші прояви ураження посівів озимої пшениці іржею спостерігались ще восени минулого року на полях у Чернівецькій, Хмельницькій, Волинській та Тернопільській областях. Як правило, це були ранні посіви і ураження на них відзначалося на рівні 1 бал у 10–15 % рослин.

Усім господарствам, у яких виявлено іржу в осінній період або навесні під час моніторингу посівів, було рекомендовано інноваційний фунгіцид Елатус® Ріа, що є еталоном у контролі іржі та септоріозу не тільки в Україні, а й у світі завдяки унікальній діючій речовині солатенол™ із хімічної групи карбоксиміди.

Перевагами препарату Елатус® Ріа є:

- тривалий період захисної дії — 6–7 тижнів після внесення;
- висока ефективність проти широкого спектра хвороб;
- найвища активність у контролі іржі та септоріозу;
- безпечність використання в бакових сумішах;
- гарантована прибавка врожайності.

В 2019 році Елатус® Ріа продемонстрував свою унікальність і переваги в промислових посівах та виробничих дослідах на загальній площі 150 тис. га за умов, коли фунгіциди, дійсно, були жорстко випробувані на міцність.

Особливу увагу до себе привернули Елатус® Ріа і система вирощування озимої пшениці від «Сингента»

ТАБЛИЦЯ 1. ПОРІВНЯННЯ СИСТЕМ ЗАХИСТУ ЗА ВНЕСЕННЯМ ПРЕПАРАТІВ

ВНЕСЕННЯ	ФАЗА ВВСН	СИСТЕМА ЗАХИСТУ ВІД «СИНГЕНТА»	КОНКУРЕНТНА СХЕМА
T1	30–31	Пріма™ Форте 0,5 л/га + Енжіо® 0,18 л/га + Тілт® Турбо 0,8 л/га	Гербіцид конкурент + Хлормекватхлорид 1,0 л/га + Фунгіцид А (триазол 1 + триазол 2 + морфолін)
T2	37–39	Елатус® Ріа 0,5 л/га	Фунгіцид Б (триазол + триазол)
T3	59–63	Магнелло® 1,0 л/га	Фунгіцид В (тебуконазол)
Урожайність		7,82 т/га	7,13 т/га

* Обліки ураження септоріозом, борошнистою росю та іржею проводилися на 20-ту добу після внесення T2, а по фузаріозу колосу — перед збиранням (повна стиглість, орієнтовно 55–60 діб після внесення Елатус® Ріа і 40 діб після внесення Магнелло®).

ТАБЛИЦЯ 2. ПОРІВНЯННЯ СИСТЕМ ЗАХИСТУ ЗА ЕФЕКТИВНІСТЮ КОНТРОЛЮ ХВОРОБ*

№	ХВОРОБИ	СИСТЕМА ЗАХИСТУ ВІД «СИНГЕНТА»	КОНКУРЕНТНА СХЕМА
1	Септоріоз	15–20 % (1 бал)	20–30 % (2 бали)
2	Іржа	До 5 % (1 бал)	10–15 % (2 бали)
3	Фузаріоз колосу	15–20 %	25–30 %
4	Борошниста роса (нижній та середній яруси)	10–15 % (2 бали)	10–15 % (2 бали)

Фото 1. Рослини з ділянок з різними системами захисту рослин.

у ТОВ «Україна 2001» Хмельницької обл., де порівнювали системи вирощування за ефективністю фунгіцидів від різних компаній, але кінцевою оцінкою була врожайність.

СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРИ ДОСЛІДЖЕННІ

Дивлячись на фото 1, не виникає запитання, де відображено результати системи захисту від «Сингента» з Елатус® Ріа, а де конкурентної системи, оскільки відповідь очевидна!

Також всі подані раніше дані підтверджуються при дослідженні цих посівів шляхом супутникового моніторингу (фото 2).

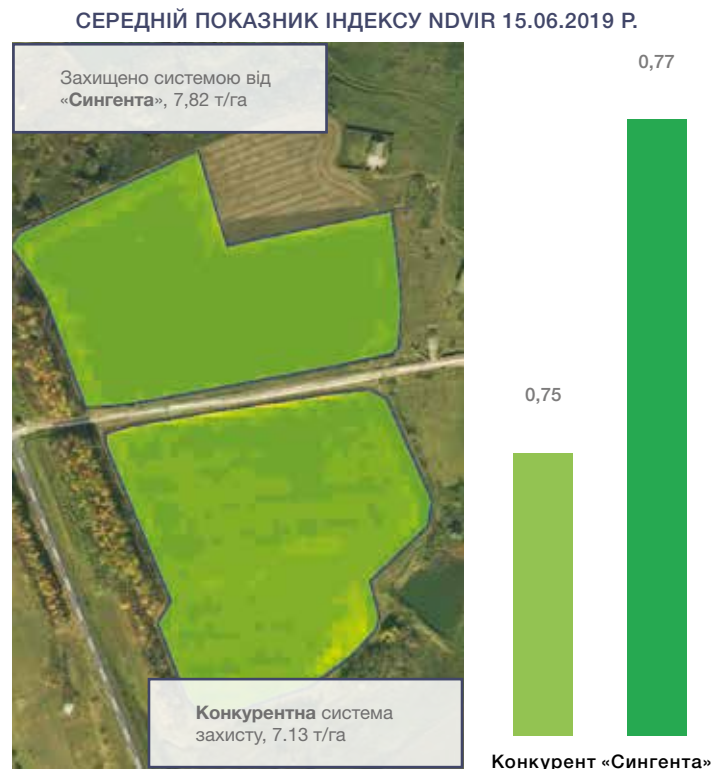

Фото 2. Показник індексу NDVIR 15 червня 2019 року на різних системах захисту рослин — 33 доби після внесення Елатус® Ріа в T2. Зеленіше — то краще!

РІЗНИЦЯ У ВРОЖАЙНОСТІ БУЛА ВІДПОВІДНОЮ

Система захисту від компанії «Сингента» в даному господарстві продемонструвала значно кращу ефективність у контролі всіх ключових хвороб, а також на різних етапах досліджень за допомогою цифрової агрономії демонструвала на 3–5 % активніший процес фотосинтезу, що і було підтверджено вищою на 690 кг/га врожайністю.

Усе це ще раз підтверджує, що препарат Елатус® Ріа дійсно є невід’ємною складовою інтенсивних технологій для досягнення ще більш амбітних показників урожайності.

ОЛЕКСАНДР СОЛОВЙОВ,
технічний експерт компанії «Сингента», Західний бізнес-регіон

ЕЛАТУС® РІА: ГАРНІ НОВИНИ З ПОЛІВ ВІННИЧИНИ І ЖИТОМИРЩИНИ

Останніми роками провідні хімічні компанії — виробники засобів захисту рослин не так часто радують аграріїв виведенням на ринок нових діючих речовин. Найчастіше нові препарати є результатом зміни комбінацій вже існуючих д. р. або вдосконаленням формуляції. Тому поява нової фунгіцидної діючої речовини солатенол™ від «Сингента» стала справжньою подією, а якщо взяти до уваги, що солатенол™ є найновішим представником хімічного класу SDHI-фунгіцидів, над яким компанія працювала понад 12 років, то інтерес до цього препарату є цілком зрозумілим.

Дізнавшись про появу нового фунгіциду, його характеристики і переваги на конференції компанії «Сингента», спеціалісти ТОВ «Вега Агро» Брусилівського району Житомирської області вирішили спробувати Елатус® Ріа вже в перший рік

появи ще й придбали його на всю площу. Основними культурами в цьому господарстві є озима пшениця, жито, соняшник, кукурудза, соя, нут, картопля. Площа озимої пшениці складає 510 га.

Найбільше складнощів тут виникає через легкі піщані ґрунти. По-перше, рівень ґрунтових вод розташований досить близько до поверхні. По-друге, такий тип ґрунтів має набагато меншу здатність утримувати вологу, на відміну від чорноземів. Через це навіть нетривалий період без опадів з високими температурами може призвести до негативних наслідків та втрат урожаю. Що ми й спостерігали останні два роки.

2018-й характеризувався відсутністю опадів у найбільш важливі для озимих зернових культур періоди — у травні

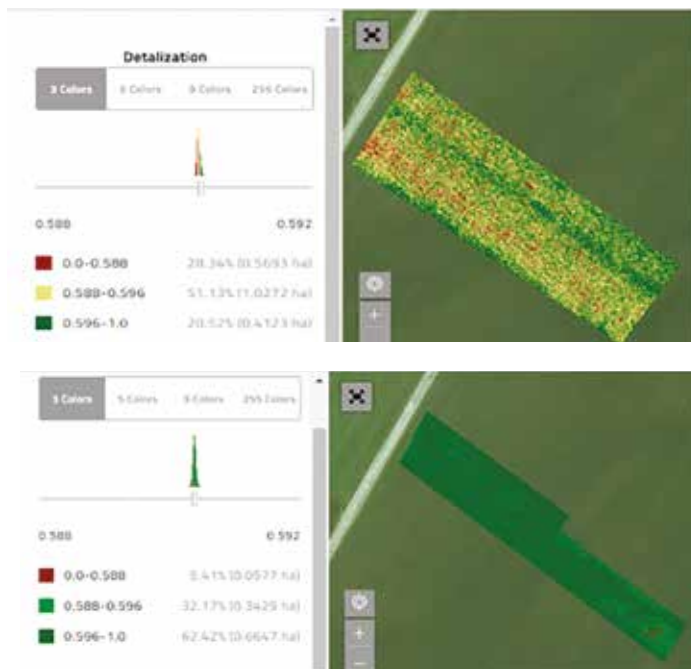
Результати застосування Елатус® Ріа в 2019 році — чисто!

та на початку червня. Тобто, від фази виходу в трубку й у період наливу зерна культура потерпала від дефіциту вологи, ще й пізня коротка весна з дуже швидкими темпами наростання температури внесла свої корективи в розвиток рослин. З одного боку, за таких умов ми практично не спостерігали проявів листових хвороб, культура швидко проходила фази розвитку, скоротивши фази весняного кущення, дуже швидко пішла в трубку, а з іншого — були високі температури та нестача вологи в ґрунті. Отже, плани отримати гарний урожай виявилися під загрозою.

За таких обставин 2018 року у більшості виробників, у тому числі й у нас, постало актуальне питання: а чи взагалі потрібно проводити фунгіцидну обробку по прапорцевому листку з огляду на умови, що склалися? Чи не нашкодить це культурі, яка й так знаходиться в стані стресу. Проте було вирішено зробити обробку по прапорцевому листу на всій площі фунгіцидом Елатус® Ріа, після чого хвороб не спостерігалось. А от через погодні умови обробки фунгіцидом по колосу проти фузаріозу вирішили не проводити. Здавалося, дане рішення було виправданим, оскільки культура дуже швидко висохла і жодних ознак фузаріозу на колосі ми не відзначали, якби не одне «але». Після тривалого періоду без опадів та високих температур природа,

мабуть, вирішила компенсувати недодану навесні кількість опадів рясними дощами в червні-липні. Ці дощі були дуже необхідними для кукурудзи та соняшнику, проте вони не давали зібрати врожай озимих зернових культур. До того ж ми всі знаємо, що інтенсивні опади в цей період негативно впливають як на якість продовольчого зерна, так і на посівні якості насіння, сприяючи поселенню сапрофітних грибів, таких як альтернаріоз, кладоспоріоз, фузаріоз, на вже дозріле насіння, що надалі може призвести до зниження якості зерна. Коли все ж приступили до збирання, в господарстві були здивовані виглядом посівів. Рослини й колос були світлого солом'яного кольору, без жодних ознак ураження сапрофітними грибами, тимчасом як на сусідніх полях інших господарств, де навіть проводили фунгіцидний захист по колосу, поле виглядало значно гірше — солома та колос були тьмяного, навіть ближче до чорного кольору. Після збору врожаю постало питання його якості. Так, в лабораторії було визначено, що зерно відповідає вимогам третього, а подекуди навіть другого класу. А ми всі добре пам'ятаємо проблеми з якістю продовольчого зерна, які були в нас у 2018 році. Це був перший досвід застосування Елатус® Ріа в ТОВ «Вега Агро». Спеціалісти господарства були задоволені отриманими результатами врожайності, яка склала 5,2 т/га на круг, та його якістю за умов, що склалися.

На карті стандартно відображаються зеленим кольором рослини з кращим станом і червоним відповідно рослини в гіршому стані. В цифровому вираженні ми отримали значення 62 % рослин у гарному стані на ділянці з Елатус® Pia проти 20,5 % на ділянці з іншим препаратом, 2018 р.

На 2019 рік було заплановано використати ще інтенсивнішу схему фунгіцидного захисту, що включала обробку препаратом Амістар® Тріо у нормі 1,0 л/га в фазу кущення та 0,6 л/га Елатус® Pia по прапорцевому листку, оскільки дана схема дуже добре зарекомендувала себе в цій зоні.

А от у 2019-му все склалося не так, як хотілося. Та робота аграрія, мабуть, не була б такою, м'яко кажучи, цікавою, якби не погодні умови, які щороку випробовують нас. Рання весна 2019 року з поступовим наростанням температур і значною кількістю опадів сприяла продовженню весняного кущення культури та закладці гарного потенціалу врожаю — це добре. Однак прохолодна погода з частими дощами не давала провести вчасний захист зернових культур, які знаходилися під потужним тиском хвороб, що поширювалися, — це погано. Як наслідок, ми суттєво запізнилися з внесенням фунгіцидів і регуляторів росту на зернових в оптимальні фази. По факту першу фунгіцидну обробку препаратом Амістар® Тріо ми зробили вже в фазу трубки, відповідно, змістилася і друга фунгіцидна обробка. Елатус® Pia ми фактично вносили вже у фазі колосіння. Варто сказати, що препарати спрацювали дуже добре. Навіть за таких сприятливих для розвитку борошнистої роси та септоріозу умов потрібно було дуже добре постаратися, щоб їх знайти. Лише невчасно проведена перша фунгіцидна обробка допомогла хворобам закріпитися на найнижчому ярусі листя, проте верхні яруси, включаючи найбільш важливі прапорцевий та підпрапорцевий листки, були абсолютно здоровими та працювали на врожай. Також у нас склалися дуже сприятливі умови для розвитку хвороб колосу. Але, оскільки друга обробка фунгіцидом Елатус® Pia фактично проводилася по колосу, а препарат також містить ще й триазоли пропіконазол

та ципроконазол, ми вирішили ризикнути і не проводити обробки фунгіцидом по колосу. В цілому ми спостерігали лише одиничні прояви фузаріозу на колосі. Проте на цьому погодні сюрпризи не скінчилися, й після періоду з рясними дощами та комфортною температурою ми мали буквально 7–10 сухих днів з дуже високою температурою, які якраз збігалися з періодом наливу зерна більш пізніми, інтенсивними сортами озимої пшениці, на які в нашій зоні робиться основна ставка. До того ж посухи на піщаних ґрунтах і на чорноземних за рівнем впливу на культуру є абсолютно неспівставними. В результаті ми, як і більшість господарств, не змогли зібрати того врожаю пшениці, як і озимого ріпаку, який за всіма ознаками мав би бути цього року. Причина тому «підпал зерна» через вищевказані умови, що склалися, низькі показники натурності та маси тисячі зернин. А якби в нас частину врожаю ще забрали листові хвороби?

За підсумками 2019 року ми зібрали озиму пшеницю з врожайністю 7,3 т/га на круг, і знову ж таки все зерно було третього класу. І в цьому нам допомогли фунгіциди від компанії «Сингента» та новинка Елатус® Pia, який ми використовуємо вже другий рік поспіль.

Іншим позитивним досвідом застосування Елатус® Pia може поділитися ТОВ «Арчі», яке розташоване в Козятинському районі Вінницької області. Це господарство є одним із найбільш передових у даному районі та використовує дійсно інтенсивні технології, що відображається на врожайності, які там отримують. І це не дивно, коли дізнаєшся, що на території господарства розташоване дослідне поле, де порівнюються між собою як препарати, так і гібриди основних польових культур майже всіх провідних компаній.

Загальна площа земель, які обробляються, складає близько 4500 га, з них площа під озимую пшеницею коливається в межах 800 га.

Знайомство господарства з Елатус® PIA розпочалося з випробування 5 л препарату в 2018 році для порівняння з існуючою технологією захисту, а також із запропонованими конкурентними схемами захисту. Елатус® PIA застосовувався в схемі з препаратами Тілт® Турбо та Магнелло® згідно з рекомендаціями компанії «Сингента».

Що ж отримали в підсумку? Результатами були видимі відмінності в ураженні хворобами і кількості збереженого листя, і це, незважаючи на несприятливі умови для розвитку хвороб у сезоні 2018 року. При обстеженні та порівнянні основна відмінність була помітна по ураженню септоріозом та кількості живого листя на третьому ярусі. Було здійснено обліт поля за допомогою безпілотної літачки з під'єднаною до нього мультиспектральною камерою і отримано детальну фотокартку поля. Використання спектральної камери дає змогу порівняти стан розвитку рослин на полі, виявити проблемні ділянки, які ще навіть не помітні людському оку. В нашому випадку це чудовий інструмент для порівняння двох ділянок поля, оскільки після створення карти отримані дані аналізуються за допомогою спеціального програмного забезпечення, результатом є отримання індексів вегетації та статистики по кожній ділянці окремо. І такий об'єктивний погляд нічим не спростуєш.

Програма видає значення індексу (NDVI, GNDVI, SAVI та ін. залежно від потреб) по кожній ділянці з розподілом за станом рослин у цифровому вираженні та візуальному за допомогою карти.

Однак стан рослин — це добре, але основною нашою метою є збереження врожаю. Урожайність на схемі захисту

з Елатус® PIA склала 8,4 т/га проти 7,7 т/га за стандартної схеми з конкурентними фунгіцидами.

Результатом цього стало використання препарату 2019-го вже на площі 500 га, а наступного року планується застосування на всій площі, оскільки цього року даний продукт довів свою ефективність навіть за дуже сприятливих для розвитку хвороб умов. У 2019-му середня врожайність склала 8,5 т/га, якість зерна відповідала 2–3-му класам. На деяких полях урожайність перевищувала 10,0 т/га й очікувався більший урожай, якби на заваді не стало вилягання культури.

В ефективності препарату Елатус® PIA на полях ТОВ «Арчі» мали змогу пересвідчитися також керівники й агрономи з сусідніх господарств завдяки польовому туру «Їдемо в поля!», який організувала компанія «Сингента». Цей тур включав об'їзд виробничих посівів, де застосовувалися препарати або насіння компанії «Сингента», і Елатус® PIA був однією з основних тем для обговорення.

ОЛЕКСАНДР СУТИК,
технічний експерт компанії «Сингента», Одеська обл.

ЕЛАТУС® РІА: ГАРНІ НОВИНИ З ПОЛІВ ОДЕЩИНИ

У цьому році ЧВВВ був раннім — до 21 березня, коли озимі зернові розвивалися за умов короткого дня і ми спостерігали в полях більш продуктивне кущення рослин слабо розвинутих посівів, особливо пізніх строків сівби, а добре розвинуті посіви, особливо ранніх строків сівби, мали сильний розвиток та дещо переростали. Своєю чергою, ранній ЧВВВ сприяв більш ранньому та активному розвитку основних збудників хвороб, які завдавали значної шкоди на ранніх етапах розвитку, особливо на добре розвинутих посівах ранніх термінів сівби. Цей сезон в екстремальних умовах дав змогу ефективно перевірити фунгіциди, де при першому виході обприскувачів у поля відмічався розвиток таких хвороб, як борошніста роса, септоріоз та гельмінтоспоріози.

Інноваційним рішенням проти хвороб листя зернових від компанії «Сингента» став продукт нового покоління

Елатус® Ріа, який підтвердив свою ефективність на десятках тисяч гектарів пшениці та ячменю у всіх регіонах України.

Висока ефективність Елатус® Ріа — чисто!

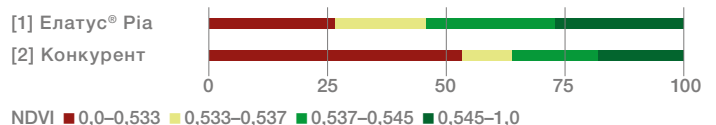
ТОВ «Єреміївське-2» — одним із передових господарств Роздільнянського району Одеської області був випробуваний даний фунгіцид на ячмені озимому. Заздалегідь обговорили технологію захисту культури та вирішили порівняти нашу технологію з однократним використанням фунгіциду Елатус® Ріа в нормі 0,6 л/га у фазі початку виходу в трубку із технологією господарства, де в системі захисту передбачено двократне застосування конкурентного фунгіциду з розподілом норми у два внесення Т1 і Т2 по 0,5 л/га.

Проводили обробку посівів 23 квітня у фазі культури ВВСН (31–32). У баковій суміші з фунгіцидом Елатус® Ріа 0,6 л/га застосовувався ріст-регулятор Моддус® 0,5 л/га.

Проведені польові обстеження на 12-й день після внесення показали, що фітосанітарний стан поля добрий, листя рослин надійно захищене та жодних проявів розвитку хвороб не спостерігається.

Для проведення обстежень полів на предмет ураження збудниками захворювань та інтенсивності фотосинтетичної діяльності ми використовуємо інноваційне рішення із застосуванням мультиспектральних камер, які під'єднуємо до безпілотників та проводимо сканування полів. Мультиспектральна камера дає змогу побачити проблемні ділянки поля, які не видно неозброєним оком.

Ми провели обстеження посівів за допомогою дронів на 16-й день після внесення фунгіцидів й отримали ортофотомалу двох ділянок, на яких були застосовані дві технології. Так, ортофотомапа виражена в індексі NDVI показала, що на ділянці з фунгіцидом Елатус® Ріа розвиток рослин кращий і листова пластинка більш збережена для продуктивної

СТАН ЛИСТКІВ ЧЕРЕЗ 16 ДІБ ПІСЛЯ ВНЕСЕННЯ

■ Конкурент 2 x 0,5 л/га

■ Елатус® Ріа 0,6 л/га

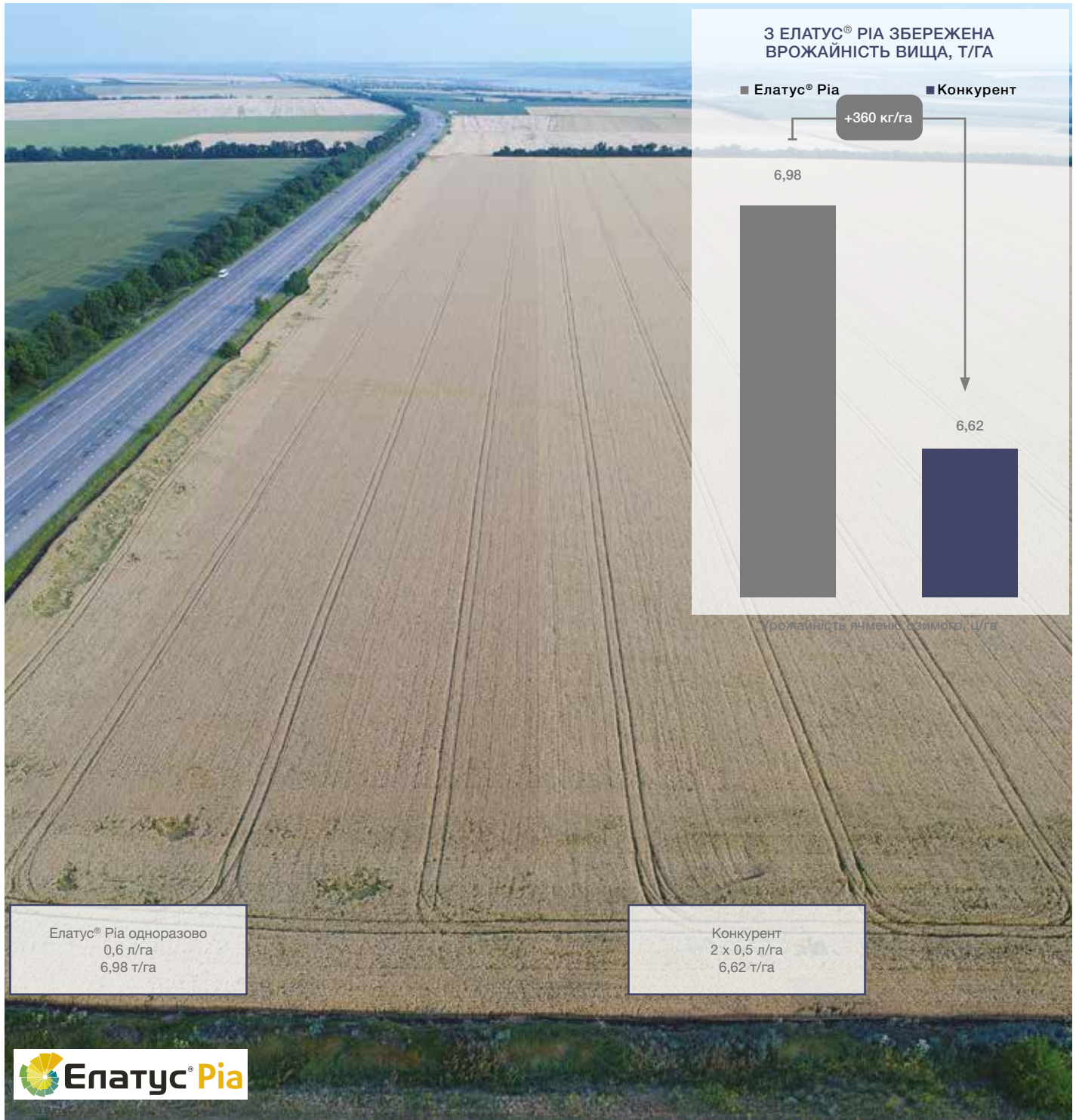
ПІДПРАПОРЦЕВИЙ ЛИСТОК (F-2)

ПРЕПАРАТ	ПЛОЩА ЛИСТКІВ, см ²	СІТЧАСТА ПЛЯМИСТІТЬ	ТЕМНО-БУРА ПЛЯМИСТІТЬ	УРАЖЕННЯ, %
Елатус® Ріа	313,98	0,15	0	0,05
Конкурент	297,81	2,23	1,3	1,17

3-Й ЛИСТОК (F-3)

ПРЕПАРАТ	ПЛОЩА ЛИСТКІВ, см ²	СІТЧАСТА ПЛЯМИСТІТЬ	ТЕМНО-БУРА ПЛЯМИСТІТЬ	УРАЖЕННЯ, %
Елатус® Ріа	337,85	0,28	0,15	0,12
Конкурент	293,71	3,36	1,37	1,58

асиміляції, а ділянка з конкурентним продуктом має слабший розвиток рослин та більше ураження листової пластинки збудниками хвороб.

Дані аналізу індексу вегетації NDVI було підтверджено лабораторним обстеженням листків верхнього ярусу (2-й і 3-й листки), які відібрали з двох ділянок. Суть методу обстеження полягала у відборі середнього зразка листків для оформлення їх фотографій, що надалі оброблялися спеціальним

програмним забезпеченням. У підсумку ми отримали дані щодо ураженої та здорової площ листової пластинки, виражені у відсотках.

Найважливіший результат дослідження ми одержали під час обмолоту ячменю озимого, який проводили 14 червня. В ході підрахунків урожайності з ділянок було отримано +360 кг/га збереженого врожаю на ділянці з препаратом Елатус® Ріа порівняно з двократною обробкою конкурентним фунгіцидом.

АННА ГОРОБЧУК

«МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» НА ЗАХИСТІ ВАШОГО ВРОЖАЮ

З ВЕРЕСНЯ НА ТЕРИТОРІЇ АГРОЦЕНТРУ «АГРОРОСЬ», ЩО ЗНАХОДИТЬСЯ У С. САМОРІДНЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОЙШЛА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ «МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» ПІД СЛОГАНОМ «ЗАГАРТОВАНІ ПРИРОДОЮ». НАСКРІЗНА ТЕМА ЦЬОГОРІЧНИХ ЗАХОДІВ ВІД КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА» — МАКСИМАЛЬНИЙ УРОЖАЙ ЗА БУДЬ-ЯКОЇ ПОГОДИ.

Подія проходила у звичному форматі з лекційними та польовими класами. Гості ознайомилися з останніми досягненнями компанії в напрямі селекції та захисту рослин, які знайшли практичне втілення на ділянках Агроцентру «АгроРось».

У виробничих умовах «Сингента» продемонструвала ключові технології вирощування високопродуктивних гібридів кукурудзи та соняшнику, які дозволяють максимально розкрити потенціал рослини, забезпечуючи високу якість

продукції. На демонстраційних ділянках були представлені як добре відомі гібриди польових культур, так і новинки компанії в селекції високоолеїнового соняшнику, а саме СИ Арко, СИ Експерто, які мають великий потенціал реалізації на ланах України.

Захід став чудовим майданчиком для ознайомлення з передовими технологіями вирощування сільськогосподарських культур та обміну досвідом між професіоналами своєї справи.

КОМЕНТАРІ З АГРОЦЕНТРУ «АГРОРОСЬ»

ЮРІЙ МИТЄВ,

агроном ТДВ «Синявське», Київська обл.

В обробітку маємо близько 5000 тис. га, на яких вирощуємо класичні для України культури. З компанією «Сингента» співпрацюємо близько 15 років і впевнені у якості її продукції.

На мою думку, якщо соняшник, то тільки від «Сингента». Гібриди компанії найкращі на ринку. На наших угіддях вирощуємо класичні гібриди, які мають високий показник урожайності, зокрема НК Конді, НК Бріо, та, звісно, придивляємося до новинок, що представлені в новій лінійці гібридів компанії.

Залежно від сезону, маємо урожайність соняшнику в межах 4,5–5 т/га.

В нашому господарстві всі ґрунтові гербіциди тільки від компанії «Сингента». Дотримуємося класичної системи захисту, застосовуючи Примекстра® TZ Голд або

суміш препаратів Гезагард® і Дуал Голд®. За нормальних умов цього достатньо для того, щоб мати чисте поле.

На кукурудзі використовуємо страховий гербіцид Елюміс®. На зернових — гербіцид Дербі® та фунгіциди Тілт® Турбо, Амістар® Екстра. В боротьбі зі шкідниками допомагає інсектицид Енжіо®. В разі якщо потрібна десикація сої, застосовуємо Реглон®.

Так само займаємося вирощуванням демонстраційних ділянок, на кшталт тих, що можна побачити під час численних аграрних заходів. Висівали близько 70 гібридів соняшнику, в тому числі компанії «Сингента». Результати експериментальних посівів дійсно радують.

ОЛЕГ ДЕМЧИКСЬКИЙ,

ДП «Іскра», Харківська обл.

Наше підприємство давно і плідно співпрацює з компанією «Сингента». На 100 % сіємо її гібриди соняшнику: НК Бріо, НК Конді, СИ Діамантіс, НК Неома — та частково кукурудзу.

Гібриди від «Сингента» радують показниками врожайності та високою адаптивністю до ґрунтово-кліматичних умов, що є досить актуальним з урахуванням глобального потепління і постійних погодних гойдалок.

Соняшник компанії «Сингента» дає 3,5–4,0 т/га. Середня врожайність по кукурудзі — 11 т/га.

Продукти компанії посідають важливе місце в арсеналі нашого господарства. Саме зараз почали протруєння озимої пшениці препаратом Селест® Макс, який забезпечує високоефективний контроль збудників хвороб. У системі захисту кукурудзи використовуємо Елюміс®, який пригнічує та контролює наступні хвилі бур'янів.

Цьогоріч спробували на своїх полях новий гібрид інтенсивного типу СИ Експерто, а вже з наступного року плануємо повністю переходити на високоолеїновий соняшник.

НАТАЛІЯ ЯРЕМИЧ,

ТОВ «Агріф»

Ми досить молоде та невелике підприємство. Від заснування робимо ставку на якість, саме тому співпрацюємо з «Сингента». Продуктовий портфель компанії має чим поцішити аграрія. Перевірені гібриди та правильно підібрані засоби захисту рослин забезпечують гарний урожай, від якого залежить не лише прибуток, а й подальша діяльність господарства, особливо на етапі розвитку.

Вирощуємо сою, пшеницю, кукурудзу та соняшник.

Соняшник виключно компанії «Сингента»: НК Неома, НК Бріо, СИ Діамантіс, НК Фортімі, НК Конді. Гібриди помірного інтенсивного типу чудово підходять для нашої технології

та кліматичної зони. В середньому врожайність складає 3,2 т/га.

У боротьбі з бур'янами використовуємо ґрунтовий гербіцид Примекстра® TZ Голд, який забезпечує тривалу захисну дію. На соняшник його вносили по 4,5 л/га, результатом задоволені. Для захисту кукурудзи від шкідників застосовуємо інсектицид Карате® Зеон. Щоб отримати максимальний результат від використання того чи іншого препарату, завжди намагаємось дотримуватися рекомендацій виробника щодо норм внесення.

СВІТЛАНА ЦИБУЛЬСЬКА

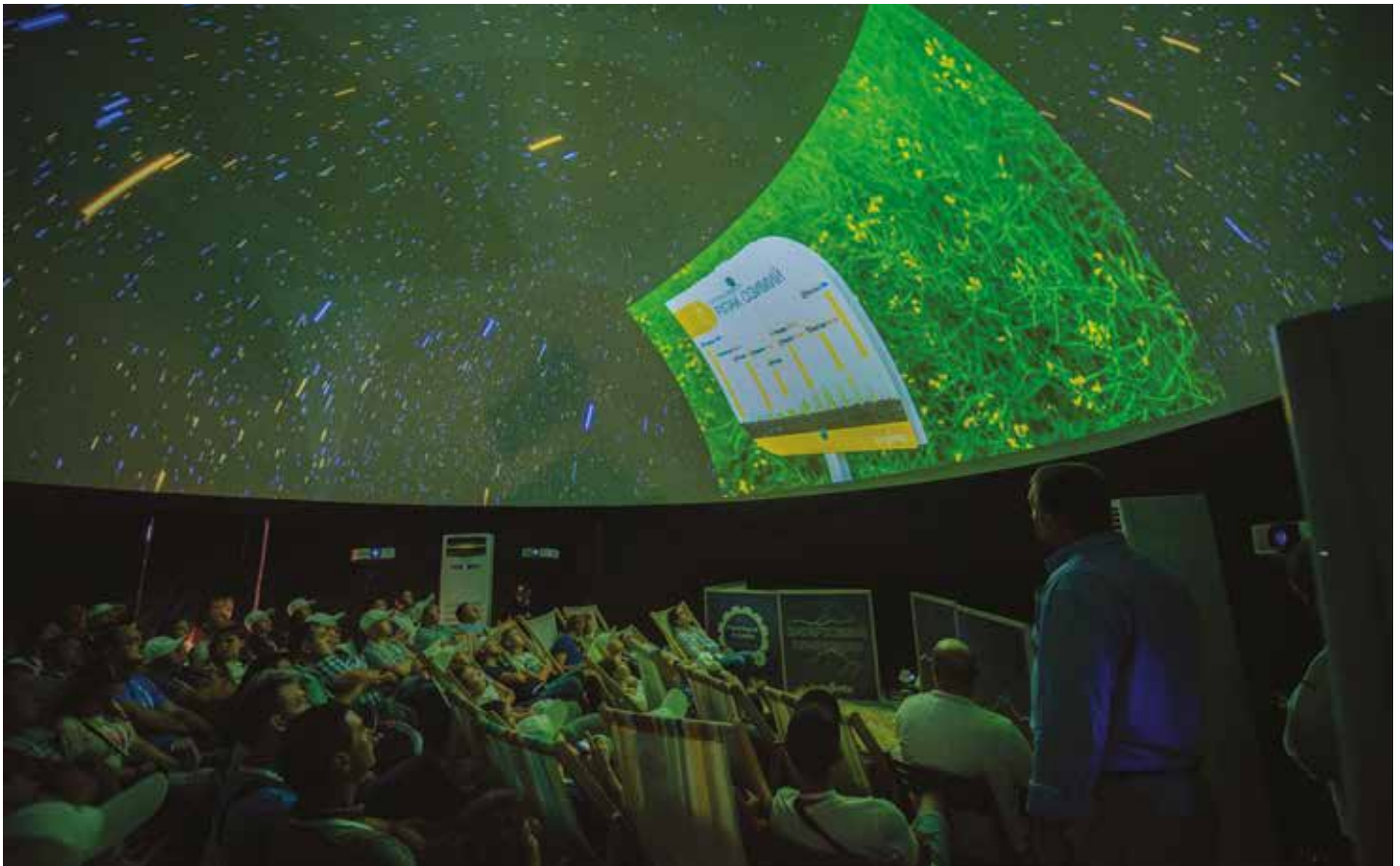
ТЕХНОЛОГІЇ «ПІД КЛЮЧ», АБО ЯК ПРОХОДИЛА ЮВІЛЕЙНА «МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» НА ПОЛЯХ ПОЛТАВЩИНИ

ДЕСЯТА, ЮВІЛЕЙНА, «МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» ВІДБУЛАСЯ 29 СЕРПНЯ НА ПОЛТАВЩИНІ. І ВП'ЯТЕ ГОСТЕЙ ІЗ ПОЛТАВСЬКОЇ, ХАРКІВСЬКОЇ ТА СУМСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ ГОСТИННО ПРИЙМАВ АГРОЦЕНТР «ГРИГА».

На початку літа тут уже проходила зустріч фахівців «Сингента» з аграріями, тоді рослини були на різних стадіях вегетації, а цього разу дослідні ділянки милували око щедрим урожаєм кукурудзи та соняшнику. Саме цим культурам були присвячені польові майстер-класи, які відбулися в оновленому форматі. Так, клас із захисту рослин проводили у польовому планетарії — конструкції у вигляді кулі, всередині якої створили зоряне небо. Там гості Агроцентру могли зручно розташуватися в шезлонгах, на екрані демонстрували слайди, а експерти компанії розказували про захист озимих зернових та озимого ріпаку в осінній період. Основну ж увагу приділили новинкам від «Сингента», а їх цього року чимало.

КОГОРТА СИЛЬНИХ — НОВІ ГІБРИДИ КУКУРУДЗИ

За минулий рік обсяг продажу насіння кукурудзи від компанії «Сингента» збільшився на 3 %, розказав аграріям Ігор Ковальчук, менеджер з технічної підтримки насіння кукурудзи та ячменю. Весь портфель насіння розділений на три групи адаптивності: до першої відносяться гібриди інтенсивні, чутливі до високого агрофону й здатні забезпечувати високу окупність добрив і технологій вирощування; друга група включає середньопластичні гібриди, які характеризуються меншою чутливістю до умов вирощування і кращою стабільністю врожаю в різні роки з різними умовами росту й розвитку; до третьої належать високоадаптивні гібриди, що найбільш стійкі до несприятливих факторів

навколишнього середовища. Їх можна використовувати на мінімальних обробках ґрунту. Деякі гібриди з третьої групи рекомендуються для пересівання озимих, коли запас вологи в ґрунті практично вичерпаний. Це рослини з більш швидким ростом на початку вегетації, як-то: СИ Теліас, СИ Батанга, СИ Фортаго. «На повторних пересівах уже ніхто не очікує високих урожаїв, однак із нашими гібридами можна отримати 8–10 т/га, залежно від агрофону. Це просто супер для аграріїв, адже запаси поживних речовин у ґрунті зазвичай вже вичерпано, рослина в таких умовах виростає кволюю і її потенціал закладається значно нижчий», — зауважив Ігор Ковальчук.

Він продемонстрував гостям Агроцентру основні гібриди, які використовуються в даному регіоні, а також п'ять нових гібридів кукурудзи, що будуть у полях вже з наступної весни. «Фактично ми оновили всю лінійку. Старі гібриди мають широку популярність, але науковці на цьому не зупиняються», — наголосив фахівець.

Отже, чим дивувала «Сингента» цього разу. Гібрид СИ Пандорас із ФАО 250 має кременистоподібний тип зерна, з якого можна виробляти крупи, водночас він має чудові показники для заготівлі силосу. «У Франції проводили дослідження і відгодовували молочне стадо силосом, виготовленим із гібрида СИ Пандорас, завдяки чому надії зростали до 20 %. Цьому сприяють високі показники вмісту перетравного протеїну, структура стебла легко перетравлюється у шлунках тварин, тобто це високопоживний і легкозасвоюваний

корм», — розповів І. Ковальчук. СИ Пандорас — універсальний гібрид, його можна сіяти в надранні терміни, починаючи з нього посівну кампанію.

Новий гібрид СИ Імпульс із ФАО 280 буде корисним для господарств, що вирощують курей для виробництва яєць та м'яса. Через високий вміст каротину та ксантофілу зернинки мають червонуватий колір, тож кури на такому зерні дають яйця з насиченим помаранчевим жовтком, підшкірний жир у курки також набуває жовтого кольору, як у домашньої. За словами експерта, інкубаторська курка та її яйця стають схожими на домашні. Цим, зокрема, зацікавилися холдинги, будуть укладати контракти з господарствами, щоб вирощували для них таке зерно.

СИ Енермакс із ФАО 330 — це гібрид інтенсивного типу, чутливий до високого агрофону, здатний забезпечити високу врожайність, двокачанний, тому не потребує високого загущення. «За екстремально посушливих умов двокачанна генетика виграє у порівнянні з однокачанною, тому що формує менше безплідних рослин, коли рослина виросла, а качана не сформувала за браком вологи. У двокачанних форм у посушливих умовах формується бодай один качан. Якщо ж погода сприятлива, є достатня кількість опадів, то спрацьовує компенсаційний ефект — з'являється другий господарсько придатний качан, який підвищує продуктивність зріженого посіву. Тож фермер отримує декілька вигод: витрачає менше насіння на 1 га і страхується від посушливих умов, а в разі хороших умов,

СЛОВО АГРАРІЯМ

МИХАЙЛО ХАРЧЕНКО,

АОПП «Великосорочинське», Полтавська обл., 4 тис. га

«Сингента» кожного року пропонує щось нове. Насіння соняшнику повністю купуємо у цієї компанії, кукурудзи — 30 %. Цікавлять нові гібриди, оскільки найбільшою проблемою є нестача вологи, посухостійкі гібриди з низьким ФАО особливо актуальні, адже стабільно з трьох років, два будуть посушливі.

Відвідую всі Дні поля «Сингента». Цього року гарячих

питань не було, бо ми просто їх не допускаємо, представники нас консультують і попереджають наперед. Якісний продукт себе окупає. Цього року взяв участь у програмі страхування «МетеоЗахист», думаю, що отримаю виплату в межах 100 тис. грн по кукурудзі й по соняшнику.

СЕРГІЙ СВИР,

СВК ім. Фрунзе, Харківська обл., 2,5 тис. га

Років сім сіємо насіння соняшнику компанії «Сингента», бо воно найбільш врожайне, важке, дає найбільший вихід олії та цікаве для переробників. Продукцію здаємо за хорошою ціною холдингу Kernel. Захист пшениці, зокрема першу й другу обробки, також здійснюємо препаратами від «Сингента».

Кукурудзу лише пробуємо в демопосівах. Зона Агроцентру за кліматом схожа на нашу, тому придивляюся до гібрида кукурудзи СИ Феномен, деякі сусіди його сіють. Не вперше беру участь у програмі «МетеоЗахист», добре, що цього року вона розширилася. Ми вже отримали

62 тис. грн за нетипову спеку й відсутність вологи.

Препарати дорогі, але якщо зробити розрахунок на діючу речовину і той ефект, який вони дають, то стає зрозуміло, що це насправді не дороге, а зараз «Сингента» дещо знизила ціни, і генерики вже інколи навіть дорожчі, ніж оригінали.

Тісно співпрацюємо з менеджерами, вони в будь-який час відповідають, приїжджають часто в господарство.

матиме кращий урожай за рахунок другого качана», — пояснив Ігор Ковальчук.

СИ Офеус із ФАО 360 належить до середньостиглої групи, має ознаку Stay Green — листя залишається зеленим при досягненні повної стиглості зерна, що покращує кормові властивості. Гібрид характеризується потужною кореневою системою та міцним стеблом (стійкий до вилягання і ламкості стебла), має швидко вологовіддачу зерна під час дозрівання.

В лінійці елітної генетики Артезіан™ також поповнення — гібрид **СИ Скорпіус**. Нагадаємо, що Артезіан™ — це окрема генетика гібридів, що базується на специфічному підборі батьківських пар для схрещення. «Пари обирають за специфічністю гена посухостійкості. Більшість таких генів пригнічують урожайність, адже у природі чим більше рослина адаптована до умов, тим менше сенсу формувати високий урожай, бо вона й так здатна вижити. Ген посухостійкості лінійки гібридів Артезіан™ меншою мірою пригнічує врожайність, у сприятливих погодних умовах рослини не поступаються інтенсивним гібридам, а в посушливих — вони значно продуктивніші та дають на 10–15 % більше зерна порівняно з іншими гібридами саме через специфічність гена, що забезпечує краще виживання», — пояснює експерт. До того ж усі гібриди генетики Артезіан™ швидко віддають вологу, що зменшує витрати на сушіння і економить

кошти, адже досушування може становити 50 % витрат. У цих гібридів краще розвивається коренева система, вони мають специфічний обмін речовин: якщо вологи недостатньо, припиняється активний ріст вегетативної маси, а качан продовжує наливатися. Тож не дивно, що лінійка гібридів генетики Артезіан™ популярна серед аграріїв. Зокрема, за перші три роки обсяг реалізації гібрида СИ Феномен зріс від 6 до 60 тис. посівних одиниць.

СИ Скорпіус із ФАО 290 має хорошу посухостійкість, не потребує загущення, схильний формувати два качани.

Усі представлені новинки з еректоїдним типом листя, коли листки знаходяться під гострим кутом до основного стебла, тож верхні не затіняють нижні, що важливо, адже першу половину вегетації (від сходів до цвітіння) кукурудза розвивається переважно завдяки фотосинтезу, забираючи з ґрунту не більше ніж 20 % поживних речовин.

Кукурудза — один із кращих попередників для кукурудзи. Проте, якщо гібрид генетично не стійкий до хвороб, то патогенна інфекція може накопичуватися з року в рік, збільшуючи ризик ураження. Тому рекомендовано хоча б раз на три роки змінювати поле для цієї культури, щоб відбувалася певна сівозмінна. Гібриди компанії «Сингента» — лідери зі стійкості до сажкових хвороб, найбільш шкочинних захворювань кукурудзи.

«Великий вибір насіння в середньоранній групі дозволяє фермеру починати посів гібридами, які швидше дозрівають, тож і поля можна скоріше звільнити для наступної культури, що є оптимізацію не лише посівних, а й збиральних робіт, — можна підібрати вдалий момент після дощу», — додав спеціаліст.

Дружнє квітування є ще однією перевагою гібридів від «Сингента». В більшості цей період розтягнутий від 2 до 6 днів, натомість гібриди нашої компанії починають квітнути одночасно, сприяючи продуктивному запиленню качана. Тож навіть за посушливих умов виповнення качана значно краще. Цим і пояснюється популярність гібридів від «Сингента».

БАЛАДА ПРО СОНЯШНИК

Лінійку гібридів соняшнику, адаптованих до умов Лісостепу та Степу — інтенсивної зони вирощування цієї олійної культури, представив Геннадій Малина, менеджер з технічної підтримки насіння олійних культур.

У класичному сегменті з'явився середньостиглий гібрид **СИ Едісон**, який толерантний до різних хвороб, зокрема до несправжньої борошнистої роси, максимально адаптований до ранніх посівів, коли є загроза ураження борошнистою росою. Універсальним з точки зору посухостійкості та стійкості до вовчка є гібрид **СИ Честер**, але його посіви не варто загущувати.

Лінійка сульфостійких гібридів доповнена гібридами **Суматра HTS** і **Сузука HTS**. Ранньостигла **Суматра HTS** із коротким терміном вегетації підходить для Полтавщини і більш північних регіонів без агресивних рас вовчка. Для посушливих умов півдня цієї області з ризиками нових рас вовчка підійде **Сузука HTS** із потенціалом врожайності понад 30 ц. «37–39 ц/га цей гібрид давав на півночі Полтавської обл. Це гарні показники для середньораннього екстенсивного гібрида», — зауважив Г. Малина.

В групі Clearfield® Plus-гібридів з'явилися **СИ Розета КЛП** і **СИ Катана КЛП**. Середньоранній гібрид **СИ Розета КЛП** гарно відгукується на підвищений агрофон, який характерний для півдня Полтавщини. Має середній за щільністю кошик, у якому насіння утримується досить надійно.

СИ Катана КЛП — гібрид помірно інтенсивного типу, за врожайністю схожий із **СИ Бакарді**, але має генетичну стійкість до вовчка, тому в умовах Полтавщини його сміливо можна вирощувати як за класичною технологією, так і під гербіцид Каптора® Плюс.

З огляду на світові тренди здорового харчування зростає попит на високоолеїновий соняшник. До вже відомих ВО гібридів Тутті, Коломбі, СИ Експерто, НК Ферті приєднався **СИ Арко** — найранніший гібрид з усього портфолію, з найкращою стійкістю до іржі. За посухостійкістю він підходить для Сходу і Півдня.

ВОЛОДИМИР ГРИГА,

керівник ФГ «Грига», Полтавська обл., 400 га

75 % площ у Полтавській області засівається насінням соняшнику від «Сингента». Кожен третій літр, кілограм, грам ЗЗР також є препаратом «Сингента». По кукурудзі — частка насіння складає 20–25 % і це при тому, що на Полтавщині близько 90 компаній, які пропонують гібриди кукурудзи.

Щоб утримати цю позицію, потрібні нові гібриди, які тут і представлені. Колись я описав ідеальний соняшник інземним представникам компанії під час відвідування Агроцентру: щоб був невисокий, скоростиглий, бо по ньому сіятиметься пшениця, з великим кошиком, щоб не вилягав, був стійкий до восьми рас вовчка, з високим вмістом олеїнової кислоти (не менше ніж 86 %), щоб нижнє листя

було зеленим протягом усього періоду вегетації. Я розумів, що, можливо, дуже сміливий у своїх побажаннях, але нові гібриди компанії «Сингента» наближаються саме до такого ідеалу.

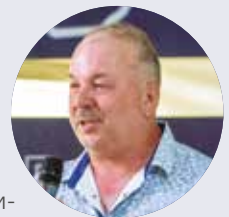
Плідними та цікавими були ці п'ять років співпраці. Ми застосовували все краще, що бачили на демополях. І це дало свої результати: ми вже повністю розраховалися з пайовиками, купуємо техніку — без ЗЗР та гібридів від «Сингента» було б важче. Сподобався такий новий сервісний продукт, як «МетеоЗахист». Ми отримали 41 тис. грн по соняшнику. Вивчаємо нові пропозиції, можливо, будемо здавати продукцію під форвардні контракти.

СЕРГІЙ КОСТЕНКО,

підприємство «Колос», що входить до складу холдингу «Агротрейд», Харківська обл., 3 тис. га

Ми лідери з урожайності зернових в області завдяки праці. На «Майстерні Аграрія» не вперше, цікаво було почути про нові захисні препарати. Проте для нас такі заходи це передусім спілкування, тут можна зустріти колегу, з яким не бачилися 10 років, тож нам є про що

поговорити. Відчуваємо сильний дефіцит кадрів, агрономи не хочуть йти на роботу, механізатори дуже затребувані. Потрібно підвищувати престижність аграрних професій.

КОНТРОЛЬ ВОВЧКА

Вовчок уже присутній і на полях Полтавщини й, за прогнозами науковців, поширюватиметься далі на північ. «Гібриди СИ Ласкала і СИ Купава, що є заміною НК Бріо та НК Конді, максимально стійкі до тих рас вовчка, що присутні на Полтавщині. СИ Купава — інтенсивний гібрид, СИ Ласкала — помірно інтенсивний, хоча обидва вони конкурують за врожайністю», — зазначив експерт. Естрада, СИ Едісон, СИ Арізона, СИ Кадікс, Босфора також стійкі до вовчка, вони адаптовані для умов Півдня. Для Лісостепу підходить Алькантара.

Якщо господарство знаходиться в ареалі ризику вовчка, то навіть при застосуванні стійкого до паразита гібрида через 3–4 роки ротації сівозміни з'явиться нова вірулентна раса. Тому потрібні обробки препаратами з групи імідазолінонів, як-то Каптора® Плюс.

СИ Арізона і СИ Едісон мають високу толерантність до основних хвороб (фомозу, кошикової та прикореневої форм білої гнилі). Вони мають щільний кошик, який надійно утримує насіння, навіть якщо аграрії не встигли вчасно зібрати врожай.

«До минулого року на Полтавщині за врожайністю лідував НК Конді, але зараз його переміг гібрид СИ Арізона. Він також є середньостиглим, але може подовжити вегетацію на 3–5 днів. Гібрид стійкий до вилягання, стеблових форм хвороб на демоділянці майже немає», — звернув увагу гостей Г. Малина.

Разом із насінням «Сингента» надає своїм клієнтам цілу низку сервісів, зокрема технічний супровід і консультації з підбору гібридів під конкретну технологію обробітку ґрунту. Такі науково обґрунтовані технології збільшують окупність і рентабельність вирощування кукурудзи та соняшнику.

ТЕПЛА ОСІНЬ — ЧЕКАЙТЕ ШКІДНИКІВ

Про захист озимих зернових та ріпаку не слід забувати навіть восени, а надто, коли ця пора погожа й затишна. Про це нагадав Микола Дем'янюк, менеджер з технічної підтримки, напрям «Інсектициди для польових культур». «Цикадки, хлібний турун, злакові мухи, група підгризаючих совок восени ушкоджують сходи зернових у фазі кущення. В осінній період посіви зернових, як правило, заселяють останні генерації шкідників. А личинки деяких видів, як-от хлібного туруна, активні навіть тоді, коли температура знижується до нуля. Щонайменші втрати врожаю зерна можуть скласти від 2 до 4 ц/га», — пояснив він.

При виборі системи захисту варто спостерігати за погодою і керуватися економічними порогами шкодочинності фітофагів. Система інсектицидного захисту в осінній період складається з протруювання насіння (препаратом Круїзер® або комбінованими протруйниками, що містять тіаметоксам, а саме Вайбранс™ Інтеграл і Селест® Макс), а також обприскування в період вегетації препаратами Карате® Зеон та Енжіо®. «Під час теплої затишної осені тривалості захисної

дії протруйників може не вистачити, особливо в кінці жовтня — на початку листопада, — попереджає спеціаліст і додає: — Термін ефективної інсектицидної дії протруйника потрібно розраховувати, починаючи з моменту висіву насіння. Такі фітофаги, як попелиці й цикадки, часто ховаються в пазухах листків, а личинки злакових мух перебувають всередині стебел злакової рослини. Тому посіви краще вчасно обробити контактним-системним інсектицидом, яким є Енжіо®. Навіть якщо мухи відкладуть яйця і з них відродяться личинки, вони все одно загинуть, «скуштувавши» токсикованої рослини».

ГОТОВЕ РІШЕННЯ ДЛЯ ВІДМІННИХ УРОЖАЇВ

Світлана Чоні, менеджер з технічної підтримки протруйників, розказала аграріям про трикомпонентний захист кукурудзи: «Ми наносимо Максим® XL, Вайбранс™ 500 і Форс® Зеа. Це надійний інсекто-фунгіцидний захист, який вже застосовують для нових гібридів, а старі будуть поступово на нього переходити. Перевагою такого захисту є контроль летючої сажки, що стає дедалі актуальнішим. Якщо раніше ми контролювали шкідників за допомогою інсектицидних протруйників кишково-контактної дії, тобто личинка повинна була з'їсти летальну дозу, то зараз вводимо продукти з газовою фазою: шкідник просто вдихає препарат і гине».

Для захисту соняшнику «Сингента» також пропонує препарат із газовою фазою Круїзер Форс. Усім аграріям, які дбають про гарні врожаї та чистоту докільця, Світлана Чоні радить переходити на індустріальний обробіток насіння інсектицидом — готове, універсальне рішення від «Сингента». «В результаті маємо економію, бо це скорочує кількість обробок у період вегетації, до того ж не потрібно протруювати насіння в умовах господарства, де часто не знають чи не можуть витримати норму на кожну конкретну насінину. Доробка в умовах господарства — це завжди велика кількість факторів ризику. Тепер ви просто замовляєте насіння соняшнику, вам його привозять уже обробленим і ви їдете на поле і його висіваєте. При цьому зберігається здоров'я працівників і чистота навколишнього середовища», — розказала експерт.

ГРОШІ З НЕБА

Передбачити погоду неможливо, а от застрахуватися на випадок посухи в період цвітіння чи від дощів під час збирання врожаю цілком реально. Програма «МетеоЗахист» розроблена «під ключ» та інтегрована в технологію компанії «Сингента». В разі поганої погоди аграрії отримують компенсацію незалежно від врожаю, тобто стан полів не перевіряється, важливі лише метеодані, а саме: опади і температура в період цвітіння, наливу зерна, а також рівень опадів під час жнив. Метеопоказники збираються автоматично, розрахунок узгоджується зі страховою компанією, і через 2–3 тижні після закінчення страхового періоду клієнт отримує гроші на розрахунковий рахунок.

«Програма «МетеоЗахист» працює вже чотири роки, — розказав Роман Хрипко, керівник напряму захисту

агрономічних ризиків, Східна Європа, і додав: — Ті, хто отримує компенсацію вперше, дуже дивуються. Хіба таке буває? — запитують. Ми їм самі телефонуємо, називаємо суму і просимо підтвердити банківські реквізити».

Щоб взяти участь у програмі, не потрібно збирати купу паперів, необхідно лише заповнити анкету на сайті та надати копії накладних, що підтверджують придбання продуктів компанії «Сингента».

Загальні виплати минулого року за програмою «МетеоЗахист» становили 29 млн грн, цього сезону розмір виплат збільшився до 44 млн грн. «Половина учасників програми отримали компенсації, адже літо було дуже засушливим. Хтось отримав 20–30 тис. грн, а хтось і понад 500 тис. грн, залежно від обсягу закупівлі й від того, наскільки несприятливими були погодні умови», — зауважив Р. Хрипко.

Слід зазначити, що загальна площа покриття програмою «МетеоЗахист» компанії «Сингента» у 2019 році збільшилася на 40 %, до 586 тис. га. Якщо врахувати, що традиційне страхування покриває близько 1 млн га і розмір виплат становить менше ніж 10 млн грн, то зрозуміло, що наш проект з відшкодуванням у 44 млн грн є найбільшим у секторі агрострахування.

НЕ КЛІЄНТИ, А ДРУЗІ

Своїх клієнтів у «Сингента» давно називають друзями, адже за довгі роки співпраці в них з'явилося багато спільного, а саме бажання розвиватися, отримувати стабільні врожаї з турботою про довкілля, оскільки для компанії важливий не просто бізнес, а й піклування про навколишнє середовище. Як працювати з продуктами, щоб не зашкодити землі та оточуючим, нагадала Світлана Рубель, менеджер з охорони праці. «У нас лише одне життя, і не можна економити на здоров'ї працівників. Згідно з Каталогом ЗЗР деякі продукти вже укомплектовані індивідуальними засобами захисту. Їх підберуть безкоштовно», — наголосила вона. Як відомо, «Сингента» сплачує за кінцеву реалізацію використаної тари з-під хімікатів, варто лише зателефонувати і її заберуть прямо з господарства. Крім того, працівники компанії допоможуть налаштувати обприскувачі, щоб максимально оптимізувати всі витрати на ЗЗР.

Після польових класів на гостей чекала ювілейна концертна програма, частування корисними продуктами, конкурси з цінними подарунками, магніти з власними світлинами. Відпочити можна було в тінистому лабіринті з соломи, всередині якого пригощали прохолодними напоями та морозивом. Довго не вщухали розмови та дискусії гостей Агроцентру, але всі погодилися, що цей рік був непростим для аграріїв, однак разом із фахівцями компанії «Сингента» можливо протистояти стихії та отримати стабільні врожаї за будь-якої погоди.

СОФІЯ НЕСТЕРЧУК

РЕЗУЛЬТАТОМ ЗАДОВОЛЕНІ!

В Україні завершився збір урожаю соняшнику. І хоч найбільшу середню врожайність, за статистичними даними, показують центральні області, але Південь, навіть незважаючи на екстремальні погодні умови, впритул наблизився до п'ятірки лідерів. Задоволені цьогорічними результатами і в розташованому в Миколаївській області ПСВП «Рутенія-М», що є структурним підрозділом агрохолдингу «ТАС-Агро». Про те, як в господарстві вдалося добитися високої урожайності соняшнику, розповів головний агроном Микола Бурла.

– Миколо Васильовичу, наскільки важливою культурою для вашого господарства є соняшник? Взагалі, яка цьогоріч структура посівних площ?

– Соняшник для нас нарівні з кукурудзою є стратегічною культурою. Судіть самі: із загальної площі ріллі 3780 га соняшник ми цьогоріч посіяли на площі 1247 га, кукурудзу — на 1274 га, решту посівів займають озима пшениця та ячмінь. Ліва частина площі під соняшником — 960 га — засіяна класичним гібридом СИ Купава компанії «Сингента», на решті площ вирощували високоолеїнові гібриди. СИ Купава ми вирощували перший рік і результатом задоволені — отримали в середньому 3,5 т/га, уміст олії склав 50 %. А взагалі, з «Сингента» співпрацюємо давно — вирощували її гібриди Тутті, СИ Фламенко, Суміко НТС, НК Бріо, НК Конді.

– Не дуже ризикували, коли в перший рік посіяли гібрид одразу на таку велику площу?

– Я планував засіяти цю площу кількома гібридами: СИ Купава, Тутті, Суміко НТС і СИ Фламенко. Однак наш комерційний відділ вирішив розподілити культури за гібридним складом по трьох областях, де розміщені господарства нашого холдингу, — Миколаївській, Кіровоградській та Вінницькій. От тому в нашому господарстві зробили ставку на гібрид СИ Купава, а в інших — на НК Ферті й НК Бріо.

В будь-якому разі я ризику не бачив, висіваючи СИ Купава на 960 га, оскільки ми всі гібриди досліджуємо на демоділянках, на частині площ свої досліді закладає «Сингента». За результатами багаторічних досліджень бачимо, що СИ Купава є лідером з урожайності для нашої зони. Гібрид адаптований до наших умов недостатнього зволоження, стійкий до хвороб, тобто за всіма показниками дуже добре підходить для нашого регіону.

– З якими проблемами довелося стикнутися в полі цього року?

– Найбільша проблема — брак опадів. За липень і серпень випало 8 мм опадів. І протягом усього вегетаційного періоду стояли високі температури.

– І як у таких умовах розвивався гібрид?

– На початкових стадіях розвивався не надто швидко, тобто явного різкого старту не було, але далі пішов у ріст. Взагалі, зважаючи на його зовнішній вигляд, я б ніколи не подумав, що гібрид має такий потенціал, я не розраховував на високу врожайність. А от коли почали збирати врожай, я побачив, що справді, гібрид вартий уваги. На різних полях вродив від 3,4 до 3,8 т/га. Я не очікував, що в нашому регіоні він покаже такі результати.

– Яку технологію застосовували, щоб отримати такий результат?

– Попередником під соняшник була кукурудза. З осені під оранку вносили 100 кг/га діаміфоски та 130 кг/га карбаміду. Далі вирівнювали ґрунт — зазвичай ми виконуємо цю операцію з осені, але якщо не встигаємо, то робимо навесні. Потім проводимо передпосівну культивуацію і сіємо. Цього року почали сіяти 19 квітня і завершили 27-го. Норма висіву становить 60–64 тис. насінин/га.

Після сівби внесли ґрунтові гербіциди, а згодом — страхові. Проти злакових бур'янів проводили обробіток посівів грамініцидом у баковій суміші з фунгіцидом. Також здійснили другу фунгіцидну обробку. Оце й уся наша система захисту.

– Яка потреба була у двох фунгіцидних обробках, адже дощів не було, хвороби не повинні були б розвиватися?

– Річ у тім, що в нас дощі були невеликі, але провокаційні — по 1–2 мм. Після чого випадали роси, і ураження інфекціями

було значним. Спостерігали і фомоз, і фомопсис, і гнилі. Тому змушені були працювати фунгіцидами двічі.

– Чи є у вас проблема з вовчком?

– Вона є, але стоїть не так гостро, як у інших господарствах. Проте ми сіємо стійкі до вовчка гібриди, тому й результат маємо добрий.

– Окрім стійкості до вовчка, які ще характеристики гібридів соняшнику для вас особливо важливі?

– Насамперед висока врожайність. Окрім того, стійкість до хвороб, посухи та до вилягання, оскільки в нас часто дмуть сильні вітри, особливо влітку, і соняшник може вилягати. Так було не один раз. От цього року в нас, наприклад, багато вилягло кукурудзи, коли випадав грозивий дощ. Однак гібриди соняшнику компанії «Сингента» мають генетичну стійкість до вилягання через те, що у них судинно-волокнусті пучки, які йдуть уздовж стебла рослини, більш потужні, щільні, тому воно витримує боковий вітер, навіть коли кошик виповнений. А з огляду на те, що соняшник ще й стійкий до захворювань, то він міцно «стоїть на ногах».

– Які гібриди плануєте висівати наступного року?

– Остаточного ще не визначилися, але хочемо робити ставку на високоолеїнові гібриди. Однозначно це будуть гібриди від «Сингента». Ми провели дослідження на демоділянках і нас, зокрема, зацікавив гібрид Тутті. Проте будемо зважати на наявність насіння на ринку й на те, що нам запропонує «Сингента».

СВІТЛАНА ЦИБУЛЬСЬКА

ПРАЦЮВАТИ НА СВОЇЙ ЗЕМЛІ ТА РОЗВИВАТИ РІДНЕ СЕЛО

Планую працювати на цій землі довго.

ГРИГОРІЙ ТУЛБА, ФГ «ЕЛІТ»

САМЕ НЕВЕЛИКІ ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА — ОСНОВА МАЙБУТНЬОГО ПРОЦВІТАЮЧОГО СЕЛА, ПЕРЕКОНАНИЙ ГРИГОРІЙ ТУЛБА, ВЛАСНИК ФГ «ЕЛІТ». НА ПОЛЯХ ГОСПОДАРСТВА, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ НА ПІВНОЧІ ОДЕЩИНИ, В ЛЮБАШІВСЬКОМУ РАЙОНІ, ВИРОЩУЮТЬ ЗЕРНОВІ ТА ОЛІЙНІ. «МАЙСТЕРНЯ АГРАРІЯ» РОЗПИТАЛА У ГРИГОРІЯ ІЛЛІЧА ПРО НАСУЩНІ ВИКЛИКИ І ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ.

– Розкажіть, будь ласка, про історію ФГ «Еліт», з чого все починалося і з якими проблемами стикалися?

– Я довгий час працював у сільському господарстві, в 1997 році був головою КСП ім. Гагаріна, трудився в приватних аграрних структурах. Тому, коли постало питання, куди рухатися далі, то відповідь була очевидна: на чому ж я іще розуміюся, як не на аграрній справі. І вирішив розпочати щось своє, щоб уже не бути залежним ні від кого.

Господарство засноване у 2004 році. Починав з нуля — не було ні техніки, ні зерносховищ. Щоб отримати кошти на розвиток, власний будинок віддав банківській установі під заставу а також 10-річний автомобіль «нива», з цього й почався мій бізнес. У Любашівці, районному центрі, на той час було п'ять банків. Як новоствореному підприємству без кредитної історії ніхто не хотів давати кошти. Поїхав до Одеси. Два банки відмовили, і лише третій повірив.

У ті роки кращі землі вже розібрали, тому мені дісталися ділянки на схилах, малородючі ґрунти. На початку діяльності в господарстві оброблялося 130 га, з часом я збільшив земельний банк до 700 га.

Землі були після колгоспів, а вони останні роки своєї діяльності, як і наступні приватні структури, не дуже дбали про підживлення ґрунтів, економлячи на добривах. Тому почав відновлювати ґрунти, вносити добрива. Зараз даю достатню кількість живлення, і проведені аналізи показали значне покращення складу ґрунту, хоча і є поля з невеликим закисленням.

– Яку технологію обробітку застосовуєте зараз?

– Глибоку оранку, глибоке розпушування, при цьому всі пожнивні рештки заробляю в ґрунт, що сприяє покращенню біоти. Планую працювати на цій землі довго, тому в моїх інтересах — покращення складу ґрунту і збереження родючості землі.

– Які основні культури вирощуєте? Які гібриди сієте?

– Пшениця, ячмінь, соняшник, ріпак, нут, горох, кукурудза. У компанії «Сингента» купую гібриди соняшнику й ріпаку. «Сингента» — один із лідерів за якістю насіння соняшнику. У мене посіяно три ВО гібриди соняшнику, два з них даної компанії. Цього року посіяв новий ранньостиглий СИ Арко і вже відомий гібрид СИ Експерто, що дає стабільно добрий результат.

Раніше вирощував НК Конді, теж був задоволений. Тоді ВО соняшник ще не був таким популярним. Різниця в ціні була не такою відчутною, і, головне, що були сильні обмеження щодо приймання такої продукції олійними заводами, були певні «вікна», коли його приймали. До того ж ВО гібриди показували дещо нижчу врожайність. Зараз ВО соняшник дуже затребуваний, і реалізувати його можна будь-коли, різниця в урожайності скоротилася майже до нуля, а в ціні, навпаки — зросла. В середньому ВО соняшник на 2000 грн/т дорожчий, ніж лінолевий, а у пік попиту різниця в ціні сягає і 4000 грн/т. Тому вирішив рухатися в напрямі ВО соняшнику і вже останні два роки сію виключно його.

– Чи можете поділитися показниками врожайності?

– На жаль, і цей, і минулий роки були важкими для нас — з вологозабезпеченістю була просто катастрофа. Загалом у нашому регіоні випадає дуже мало опадів. І 2019-й не став виключенням. Гібриди, що були посіяні в нашому господарстві й у більш-менш вдалі по опадах роки давали від 30 до 40 ц/га соняшнику, цього року показали 26 ц/га, минулого — 23,5 ц/га. Однак, зважаючи на великий дефіцит вологи, це хороший результат.

– Як ви обираєте гібриди соняшнику?

– Всі новинки завжди випробовую. Це стосується і соняшнику, і кукурудзи, і ріпаку, тому що зазвичай усе нове чимось краще від попереднього. Проте чи підійде під конкретні ґрунти і умови — покажуть лише випробування. Тож щойно СИ Арко з'явився на ринку, відразу придбав насіння. Порівняно з іншими гібридами він дав на 1 ц менше зерна, але воно містило менше вологи через ранні терміни дозрівання. Отже, якщо привести до єдиного показника — вмісту вологи — результат буде практично однаковий.

– Чи має значення стійкість до вовчка?

– Так, хоча в нашій зоні цей паразит лише з'являється. Раніше у Любашівському районі вовчка зовсім не спостерігали, від нього страждали південніші райони. А втім, поволі вовчок все ж піднімається на північ, майже досягнувши нашого регіону. Думаю, у майбутньому з цим буде проблема, тому в даному питанні я дію на випередження. Вовчок контролює технологія Clearfield®.

– Наскільки складніша технологія вирощування високоолеїнового соняшнику і чи дорожче насіння?

– Насправді особливих складностей немає. Просторова ізоляція потрібна, але відстань між полями не така велика, як потребують батьківські форми. Достатньо витримати 50 м і одержати продукцію з необхідним вмістом високоолеїнової кислоти (від 82 %). Потрібне окреме збирання і зберігання — це й усе.

Насіння трохи дорожче, але це того варте, витрати окупаються. Тому в подальшому площі під ВО соняшником буду тільки збільшувати і випробовувати новинки, щоб взагалі відмовитися від традиційного соняшнику.

– Які гібриди кукурудзи застосовуєте?

– Цього року висіяв лінійку з 24 гібридів кукурудзи, включаючи і насіння від «Сингента», а саме СИ Чорінтос і СИ Фортаго. Останній дав кращий урожай — на рівні 43–44 ц/га. Знову ж таки, враховуючи надскладні умови цього року, за останні сім років, що я вирощую кукурудзу, отримав найгірший урожай, проте це все одно вище, ніж у середньому по району. Так, з одного поля було зібрано 40 ц/га кукурудзи, з іншого — 53 ц/га, тоді як у середньому по нашому регіоні збирають від 25 до 40 ц/га кукурудзи.

Погодні умови сприяли гібридам із ФАО 400–430. СИ Фортаго з меншим ФАО 280, але те, що в своїй групі він у лідерах, — це точно.

По кукурудзі особливих проблем із хворобами немає, основні труднощі — відсутність опадів. Кукурудза любить азотне підживлення, а ми обмежені по волозі, тож потреби рослини у воді повною мірою не задовольняються. Під час цвітіння і наливу зерна — з липня по середину вересня, мали дуже високі температури, до 40 °С. За таких умов рослина отримує величезний стрес, волога просто перестав

циркулювати по каналах, рослина впадає в анабіоз. На кожен наступний градус після 35 рослина «скидає» центнер зерна. Зараз кукурудза у нас йде як протектор у сівозміні, і ми дуже хочемо її сіяти, але змушені обмежувати площі під цією культурою. Дуже важливі опади під час цвітіння та наливу зерна, навіть незначна кількість вологи дає можливість отримати гарний результат. Одним із найкращих по урожайності був 2013 рік, кукурудзи отримали близько 100 ц/га, соняшнику — 40 ц/га. Такі роки дуже рідкісні явище. Наступний більш-менш вдалий рік був 2018-й, коли ми отримали кукурудзи по 80–90 ц/га.

– А які показники по ріпаку?

– Осимий ріпак отримуємо від 20 до 40 ц/га. Восени минулого року рослини дуже гарні зайшли в зиму, ми їх підживлювали і захищали, розраховуючи на максимальний урожай (мінімум 40–45 ц/га). Проте під час наливу вдарила надзвичайна спека, тому, за моїми підрахунками, ми недоотримали близько 10–15 ц/га. Були ділянки, на яких рослини передчасно зупинили свій розвиток, через це в середньому мали 30 ц/га.

Ось на початку жовтня випав перший дощ за осінь, невеличкий, але маємо надію, що волога дійде до насіння, що ще не зійшло, і воно таки зійде, хоча терміни вже пізні. Зрозуміло, що на 30–40 ц/га немає чого розраховувати, було б добре отримати хоча б 20 ц/га.

– Які новинки по ріпаку спробували?

– Цього року посіяв Анабелу і Торес, який, на жаль, ще не зійшов. Минулого року він дав 29 ц/га, гібрид хороший.

Анабела — новий гібрид із групи ранніх строків посіву, сходи вже є, але поки що в фазі 2–3 листочків, рослина чекає вологи.

– Які ЗЗР та протруйники використовуєте?

Цього року пшеницю протруїв препаратом Максим® Стар, минулого року використовував Максим® Форте. Часто користуюся протруйником Круїзер®, а також фунгіцидами компанії «Сингента». По ріпаку в фазі цвітіння застосовуємо Амістар® Екстра, по пшениці — Елатус® Ріа, Альто® Супер.

«Сингента» пропонує бонуси за купівлю препаратів. Так, за преміальні бонуси минулого року придбав Максим® Форте. Також постійним покупцям вони дають преміальні знижки.

– Використовуючи гарне насіння, отримуєте і достойний урожай, тому питання зі збутом відсутні, напевно? А які новинки хотіли б побачити найближчим часом?

– Так, зернотрейдери задоволені якістю зерна, вмістом олеїнової кислоти у соняшнику, показники якості зерна завжди високі, що відповідно оцінюється.

Пропонуючи посухостійкі гібриди, «Сингента» обирає правильний напрям, тому що проблема дефіциту вологи стосується не лише нашого регіону, а й більш північних областей. Однозначно буде популярним ВО соняшник. По кукурудзі цікаві гібриди з високим ФАО.

– Чи плануєте розширювати своє господарство?

– Потенціал технічний у господарстві розрахований на 1000 га й більше. Проте вільних земель немає, а з сусідами треба жити в мирі. Що стосується зняття мораторію та відкриття ринку землі, то, на мою думку, невеликі господарства, як-от моє, не конкуренти іноземному капіталові. Обмеження, що пропонує встановити Уряд після зняття мораторію, не є достатніми. А зважаючи на потенційно величезний іноземний капітал і таку привабливу інвестицію, як українська земля, дуже великий ризик, що весь цей вільний капітал хлине на наш ринок і ми, прості фермери, не зможемо йому протистояти. До того ж ті, хто має по десятки тисяч гектарів землі, не живуть на селі й навряд чи будуть дбати про інфраструктуру і його розвиток. Для них це буде територія заробітків — і все. Ще одним важливим чинником є те, що такі невеликі господарства працевлаштовують більшу кількість людей, ніж агрохолдинги. В моєму господарстві, наприклад, працює 12 чоловік. Я тут побудував дім, тут розвиваю свій бізнес і тут бачу своє майбутнє.

ЛОРА РАЙТАРОВСЬКА

БУДЖАЦЬКИЙ ШЛЯХ

ОДЕСЬКИЙ ФЕРМЕР МИКОЛА ТОПАЛ НА ПОЛЯХ СВОГО ГОСПОДАРСТВА «СВІТОЧ» ЗБИРАЄ ДОСТОЙНІ ВРОЖАЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР.

Останні роки погодні умови стали ще жорсткішими й менш прогнозованими, ніж двадцять років тому. Багато сільгоспвиробників відчують зміни клімату, а на півдні країни й поготів. Однак у фермерському господарстві «Світоч», розташованому в селі Виноградівка Тарутинського району Одеської області, зуміли адаптуватися і побудувати модель землеробства, за якої збирають достойні врожаї в умовах Південного Степу. Детальніше про це розповів керівник ФГ Микола Топал.

– Микола Івановичу, розкажіть про ваше фермерське господарство: як давно його створили, якими видами діяльності займаєтеся?

– Наше фермерське господарство було створено в 2000 році й починали ми з обробки невеликої земельної ділянки — це були паї сім'ї, а також родичів і друзів. З часом орендували землю у пайовиків, і поступово земельний банк збільшився до 1900 га.

Ще один напрям нашої діяльності — це тваринництво: ми маємо свій свинарний комплекс. Така модель бізнесу

дозволяє мені хеджувати ризики, до того ж ці два напрями (рослинництво й тваринництво) вдало і продуктивно функціонують у такому тандемі.

Свинокомплексом керує мій старший син, який закінчив Одеський державний аграрний університет і зараз успішно управляє фірмою. Молодший син ще навчається в школі, підростає онук, і я сподіваюсь, що вони свого часу приєднаються до роботи в нашому сімейному фермерському господарстві. Адже, як показує світова практика, найуспішніші підприємства — сімейні. Свое господарство я створюю уже 20 років для прийдешніх поколінь і хочу передати його в хороші руки. Саме тому дітей виховую так, щоб вони постійно вчилися і розвивалися, багато трудилися.

Щоб передати у спадок доглянуті землі, я стараюсь якісно обробляти ґрунт, упроваджувати продуману, чітко розплановану і раціональну сівозміну. До того ж на практиці підтверджено, що врожайність більшості культур передусім залежить від сівозміни. Виважена сівозміна дозволяє суттєво економити на добривах, повною мірою використовувати потенціал культур і відновлювати структуру ґрунту.

– Які погодно-кліматичні умови в вашому регіоні? З якими найбільшими ризиками при вирощуванні культур ви стикаєтеся?

– Наше господарство розташоване на крайньому південному заході України, в Бессарабії. Тут одні з найжорсткіших погодних умов в країні, оскільки період засухи триває довго. Ця місцевість має історичну назву Буджацькі, або Придунайські степи, це безкраї рівнини з безліччю балок і схилів. Тому до обробки ґрунту підходимо виважено, щоб потім з опадами не вимивалися препарати і ґрунт.

Як правило, в рік у нас випадає дуже незначна кількість опадів. Хоча останні три-чотири роки погода нас балувала, і ми бачили навіть більше дощів, ніж фермери в центральній частині країни. Та все ж найголовніший чинник, який впливає на кінцевий результат, — це волога. Все інше залежить від нас, і ми постійно покращуємо технологію землеробства, щоб виростити хороший урожай.

Однак насправді найбільші ризики у фермерів залежать не від погоди, а від правил гри, що постійно змінюються.

– Як ви охарактеризуєте ґрунт у вашому господарстві. Як часто ви проводите аналіз ґрунту і для чого це робите?

– У нас тяжкі суглинки й чорноземи, і, звісно, ми зважаємо на властивості ґрунту при виборі технології його обробки.

В минулому році ми проводили повний аналіз полів — усе робили в компанії AgriLab. Результати показали, що нашим полям не вистачає фосфору й азоту, а місцями багато сірки й бору — це необхідно враховувати при формуванні сівозміни.

Інші мікро- і макроелементи в нашому ґрунті в нормі. Ці показники дали нам можливість оптимізувати внесення добрив і давати тільки те, що дійсно потрібно. Через три-чотири роки ми плануємо відкоригувати формулу внесення добрив, зважаючи на стан ґрунту, внесення і винесення добрив, мінералізацію і те, що потрапляє в ґрунт із рештками рослин.

В цілому спеціалісти фірми розробили під нас комплексне рішення для підвищення ефективності господарства — це не лише рекомендації щодо системи удобрення культур, а й створення технологічних карт для роботи техніки, визначення планової врожайності з урахуванням економічної доцільності.

– Яку технологію обробки ґрунту застосовуєте?

На зернових культурах застосовуємо класичну мінімальну технологію: дискування, культивування, сівба. А під технічні культури намагаємося зайвий раз не ворухити землю, тому працюємо за ощадною технологією обробки ґрунту strip-till, для чого придбали сівалку Horsch Focus.

По strip-till ми працюємо другий рік і бачимо значні її переваги: менше утрамбовується ґрунт, менше висушується земля, економія палива і матеріальних ресурсів порівняно з класичною обробкою, оскільки не потрібно обробляти весь орний горизонт. Застосовуючи strip-till, ми отримуємо полоси для посіву культур з оптимальними параметрами ґрунту, з покращеною аерацією і накопиченням вологи. Відповідно, маємо кращі умови для розвитку кореневої системи рослин. Водночас ми раціонально використовуємо добрива, оскільки закладаємо їх на ту глибину, на яку нам потрібно, де рослина може «піймати» вологу. Все це позначається на врожайності культур. Для порівняння: при застосуванні даної технології в цьому році ми

отримали соняшнику в середньому 23–24 ц на круг, у той час як у сусідніх господарствах більше ніж 15–16 ц ніхто не мав.

– Розкажіть, які культури є у вашій сівозміні, які з них головні й чим обґрунтовано ваш вибір?

– Ми вирощуємо чотири культури: соняшник і озимі пшеницю, ячмінь та ріпак. Пробували вирощувати й інші культури, однак дійшли висновку, що сильно ризикуємо не отримати в результаті нічого: горох ярий збирали по 1–2 т/га, від кукурудзи відмовилися тому, що вона горить від засухи. Цікавилися і підсумками експериментів у сусідів — той самий результат: урожайність зимового гороху десь на тому ж рівні, що й у нас ярого. Та й цінова політика на культуру така, що займатися нею — це бути в збитку.

Саме тому намагаємося сіяти культури, які йдуть у зиму, щоб отримали зимову вологу. Основний акцент робимо на зернові культури і ріпак. Соняшник — це страхова культура. Щоб відпрацювати найбільш ефективну технологію вирощування і отримати максимальну віддачу від кожної культури, ми постійно експериментуємо з сортами і гібридами, з добривами і обробкою ґрунту.

– Як ви формуєте сівозміну з огляду на те, що вирощуєте переважно озимі культури?

– Єдиного розподілу площ під посівами різних культур у нас немає. Все залежить від вологи, і це основний чинник, на який ми орієнтуємося при виборі сівби тієї чи іншої культури. Тобто, ми можемо закупити посівний матеріал із розрахунку на одну площу посіву й на ходу все поміняти. От зараз, наприклад, у нас лежить кілька десятків мішків із рештками посівного матеріалу ріпаку, які залишили на наступний рік через те, що не на всіх полях, запланованих під посів культури, була необхідна кількість вологи. А от пшениця і ячмінь висіваються в будь-якому разі — насіння цих культур ми заготовляємо самі.

– Які врожаї ви отримуєте? Вони змінюються з року в рік чи залишаються приблизно на одному рівні?

– Чотири останні роки врожайність пшениці та ячменю складає 70–75 і 65–70 ц на круг, а в цьому році отримали 50 і 40 ц відповідно. Ріпак у цьому році дав по 25 ц на круг, у минулому — до 30 ц, хоча зазвичай урожайність становить 35–40 ц на круг. Проте є хороші поля, на яких ми маємо до 50 ц ріпаку. Соняшнику взяли в цьому році по 24 ц на круг.

– Соняшник — одна з найпопулярніших культур у вашому регіоні. Розкажіть, в чому полягають особливості технології вирощування соняшнику в вашому господарстві?

– Головне для нас — отримати сходи, тому готуємося до цього ще з осені: заходимо в поле сівалкою і нарізаємо лінії в місцях, де будемо сіяти. Вносимо амофос

у рекомендованій виробником нормі й з урахуванням вмісту елементів у ґрунті — це близько 100–120 кг/га, і залишаємо поле до весни.

Навесні чекаємо поки вийдуть бур'яни, обробляємо поле гліфосатом і заходимо сівалкою. Використовуючи точний сигнал відповідно до карти полів, заходимо на лінії та сіємо соняшник. Щоб не піднімати ґрунт, не перевертати ґруди і не втрачати вологи, використовуємо сівалку Horsch Maestro.

Норма висіву складає 50–52 тис. насінин/га. Ми не прагнемо до значної густоти, оскільки за відсутності вологи густота негативно позначається на врожайності. Глибина посіву становить 3–4 см, щоб рослини могли дістати вологу.

– Яким гібридам віддаєте перевагу? Чи випробовуєте ви їх спочатку на демополях, чи одразу берете у виробництво, довіряючи чужому досвіду?

– Перед тим як взяти у виробництво, ми обов'язково випробовуємо гібриди. В цьому році ми проводили досліди з 40 гібридами лінійок чотирьох виробників насіння соняшнику — «Лімагрейн», RGT, «Піонер» і «Сингента». Під кожен гібрид відводимо по 0,5–1 га. Такі експерименти ми проводимо не кожен рік, у цьому немає потреби. Звісно, багато мороки, однак воно того варте, оскільки маємо можливість вибрати ті, які підходять саме нам, а не сусідам, і не ті, які рекомендує консультант. Як показали результати, різниця у врожайності «піддослідних» рослин склала 7 ц — це показово. В наступному році я не буду висівати там багато гібридів, хіба що новинки від «Сингента», оскільки насінню саме цього виробника ми віддаємо перевагу, позаяк кращих гібридів поки що ніхто не вивів. Середньоранній гібрид компанії «Сингента» Сузука HTS дав урожайність 24,5 ц з круга. Деякі гібриди також показали врожайність, близьку до цієї, але вони поступалися гібриду Сузука HTS за натурою, вологовіддачею, стійкістю і олійністю. До речі, за насіння з більшою олійністю дають вищу ціну. Крім того, він вирізняється швидким стартом, що забезпечує розвиток кореневої системи до початку засухи, пластичний до строків посіву, має раннє цвітіння і підвищений поріг стерилізації пилку, що сприяє формуванню виповненого кошика. Сузука HTS дає стабільний результат.

– Сузука HTS — це сульфогібрид. Чи враховували ви це при виборі?

– Обов'язково, всі гібриди ми перевіряли на стійкість проти вовчка. Гібрид Сузука HTS генетично стійкий до високовірулентних нових рас вовчка. Ми його обираємо як страховку, тобто на чистому полі його не використовуємо, однак, якщо на полі залишаються бур'яни, від чого ми не застраховані, то цей гібрид якраз підходить. Ми намагаємося відмовлятися від технології Clearfield®, тому нам потрібно було, щоб гібрид був семирасовий і стійкий до вовчка. Сузука HTS виявився серед найстійкіших на демополях.

– У чому полягає особливість захисту соняшнику в вашому господарстві?

Якщо є шкідники, то починаємо з ними боротися. У 2019 році нам із цим повезло, тому обійшлися тільки профілактичною обробкою посівів. Купуємо препарати лише у відомих виробників, ефективність яких підтверджена на практиці, з дешевими не експериментуємо. Деякі фермери по сусідству пробували міняти препарати, брали дешевші, але менш дієві, й у підсумку виявлялися в ситуації, коли шкідники з'їдали рослини до стебла. Тому ми не хочемо пробувати і покладаємося на поради консультантів, які оцінюють ситуацію на полях і дають рекомендації.

Насправді соняшник більш стійкий до хвороб, ніж, скажімо, ріпак чи пшениця, яким потрібні дві, а то й три обробки для захисту. А втім, якщо йдуть дощі, то посівам соняшнику слід приділяти більше уваги, щоб не втратити врожаю через пропущену хворобу.

– Чи припускалися ви помилок при вирощуванні соняшнику і які корективи внесли до технології вирощування культури?

– Якось навесні чекали, щоб трава вийшла, а за той час із полів пішла волога, внаслідок чого ми отримали зріджені сходи соняшнику. Тепер стараємося трішки раніше сіяти, щоб застати вологу й отримати 100 % сходи, і вже не сподіваємося, що піде дощ та виправить наші помилки. Адже

в нас були випадки, коли в квітні сіяли, а дощ випав тільки в червні. Якщо насіння має різний старт, то одні рослини вже на стадії цвітіння, а інші лише 10 листків випустили, а нерівномірне дозрівання — це мука. Отже, помилок стараємося не повторювати, визначаємо оптимальний строк посіву, зважаючи на різні чинники.

– Проблема деградації ґрунту досить актуальна. Яких заходів щодо виправлення цієї ситуації вживаєте у своєму господарстві та які з них вважаєте найбільш ефективними?

– На мою думку, проблема деградації ґрунту перебільшена. І якщо б у нас була можливість взяти на аналіз ґрунт 20 років тому й порівняти з нинішнім, то ми б побачили, що поля, які оброблялися фермерами якісно, не погіршилися, а навпаки — покращилися. Водночас фермери-одноденки не приділяють ґрунту належної уваги. І з наслідками їхньої неякісної обробки ґрунту ми стикнулися на власному досвіді, коли брали землю в оренду після них.

У цілому хочу зазначити, що за 20 років роботи в аграрній галузі я спостерігаю кардинальні зміни в роботі фермерських господарств. У них високий рівень технічного забезпечення, вони впроваджують і удосконалюють різні технології обробки ґрунту, стабільно тримають високий рівень урожайності. Особливо приємно те, що ми достатньо швидко досягли того рівня, коли не ми до європейців, а вони до нас приїжджають за досвідом.

АГРАРНА БЕЛЕТРИСТИКА

ПРИМА™ ФОРТЕ

#ЯБерегиня

LANDLORD

НАДИХАЮЧІ ІСТОРІЇ ЖІНОК І В ПОЛІ, І В ДОЛІ

Компанія «Сингента» разом із Landlord презентують проєкт «Я Берегиня». Ми присвячуємо його жінкам, які пов'язали своє життя з аграрним бізнесом в Україні.

Вони такі різні, проте у них є одна спільна риса — нестримна енергія та сила, що не дозволяють їм спинитися ані на мить. Ми знайшли чотири неймовірні жінки з різних куточків нашої мальовничої країни, які відкрилися нам і розповіли свої життєві історії.

Вони обстежують поля на світанку, вміло зводять дебет із кредитом, сортують посівний матеріал і в разі потреби вправно керують потужним трактором. Як вони приймають рішення, на що зважають? Як їм вдається поєднувати роль успішного управлінця та роль Берегині родинного затишку, що для української жінки є традиційною і неодмінною?

Одне знаємо напевно — їхнє своєрідне світосприйняття завжди допомагає обрати якнайвдаліше рішення на шляху до мети.

Синергія сили та ніжності є тим дивом, яке заслуговує, щоб бути побаченим і почутим. Озирніться, адже щодня довкола вони — жінки, які оберігають нас протягом усього життя.

Берегині і в полі, і в долі відкрито та щиро розповідають про головне.

Зараз пропонуємо найцікавіше, що ми почули під час наших подорожей у пошуках жінок-агролідерів.

З відеорепортажами та історіями дивовижних Берегинь можна ознайомитися на сайті: landlord.ua або просто за QR-кодом.

ЛІНА СУСЛОВА,

директор з виробництва підприємства «АГРОДІС»

Одеська область

Земельний банк: 6500 га

Основні культури: пшениця, ячмінь, соняшник, кукурудза

«КОЖНА ЖІНКА Є УНІКАЛЬНОЮ. МОЄ ЖИТТЄВЕ КРЕДО: ТЕ, ЩО НАС НЕ ВБИВАЄ, РОБИТЬ НАС СИЛЬНІШИМИ!»

- Усе іде на краще. Якщо певна ситуація в житті трапилася, отже, так і повинно було бути. Я мала це пройти, це пережити.
- Коли когось зі співробітників і насварю, то мені нескладно підійти та вибачитися.
- Одного разу мені зателефонували з поля: не можна культивувати, бо мокро. Я виїхала на місце, взяла і зробила чотири обороти туди-сюди. Після цього механізатори мовчки сіли у трактори та поїхали працювати.
- Я не люблю сидіти в кабінеті. Мені цікаво перебувати в епіцентрі подій. Коли бачиш, як сходить хліб, то це, як переживаєш нове народження.
- Перед Новим роком я потрапила в аварію. Однак вже за три місяці сіла за кермо, хоча лікарі й досі не дозволяють. Я їх слухаю та роблю по-своєму.
- Я не планувала працювати в сільському господарстві. Хотіла бути вчителем. Я дуже люблю дітей. У мене багато подруг віком до 12 років.

ХРИСТИНА КУДЛИК,

керівник відділу продажу насіння підприємства «Західний Буг»

Львівська область

Земельний банк: 52 000 га

Основні культури: озима пшениця, озимий ячмінь, озимий ріпак, цукровий буряк, соя, кукурудза

«РУХ ДАЄ СИЛИ, ЕНЕРГІЮ ТА БАЖАНІЙ РЕЗУЛЬТАТ!»

- Для того щоб іти в ногу з часом, потрібно працювати над собою, любити свою справу, потрібно рухатися.
- Я творча людина, дуже хотіла стати художником. З початком роботи в аграрному секторі я зрозуміла, що це також творчість.
- У сезон, коли дуже активно йдуть продажі, мушу прокидатися о 4 годині.
- Коли ти живеш лише сім'єю, сімейним побутом, то втрачаєш складову саморозвитку, складову визнання тощо.
- Моя головна риса характеру — щирість до кінця з усіма, намагаюсь зробити усе якнайкраще, не підвести людину.
- Я схильна думати, що наші діти — кращі за нас, а ми — кращі за попередні покоління. Бо все в житті вдосконалюється.
- Стать не має значення. Якщо людина відчує, що ти гідний співрозмовник, вона буде будувати з тобою відносини і продовжувати працювати.

ТАМАРА СКОРУК,

керівник фермерського господарства «Скорук А. В.»

Дніпропетровська область

Земельний банк: 13 500 га

Основні культури: пшениця, горох, соняшник, ріпак

«ЛЮДИ, ЯКІ ЖИВУТЬ НА ЦІЙ ЗЕМЛІ, — НАЙБІЛЬШИЙ СКАРБ!»

- Близько 70 % співробітників у нас працюють фактично від самого заснування господарства. Коли за тобою стоїть така команда, справи йдуть значно легше.
- Наше господарство придбало 17 будинків, де працівники можуть жити безкоштовно. Наприклад, потрібна людина, щоб пекти хліб, — вона приїздить і живе тут разом із родиною.
- Син навчався у Харківській юридичній академії. Після того пропрацював у суді менше року та повернувся додому зі словами: «Це не моє!»
- Хтось у дитинстві мріє бути космонавтом, хтось — пожежником, а мій чоловік завжди хотів бути головою колгоспу.
- Жінка завжди мудріша. І мудрість не приходить просто так — вона береться від батьків, від мами. Ми всі вчимося у своїх батьків.
- Я мрію, щоб моя родина росла, щоб мені подарували ще онуків. Адже це і є наше майбутнє.

ТЕТЯНА ЩЕРБИНА,

головний агроном господарства «Щорссільгоспсервіс»

Чернігівська область

Земельний банк: 6500 га

Основні культури: озима пшениця, кукурудза, соняшник, горох, люпин

«ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕ ДАЄ МЕНІ РОЗСЛАБИТИСЯ АНІ НА ХВИЛИНУ»

- О 7 годині ранку я вже на полі. Коли сезон — посівна чи жнива, ввечері додому потрапляю вже як пощастить — о 10–11 вечора.
- У дитинстві зовсім не думала про агрономію. Я родом із села і мріяла поїхати до великого міста, жити у квартирі.
- Перший місяць на роботі був дуже важким. Моя керівниця сказала: якщо хочеш, то приходь, якщо ні, то ні. Я відповіла, що буду працювати агрономом.
- Якщо не буду відстоювати своє, то нічого не виходитиме у роботі. Потрібно поставити собі мету і до неї йти. Тоді й твоя команда тебе підтримає.
- Із чоловіками мені працювати легше, ніж із жінками.
- Забороняти дітям працювати в сільському господарстві я не буду. Це їхній вибір. Може, тоді техніка буде досконалішою і не треба буде стільки бути в полі.
- Якщо тобі важко, то ти на правильному шляху.

Як народився проєкт «Я Берегиня»?

Напевно, ця ідея буквально літала в повітрі, адже за шість років роботи в аграрному бізнесі я зустріла так багато жінок, для яких сільське господарство — не просто робота, а джерело енергії та натхнення. Завдяки команді Landlord такий проєкт нарешті втілюється у життя.

Проте головне — це наші неймовірні героїні, які вражають та надихають, якими захоплюєшся відразу та які одночасно випромінюють жіноче тепло й велику силу.

У житті кожного з нас є жінка, яка вплинула на наше життя й залишила у ньому свій відбиток. Це могла бути мати, сестра, подруга, вчителька, колега або керівниця. Якимось дивом жінки змінюють усе навколо себе завдяки своїй силі духу, енергійності та неймовірній жазі до життя.

Проєкт «Я Берегиня» не про те, що жінки заради кар'єри відмовляються від ролі матері та господині. Він, навпаки, про жінок, які прагнуть реалізувати себе і в сім'ї, і у професії.

Берегині сім'ї та бізнесу живуть і працюють поряд із нами. Тож давайте цінувати та підтримувати їх, адже все, що робить жінка, вона робить з душею та думкою про майбутнє.

ДАР'Я МОДОНОВА,
менеджер з маркетингу, напрям «Гербіциди для польових культур», компанія «Сингента»

Пріма™ ФОРТЕ

ГЕРБІЦИД

ЗУСТРІЧАЙ НАСТУПНУ ВЕСНУ З ЧИСТИМИ ПОЛЯМИ

0 800 500 449

Вартість дзвінків згідно з тарифним планом вашого оператора
www.syngenta.ua

CORTEVA™
agriscience

®™Trademark of Dow AgroSciences, DuPont or Pioneer
and their affiliated companies or respective owners

syngenta®

СТОРІНКА АГРАРНОГО ГУМОРУ

Два куми коло поля кукурудзи.

- Куме, які ваші прогнози?
- 25.
- Що 25?
- А що прогнози?

Історія з відділу фінансових рішень.

В Одесі у готелі «Бристоль» зустрілися інвестор і директор фермерського господарства, й останній вирішив поцікавитися.

- Я хочу у вас позичити \$100 тис. на розвиток господарства.
- А які гарантії, що ви мені їх повернете?
- Слово чесного господаря!
- Добре. Тоді чекаю вас завтра у себе в офісі разом із цим чесним господарем.

Кінь жаліється корові:

- Фермер зовсім мене замучив: до плуга запряже — землю орю, до воза запряже — сіно вожу. Ні дня без роботи!
- А ти напиши скаргу в товариство захисту тварин! — радить корова.
- Та ну! Він як узнає, що я ще й писати вмю, змусить бухгалтерію вести!

У великому господарстві раптом у полі ламається трактор «Джон Дір». Біда! Робота стоїть! Посівна під загрозою! Строки... Приїхали механік, заступник інженера, інженер, головний інженер, заступник голови, менеджер з області... Нічого не виходить — не заводиться. Ну що робити, викликали найдорожчого спеціаліста зі столиці. Той приїхав, дістає чемоданчик, з чемоданчика — молоточок, відкриває капот, стукає молоточком і трактор заводиться!

- Ви наш рятівник, — каже голова господарства, — чим ми можемо вам віддячити?
- Одна тисяча доларів.
- За один удар молоточком? Пишіть детальний рахунок!

Майстер пише:

«Удар молоточком — \$1,

Знав, де вдарити, — \$999».

Один фермер вирощував лише соняшник і пшеницю. От одного ранку прокинувся від страшного сновидіння, в якому йому ввижалася картопля. Пішов до віщунки і розказує:

- Все життя вирощую соняшник і пшеницю, а сьогодні картопля наснилася. До чого це?
- Так, — каже віщунка, — картопля, картопля... Тебе або навесні посадять, або восени приберуть!

Якось навесні зустрілися менеджер з продажів і фермер.

- Як справи?
- Та ось пшениця моя жовтіє.
- А чим ти її підживлюєш?
- Карбамідом.
- То неправильно, краще підживлюй селітрою.

Через тиждень знов зустрілися.

- Як там твоя пшениця?
- Жовтіє і стало ще гірше.
- А чим ти її обприскуєш?
- Амінокислотами.
- Обприскай краще фунгіцидом.

Пройшло ще пару тижнів і знов зустрілися.

- Як там твоя пшениця?
- Вся висохла.
- Такий жаль, а у мене ще стільки порад лишилося!

LOADING 100%

WORLD

MEDIA

WORLD

WORLD

LOADING 100%

WORLD

BUSINESS

000

NETWORK

000

SHOW BUSINESS
NETWORK
MUSIC
FINANCE
BUSINESS
WORLD NEWS

BUSINESS

000

NETWORK SEARCH

000

WORLD

SHOW BUSINESS
NETWORK
MUSIC
FINANCE
BUSINESS
WORLD NEWS

- CULTURE
- ECONOMIC
- FINANCE
- BUSINESS
- MEDIA
- PEOPLE
- CREATIVE
- HISTORICAL
- INVESTMENT
- NETWORKING

SHOW BUSINESS
NETWORK
MUSIC
FINANCE
BUSINESS
WORLD NEWS

JOB
BUSINESS
NETWORK
MUSIC
FINANCE
BUSINESS
WORLD NEWS

НАУКА — ВИРОБНИЦТВУ

ЮЛІЯ ШЕВЧЕНКО,
керівник діагностичних центрів, компанія «Сингента»

ТЕТЯНА МАЛИНА,
менеджер Харківського діагностичного центру, компанія «Сингента»

ОЛЕКСАНДРА МАКОВІЙ,
менеджер з якості, компанія «Сингента»

СХОЖІСТЬ НАСІННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ПОКАЗНИКІВ

У кожного аграрія при купівлі насіння соняшнику, кукурудзи чи інших культур виникає низка питань, і чи не найважливішими для виробника є якісні показники партії насіння. В цій статті пропонуємо розглянути такий важливий показник, як схожість насінневого матеріалу, розібратися в особливостях польової та лабораторної схожості та з'ясувати, чи варто повторно перевіряти сертифіковане насіння.

З проблемою вибору високоякісного насіння стикаються практично всі спеціалісти. Тому хочеться наголосити, що основним документом, що супроводжує насіння, є Сертифікат на насіння України, де вказуються дані щодо походження насіння та його якісні показники, включаючи

схожість. Часто, аби бути впевненим у показниках лабораторної схожості, їх повторно перевіряють у різних лабораторіях, а то й просто у домашніх умовах. Однак у такому разі показники можуть бути суперечливими і нерелевантними. Спробуймо розкрити деякі аспекти даного питання та дати практичні рекомендації щодо вирішення цієї проблеми.

ЩО ТАКЕ «СХОЖІСТЬ»?

Під схожістю розуміють здатність насіння утворювати нормально розвинуті проростки. Цей показник виражається у відсотках до загальної кількості насіння, взятого для пророщування.

Рис. 1. Аномальні проростки кукурудзи.

Згідно з міжнародним стандартом ISTA та внутрішнім стандартом України ДСТУ 4138-2002 «Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості» при аналізованні схожості насіння використовуються такі поняття: нормальні проростки, аномальні проростки та непроросле (мертве відповідно до ISTA, зігниле згідно з ДСТУ) насіння.

Нормальний проросток є таким, у якого найбільш важливі структури (корінці, над- і підсім'ядольне коліна, брунечка, сім'ядолі, колеоптиль) добре і пропорційно розвинуті.

Аномальний проросток — це проросток, що за зовнішнім виглядом відрізняється від нормального, тобто він може бути чахлий, потовщений і короткий, із проявами затримки розвитку, відсутній, пошкоджений, довгий і тонкий, його первинний корінь ушкоджений у результаті інфекції тощо (рис. 1).

СХОЖІСТЬ ЛАБОРАТОРНА І ПОЛЬОВА

Існує поняття лабораторної та польової схожості насіння.

Лабораторна схожість насіння визначається шляхом його пророщування за оптимальних умов протягом конкретного для кожної культури терміну (для більшості культур — 7–8 діб). Тип субстрату (чистий прожарений пісок або фільтрувальний папір), температура, умови

аналізування (при світлі чи у темряві), строки обліку для кожної культури визначені в ДСТУ 4138-2002 «Насіння сільськогосподарських культур. Методи визначення якості» та в міжнародному стандарті ISTA. Дуже важливо чітко дотримуватися всіх вимог методики, адже навіть незначне відхилення є потенційним ризиком для отримання нерелевантного результату.

Температурні умови та строки проведення обліків при визначенні схожості насіння основних видів сільськогосподарських культур наведені у табл. 1.

ТАБЛИЦЯ 1
УМОВИ АНАЛІЗУВАННЯ СХОЖОСТІ НАСІННЯ
ЗГІДНО З ДСТУ 4138-2002

№	КУЛЬТУРА	ТЕМПЕРАТУРА, °С	СТРОКИ ОБЛІКУ, ДІБ	
			ПЕРШОГО	ОСТАТОЧНОГО
1	Зернові	20	4	8
2	Зернобобові	20–30	5	8
3	Кукурудза	20–30	4	7
4	Соняшник	20–30	4	10
5	Цукровий буряк	20–25	5	10
6	Ріпак	20–30	5	7
7	Сорго	20–30	4	10
8	Овочеві	20–30	3–7	7–15

Польова схожість насіння, як правило, відрізняється від лабораторної, її показники можуть бути дещо нижчими, адже в лабораторії ми створюємо ідеальні умови для вегетації, що не завжди можливо в польових умовах. Це пов'язано з впливом низки абіотичних та біотичних чинників, таких як температура й вологість ґрунту, умови посіву, строки і глибина посіву, рівень агротехніки, родючість ґрунту, його ураження шкідниками та збудниками хвороб, вплив дії або післядії гербіцидів тощо.

Тому додатково до визначення схожості ми перевіряємо схожість у стресових умовах, тестуючи насіння у максимально несприятливих умовах, наприклад у темряві й за низької температури, згідно з методикою ISTA. Такий тест дає змогу оцінити потенціал насіння навіть у разі несприятливих погодних умов.

ЧОМУ РЕЗУЛЬТАТИ МОЖУТЬ РІЗНИТИСЯ?

Вище ми говорили про те, що часто схожість перевіряється додатково. В підсумку маємо різні результати за одним й тим самим зразком/однією і тією ж партією. Причини можуть бути такі:

1. Дійсне падіння схожості насіння:

- невідповідні умови зберігання і транспортування можуть вплинути на зниження схожості;

• насіння — це живий організм, у якому постійно відбуваються біохімічні процеси. Тобто, через деякий час і за умови впливу різних зовнішніх факторів показник схожості може змінюватися під дією цих процесів.

2. Можливе порушення методів/технологій лабораторного аналізу.

3. Невідповідність методологій проведення аналізування. Наприклад, методологія відповідно до ДСТУ 4138-2002, за якою проводиться визначення схожості в державних інспекціях, та методологія згідно з міжнародним стандартом ISTA (International Seeds Testing Association) мають деякі відмінності.

4. Важливо пам'ятати, що деяке відхилення в результатах, отриманих при повторній перевірці схожості, може вважатися прийнятним. ДСТУ 4138-2002 визначає допустиме відхилення окремих проб від середнього значення, що вважається нормою. Це відхилення може варіювати в межах від 2 до 10 % (див. табл. 2).

ТАБЛИЦЯ 2
ДОПУСТИМЕ ВІДХИЛЕННЯ ПІД ЧАС АНАЛІЗУВАННЯ
СХОЖОСТІ ЗГІДНО З ДСТУ 4138-2002

СХОЖІСТЬ, %	ДОПУСТИМЕ ВІДХИЛЕННЯ, %
98–100	- 2
97–96	+ 3
95–96	+ 4
92–94	+ 5
88–91	+ 6
83–87	+ 7

ЕНЕРГІЯ ПРОРОСТАННЯ

Також не менш важливим показником є енергія проростання насіння, що характеризує його здатність швидко

і дружно проростати. Цю властивість має здорове насіння, вирівняне за фізіологічним станом. На енергію проростання у природних умовах насамперед впливають температура та вологість. Так, наприклад, посів насіння навіть з високою енергією проростання у холодний і не прогрітий ґрунт найчастіше призводить до появи нерівномірних та зріджених сходів, і, навпаки, теж саме насіння, висіяне в оптимальні умови, дає дружні та рівномірні сходи.

Варто зазначити, що показник енергії проростання не визначається згідно з міжнародним стандартом ISTA, а перевіряється лише на відповідність внутрішнім вимогам України (ДСТУ).

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ТА СЕРТИФІКАЦІЯ

«Сингента» має внутрішню систему контролю якості, що передбачає перевірку схожості на кожному етапі доробки: після обмолоту, після калібрування та після пакування. Аналізування проводиться згідно з міжнародною методикою ISTA. Лише після отримання високих результатів внутрішньої перевірки подається заявка до акредитованих центрів сертифікації для отримання Сертифіката на насіння України.

Сертифікат на насіння — це документ, що засвідчує посівні якості насіння. Гарантії цього документа діють протягом строку, визначеного в сертифікаті, і розповсюджуються на всі наведені показники якості, включаючи схожість. Для кукурудзи термін дії сертифіката складає 1 рік, для сояшнику, ріпаку, зернових — 4 місяці. Усі партії насіння, призначені для реалізації, повинні мати дійсні сертифікати, що засвідчують їхні посівні якості.

ЗБЕРІГАННЯ І СХОЖІСТЬ

Як уже зазначалося, насіння — це живий організм, у якому постійно відбуваються біохімічні процеси. Тобто, через якийсь час і під впливом різних зовнішніх чинників показник схожості може змінюватися.

Основні чинники, які впливають на зниження схожості протягом зберігання:

- Незадовільні умови зберігання — висока вологість (ризик зниження схожості зростає при підвищеній вологості), висока або дуже низька температура, особливо різкі коливання цих показників.
- Протруєння: протруєне насіння довше зберігає високі посівні якості.
- Умови вирощування насіння: при підвищеному рівні вологості збільшується кількість грибкових інфекцій.
- Фізичне старіння. Біохімічні процеси в насінні не зупиняються. Вона дихає, використовуючи невеликі запаси поживних речовин. Якщо насіння багате на запасні речовини з високим енергетичним потенціалом, то його життєздатність зберігається довше. При природному процесі старіння схожість знижується поступово.

Доведено, що в протруєному вигляді при стабільному дотриманні всіх умов зберігання (температура +16–18 °С, вологість 50–60 %, відмінний фітосанітарний стан складського приміщення) насіння може зберігати схожість протягом 5–7 років. У компанії «Сингента» інколи спостерігається перевиробництво якогось конкретного гібрида. У такому разі насіння не пакується, а консервується на заводі до наступного року, коли буде отримано заявку на виробництво цього гібрида. Тому дуже важливо розрізняти поняття «рік урожаю» і «рік виробництва». Рік урожаю — це рік, коли насіння було вирощено і калібровано; рік виробництва — це рік, коли насіння було протруєно й запаковано; саме цей рік важливий для нашого клієнта. Інформацію про рік виробництва (пакування) вказано на додатковій білій етикетці на зворотному боці мішка.

За нашими даними, у протруєному вигляді насіння може зберігатися без зниження якості мінімум 3 роки. Однак виробництво і поставки плануються так, щоб протруєне насіння не зберігалось більше ніж 2 роки.

Згідно з внутрішніми процедурами компанії «Сингента» схожість партій — залишків (стоку) насіння перевіряється перед початком сезону продажів у внутрішній лабораторії.

Обов'язкова також повторна сертифікація лабораторією ДП «Державний центр сертифікації і експертизи сільськогосподарської продукції». Тобто, для реалізації завжди доступне лише кондиційне насіння, яке відповідає і внутрішнім стандартам якості, і ДСТУ.

З огляду на вищесказане важливо перевіряти схожість тоді, коли насіння зберігалось від купівлі до посіву більше ніж 4 місяці для соняшнику і 12 місяців для кукурудзи, або у випадку якщо є підозри щодо невідповідних умов зберігання. Для цього варто звернутися до спеціалізованої лабораторії, але ні в якому разі не пророщувати насіння власноруч на підвіконні чи батареї. Результати такого «аналізування» не будуть достовірними, адже, як зазначалося раніше, для отримання дійсних результатів необхідно забезпечити спеціальні умови пророщування.

ВИЗНАЧЕННЯ СХОЖОСТІ У ДІАГНОСТИЧНИХ ЦЕНТРАХ КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА»

До наших діагностичних центрів навесні звертаються багато аграріїв з проханням перевірити насіння, яке було придбано рік тому або залишилося в них з минулого року чи завершився строк дії сертифіката. Таке насіння в роботу ми, звісно, беремо, але фітоекспертизу протруєного насіння ми не проводимо, в таких партіях ми визначаємо енергію та схожість насіння. Якщо насіння було придбано в поточному році і має дійсний сертифікат, то таку партію насіння в наших діагностичних центрах повторно не перевіряють.

Окремо хочемо звернути увагу на те, що діагностичні центри компанії «Сингента» не приймають у роботу зразки, якщо:

1. Зразок відібраний неправильно або не заповнена етикетка.
2. Насіння протруєне Форс® Зеа.
3. Насіння інших компаній-виробників.
4. Насіння інших виробників, оброблене протруєниками компанії «Сингента».

Щорічно спеціалісти Харківського діагностичного центру беруть участь у міжнародних ринг-тестах від компанії «Сингента», де нарівні з іншими висококваліфікованими співробітниками лабораторій Франції, Угорщини, Туреччини, Росії, Італії, України, Іспанії демонструють свої знання та досвід. Даний тест — це аналізування ідентичних зразків у різних лабораторіях, метою якого є підтвердження відповідності методики і компетентності персоналу лабораторії.

Ми пишаємося високими результатами, які нам вдалося продемонструвати у якості учасників міжнародних ринг-тестів. Цього високого стандарту якості ми дотримуємося й у своїй щоденній роботі. Саме тому ми можемо бути впевнені в результатах лабораторних досліджень, які отримує сільгоспвиробник.

ВОЛОДИМИР ЗОРЯ,
заступник директора ТОВ «ТАС-Таврія»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ЖИВЛЕННЯ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ НА РАННІХ ЕТАПАХ. ДОСВІД УПРАВЛІННЯ ЖИВЛЕННЯМ РОСЛИН

При проростанні пшениці із зернівки через колеоптиле разом із листовою пластинкою над майбутнім вузлом кущення з'являється особливий світлий поясок — закладаються зародкові бруньки, майбутні пагони рослини. На кількість цих бруньок (їх може бути до 9) впливає якість посівного матеріалу (репродукція, якість самої зернівки, відсутність механічних пошкоджень, інфекції на поверхні зернівки та в основі зародка). Скільки цих бруньок проросте в пагони, залежить від потенціалу зернівки, запасу поживних речовин, яких достатньо до появи третього листка, якості підготовки ґрунту, його фізіологічного стану, температури, достатку вологи та мінерального живлення (особливо фосфору), мікроелементів — все це вплине на число майбутніх колосків з однієї зернівки та на їхній розмір.

Запас поживних речовин зернівки забезпечує розвиток лише 2 зародковим брунькам рослини. Тобто, якщо їй не допомагати, то в майбутньому з однієї зернівки буде один повноцінний колос плюс підгін. Щоб цього не сталося, треба створювати рослині сприятливі умови для розвитку, а саме оптимальні строки сівби, щоб до входу в зиму рослина в повній мірі використала суму активних температур за вересень-листопад (залежно від регіону вирощування) та відбувся процес кущення і вона сформувала 2–3 пагони. Вегетативна маса прикриває вузол кущення, створює запас поживних речовин для нього та розвитку кореневої системи навесні наступного року.

Зрозуміло, що погодні умови коригують строки сівби, впливають на процес підготовки ґрунту, тому наше завдання

створити максимальний оптимум для рослин, сформувати посівне ложе і висіяти на оптимальну глибину 3,5 см, мати запас вологи в метровому шарі ґрунту 50 мм на момент початку розвитку. Оптимальна глибина посіву забезпечить мінімум фосфору, необхідного для стартового розвитку та включення гормонального комплексу рослини (продукування ауксинів і цитокінінів), уже починаючи з третього листка.

Важливо перед сівбою під культивуацію зробити внесення обприскувачем 30–50 кг карбаміду + 2 л/га гумату калію. Це особливо необхідно для бідних на азот ґрунтів, а на достатньо забезпечених вистачить самого гумату калію у нормі 2 л/га.

Запаси фосфору та калію в наших родючих чорноземах зазвичай достатні для вирощування озимої пшениці, а використання гумату калію внесенням на ґрунт і листову поверхню рослин додатково забезпечує рослини в повній мірі фосфором та калієм, покращує поглинання елементів живлення кореневою системою рослин, стабілізує кислотний режим у прикореневій зоні, активує виділення органічних кислот (яблуневої, вугільної, щавлевої, оцтової) кореневою системою рослин, що дає змогу поглинати додатково як фосфор, так і калій в органічній формі (як складові амінокислот) та з міжсилікатних шарів ґрунтових мінералів.

Специфіка азотного живлення у тому, що азот через корінь засвоюється в нітратній формі (NO_3^-), а засвоєння рослиною відбувається лише в амонійній (NH_4^+). У ґрунті доступний для рослини азот знаходиться переважно у формі нітратів

амонійних солей, які представляють собою окислену форму азоту і мають бути відновлені рослиною до NH_2 , після чого вони можуть увійти до складу амінокислот, а потім білків. Відновлення нітратів відбувається двома шляхами: за рахунок хімічної енергії дихання і через фотохімічне відновлення в хлоропластах. Відновлений азот нітратів, або безпосередньо зайнятий іон амонію, з'єднуючись з продуктами перетворення вуглеводів, утворює амінокислоти, а потім білки. Аміак, реагуючи з деякими органічними кислотами, може утворити амінокислоти. Так, наприклад, аміак, реагуючи з пірвіноградною кислотою, утворює амінокислоту аланін.

Азот використовується рослинами по-різному, залежно від фази розвитку та накопичення біомаси. Так, на ранніх етапах від сходів до кущення споживається лише 10 % від загального об'єму поглинання. Основна маса азоту береться рослиною на етапі кущення — початок трубкування (друге міжвузля) — 50 % загального азоту, ще 25 % — до появи прапорцевого листка і 15 % — протягом колосіння, цвітіння та наливу зерна. Тому не слід вносити великі дози азоту восени, оскільки такої потреби немає, та рано навесні, коли доза азоту більше ніж 50 кг/га д. р. затримуватиме поглинання фосфору (брак іонів кальцію та магнію — носіїв фосфору до рослини). Це призведе до надмірного кущення, і ми отримаємо загущення й більше соломи, ніж зерна. Дуже важливо на початкових етапах відновлення вегетації рослини навесні обробляти комплексом амінокислот, що є вже готовим кінцевим продуктом, який рослина синтезує для себе з мінеральних елементів. Цей захід різко активує розвиток кореневої системи, збалансовує мінеральне

живлення, активує гормональний комплекс завдяки наявності важливих мікроелементів (Mn, Zn, B, Fe, Cu, Mo) і центри продукування фітогормонів рослин (цитокініни, ауксини, гібереліни, брасиностероїди). А, власне, гормони (речовини білкової природи) є активаторами всіх життєвих процесів рослини: поділу та росту клітин, накопичення біомаси, генерації та утворення зерна.

Щоб покрити нестачу азоту від потреби до запланованого врожаю, азот необхідно вносити по листовій пластині (карбамід у розчинній формі) за декілька прийомів з обов'язковим застосуванням у баковій суміші сульфату магнію, який пом'якшує негативність карбаміду, зв'язує біурет. Зокрема, магній (елемент хлорофілу) прискорює фотосинтез, зменшує температуру біля поверхні рослини, а сірка частково діє як фунгіцид плюс є балансом в азотно-фосфорно-калійному живленні та зрівноважує як елемент засвоєння мікроелементів. Карбамід поглинається рослиною за дві години, а через ґрунт — за декаду, і засвоюється, якщо додавати 0,5 л/га гумату калію, до 100 %. Таке засвоєння здійснюється завдяки діяльності калійно-натрієвого насоса в рослині.

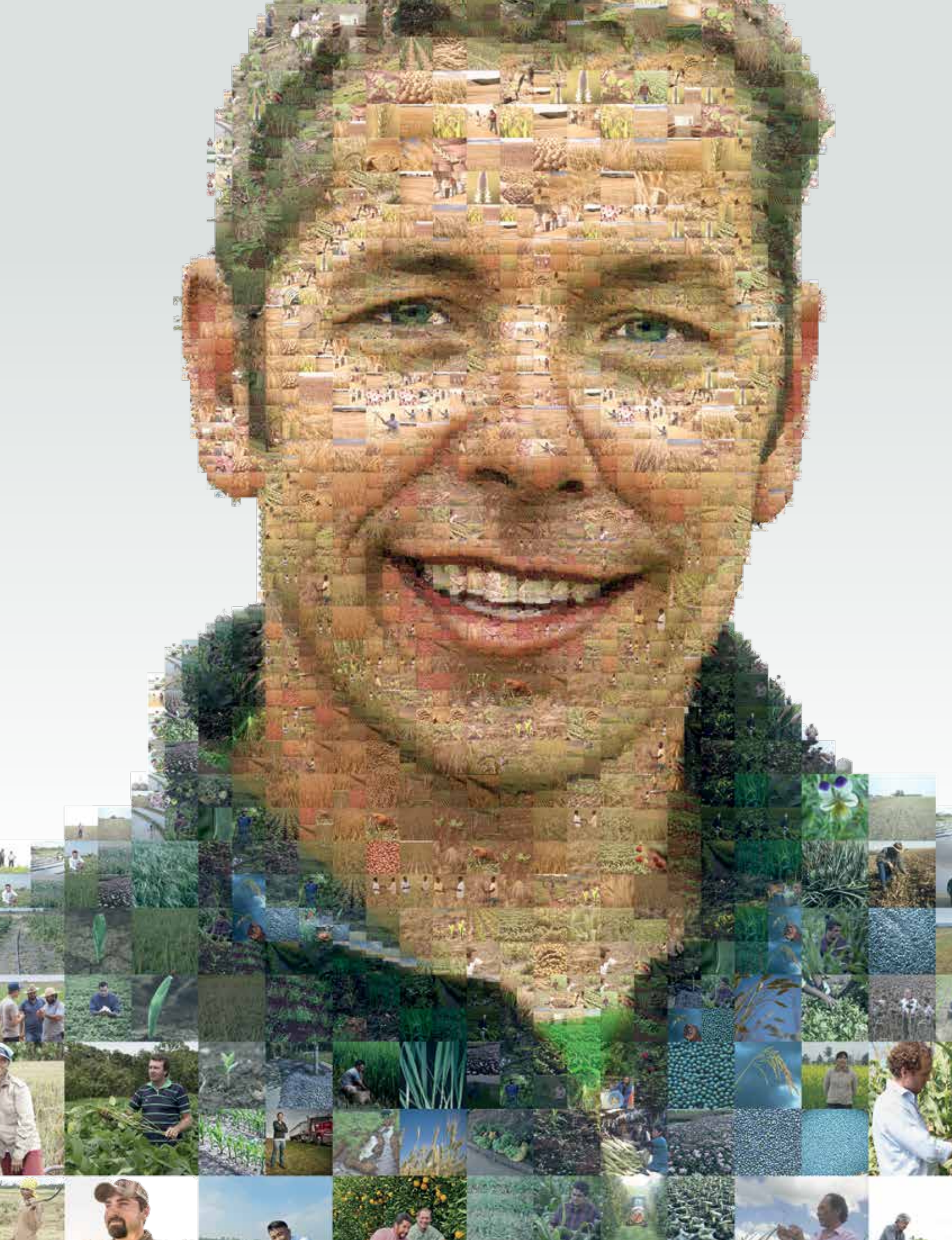
Важливим є достаток цинку та магнію в ґрунті на цьому етапі, тому, якщо в ґрунті їх бракує, то необхідно вносити по листовій пластині або додавати при протруєнні зерна. Можна використати обробку по листку (1–2 листки) восени, гумат калію торф'яний 0,5 л/га при температурі +4–8 °С, і навесні наступного року при відновленій вегетації гумат калію 0,5–0,7 л/га при нормальній перезимівлі, а також обробку амінокислотами з гормонами за наявності стресу у рослин. Таким чином, восени проходить процес зародження майбутніх рослин і початок їх розвитку.

З початком вегетації навесні, коли кушення з осені недостатнє, рекомендується внесення амінокислот чи гумату калію рано навесні, тільки-но можна зайти в поле. Цим ми активуємо гормональний комплекс рослин і включаємо додаткове кушення, за умови додаткового внесення азотного добрива по таломерзлому ґрунтові. В цей момент відбувається активний поділ клітин і накопичення біомаси.

З появою другого міжвузля генеративні процеси рослини проходять на рівні з вегетативними, а з появою прапорцевого листка генеративний розвиток перевищує вегетативний ріст, тобто рослина основні енергетичні ресурси використовує саме на генеративні процеси: формування колосу, цвітіння, налив зерна. Це означає, що підживлення по листку потрібно проводити, коли проходить процес вегетації (прапорцевий листок) із використанням розчинних форм добрив. Карбамід у розчинній формі разом із сульфатом магнію слід вносити в три, чотири прийоми (кушення, кінець кушення, прапорцевий листок та поява колосу): карбаміду 20 + 20 + 5 + 5 кг/га у фізичній вазі та 2 рази по 1,5 кг/га сульфату магнію. Мікроелементи краще давати раніше, а саме кінець кушення — поява першого міжвузля (за один-два прийоми), цим ми вплинемо на кількість колосків у колосі.

Підживлення по прапорцевому листку карбамідом 5 кг/га з додаванням розчинного добрива з фосфором підвищує врожайність, збалансовано активує як поділ, так і ріст клітин зернівки. Достаток фосфору, як основного мінерального елемента для відновлення АТФ — джерела енергії рослини, є особливо важливим чинником у формуванні повноцінного зерна і якісного посівного матеріалу.

ПЛАН УСПІШНОГО ЗРОСТАННЯ

**the
good
growth
plan**

ЗБЕРЕЖЕННЯ ДИКИХ ЗАПИЛЮВАЧІВ: ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

МИХАЙЛО ФІЛАТОВ,
канд. біол. наук

ІРИНА ЛЕЖЕНІНА,
канд. біол. наук,

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

Переважна більшість рослин, які ми вживаємо в їжу, запилюються комахами. Без запилення урожай ентомофільних культур буде занадто низьким, і цю проблему не вирішують самозапильні культури.

Люди більш ніж 9000 років тому почали розводити бджіл, використовуючи не тільки їхні продукти, а й здатність запилювати культурні та дикорослі рослини. Більшість населення вважає, що саме медоносна бджола є головним та єдиним запилювачем сільськогосподарських рослин. І дійсно, в умовах, коли 70 % земель України розорані, а Лісостепова та Степова зони перетворилися на суцільні

сільськогосподарські угіддя, різко знизилася видове різноманіття, створилися вельми стресові умови для проживання переважної більшості диких запилювачів. Але ж і рослини, і комахи співіснували задовго до появи людини розумної — *Homo sapiens*, а ентомофільні рослини цвіли, давали плоди і насіння. Сьогодні в усьому світі виникла проблема медоносної бджоли, вона комплексна та швидко не вирішиться. Хто ж іще може запилювати культурні й дикорослі рослини? Давайте про це поговоримо.

Всіх запилювачів умовно можна поділити на спеціалізованих та другорядних. Згадаємо курс ентомології: у складному індивідуальному розвитку комах існує чіткий поділ життєвих функцій

між дорослими особинами та личинками. Головні функції дорослих — це розселення і розмноження, функція личинок — накопичення поживних речовин. Ті види комах, личинки яких споживають нектар та пилок, і є головними спеціалізованими запилювачами, їхні самки збирають пилок та нектар для годування нащадків, при цьому запилюючи квіти рослин.

До спеціалізованих запилювачів насамперед відносяться комахи ряду перетинчастокрилі, а саме бджоли та деякі оси (фото 1, 2, 3). На земній кулі налічується 20 тис. видів бджіл, які відносяться до 7 родин. У Європі — близько 2 тис. видів, в Україні — до 900. Переважна більшість бджіл ведуть поодинокий спосіб життя, самки самі виготовляють гніздові чарунки та запасують у них пилок для личинок. Свої гнізда такі бджоли будують в землі, пустих стеблах рослин тощо. Одна самка може закласти до 30 чарунок із пилом, а у деяких видів може бути до 2 поколінь за сезон. На відміну від медоносної бджоли, поодинокі бджоли переважно збирають пилок, а не нектар, і більш ефективно запилюють рослини. Крім того, у поодиноких бджіл значно ширше коло рослин, з яких вони збирають пилок, у тому числі сільськогосподарських.

Також дуже гарними спеціалізованими запилювачами є джмелі. Вони живуть родинними і запилюють рослини з раннього

ранку до пізнього вечора, навіть при невеликому дощі та низькій температурі повітря. Більшість з них мають довгий хоботок і відвідують та запилюють червону конюшину й інші рослини, які не може запилити медоносна бджола (фото 4).

Завдяки високій ефективності диких запилювачів — поодиноких бджіл та джмелів, їх почали розводити в штучних умовах. Сьогодні у світі розводиться та застосовується для запилення кормових, олійних, садових, тепличних культур близько 25 видів диких бджіл. Тільки в США внесок бджіл у вартість сільгосппродукції вимірюється сумою у \$29 млрд на рік (2016 р.). В Україні штучно розводять та використовують 3 види поодиноких бджіл (осмія руда, осмія рогата, люцернова бджола-листоріз) і земляного джмеля (фото 5, 6, 7).

Роль другорядних запилювачів вивчалася дослідниками в різних регіонах планети, і було з'ясовано, що для деяких ентомофільних культур у певних умовах їхня роль у запиленні досить суттєва, особливо за низької чисельності спеціалізованих запилювачів. Найбільш вагома роль серед цієї групи комах належить мухам із родини дзюрчалки (*Syrphidae*) передусім тому, що вони є найчисленнішими. Для дозрівання статевих продуктів їм необхідне додаткове живлення білками (пилом), а для інших життєвих функцій — вуглеводною їжею (нектаром). Тіло цих

Фото 1. Поодинок бджола, *Andrena* sp.Фото 2. Поодинок бджола, *Megachile maritima*.Фото 3. Поодинок бджола *Evyaleus* sp.Фото 4. Джміль глинистий *Bombus argillaceus*.

мух вкрито волосками, хоботок деяких видів доволі довгий, значна їх кількість зовнішнім виглядом та поведінкою нагадує ос, бджіл або джмелів (фото 8). До того ж звичайні в агроландшафтах дзюрчалки у личинковій стадії живляться попелицями, тож оптимальним для їх існування є наявність квітучої рослинності поряд з сільськогосподарськими полями. Зауважимо, що ці комахи активно відвідують і можуть запилювати квіти з відкритим нектаром або короткими трубочками, такі як соняшник, суниця, рослини з родин селерові (морква, коріандр, кріп та ін.) і капустяні (ріпак, гірчиця, редька та ін.). Добре запилюють квіти і мухи з родини Тахіни (*Tachinidae*). Вони відносно великого розміру, зазвичай вкриті волосками та щетинками (фото 9), проте

в агроландшафтах їх чисельність поступається дзюрчалкам. Згадаємо і комарів-товстоніжок (*Bibio marci*), які у травні часто хвилюють фермерів, — такі собі ледачі чорні «мухи», що повільно літають. Інколи навіть чуєш таке запитання: чи не шкідники вони? Ні, ці комахи також вважаються другорядними запилювачами плодових садів.

Серед перетинчастокрилих оси також належать до неспеціалізованих запилювачів, паперові оси з роду *Polistes* є одними з ефективних запилювачів, які регулярно відвідують квіти, в тому числі й для запасання нектару для нащадків. Також живляться нектаром і їздці — комахи, які відіграють важливу роль у регуляції чисельності шкідливих комах і є

Фото 5. Бджола Осмія руда, *Osmia rufa*.

Фото 6. Люцернова бджола-листоріз, *Megachile rotundata*.

Фото 7. Джміль земляний, *Bombus terrestris*.

Фото 8. Муха-дзюрчалка роду *Chrysothorax*.

звичайними представниками агроценозів, успіх їх запилення у значній мірі обмежується дрібними розмірами тіла.

Не можна не згадати і денних метеликів, які мають довгий хоботок і здатні живитися нектаром та запилювати квіти з вузькими трубками, наприклад, айстрові (соняшник).

За останні три десятиріччя в усьому світі різко зменшилася чисельність комах-запилувачів, навіть деякі з них зникли як біологічний вид, і причин цьому багато. Головними з них є різке зменшення площ із природною рослинністю, придатних для гніздування та живлення диких бджіл і збільшення пестицидного навантаження. Навіть там, де збереглися

ділянки з природною рослинністю, вони розташовані далеко одна від одної, що робить популяції запилювачів вразливими. Катастрофічне значення для існування запилювачів мають регулярні весняні та осінні випалювання сухої рослинності на межах полів, узбіччях лісосмуг та доріг, балках і яругах. При цьому гинуть бджоли, що роблять гнізда в сухих стеблах рослин, гинуть запліднені самки джмелів, які сховалися на зимівлю або перезимували в сухій рослинній підстилці. Випалювання також згубно діє на рослинність цих місць. Замість квітучого різнотрав'я починають домінувати рослини родини злакові. До того ж ситуація загострюється різким скороченням чисельності в світі та Європі медоносної бджоли. Стан запилювачів настільки важкий, що в 2018 році

Фото 9. Муха-тахіна.

ЮНЕП (Програма ООН з навколишнього середовища) ухвалила спеціальні рекомендації для всіх урядів та організацій щодо збереження і використання запилювачів як обов'язкову умову збереження біорізноманіття на планеті.

Які шляхи вирішення проблеми збереження запилювачів існують?

Одним із найважливіших напрямів збереження біорізноманіття є створення і підтримка територій, що охороняються (заповідників, національних парків, регіональних ландшафтних парків, заказників, у тому числі мікрозаказників і мікрозаповідників). Мікрозаказники і мікрозаповідники створюють на площі 0,1–10 га на території балок, ярів, меж, полос відчуження поблизу доріг, тобто на різноманітних ділянках місцевості, непридатних для сільгоспвиробництва (фото 10). На цих територіях забороняється випас худоби, викошування трави та інша господарська діяльність. Для поліпшення умов гніздування диких запилювачів встановлюють різні штучні гнізда з відрізків очерету, пучків з порожнистих стебел рослин, просвердленої деревини. Для збільшення кормової бази запилювачів підсівають полоси рослин нектаро- та пилконосів, які утворюють квітучий конвеєр. Використовують такі рослини, як фацелія, буркун, редька олійна, гірчиця, кріп, коріандр, миколайчики, гречка та ін. Усе це створює добрі умови існування для запилювачів і сприяє різкому збільшенню кількості видів та їх чисельності. Так, завдяки функціонуванню мікрозаказника для диких запилювачів біля поля з насінневою люцерною у ТОВ «СК Восток» Ізюмського району Харківської

області, щорічно отримували 8,0–10,0 ц/га насіння люцерни з площі 100 га. Врожайність на полях без мікрозаказника не перевищувала 2,0 ц/га.

Перші мікрозаказники для корисної ентомофауни були організовані на території України ще на початку 70-х років минулого століття, але з відомих причин (загальна екологічна безграмотність, суцільний перевипас та сінокосіння, масове випалювання сухих рослинних решток) не набули широкого розповсюдження.

У цьому році за ініціативи компанії «Сингента» було розпочато роботу з впровадження в сучасне українське сільськогосподарське виробництво елементів збереження біорізноманіття, в тому числі такої важливої групи комах, як дикі запилювачі. Для цього в ТОВ «Широкоступ» Кагарлицького району Київської області на місці звалища металобрухту розпочато створення демонстраційного мікрозаповідника. Були виготовлені та встановлені під укриття штучні гнізда з очерету, сухої трави та деревини з просвердленими отворами (фото 11). Територію мікрозаповідника засіяли гречкою і фацелією для поліпшення кормової бази та вирівнювання поверхні. Надалі вона засіватиметься рослинами пилко-нектароносного конвеєра. Уже в перший рік у мікрозаповіднику почали селитися поодинокі бджоли, які залишилися на зимівлю й у наступному році продовжать збільшувати свою чисельність. Цей мікрозаказник стане учбовим і методичним центром, де сільгоспвиробники вивчатимуть елементи збереження біорізноманіття та впроваджуватимуть їх у своїх господарствах.

Фото 10. Територія мікрозаказника в Харківській області (Ізюмський район).

Фото 11. Демонстраційний мікрозаповідник.

ПРОМИСЛОВЕ ОВОЧІВНИЦТВО ТА КАРТОПЛЯРСТВО

Клуб
Стратегічних
Партнерів

ОБ'ЄДНІЄМО КРАЩИХ. ЗРОСТАЄМО РАЗОМ

syngenta.

ОЛЬГА ВЕРБИЦЬКА,

менеджер з маркетингу, напрям «ЗЗР для овочевих культур та картоплі», компанія «Сингента».

МИ ЗА БЕЗПЕКУ!

У 2018 році ми заснували Клуб стратегічних партнерів плодоовочевого бізнесу.

Клуб — це об'єднання виробників, переробників, представників торговельних мереж, HoReCa, експортерів, інвесторів та інших зацікавлених організацій, спрямоване на налагодження комунікацій і взаємодію між гравцями галузі, навчання в різних сферах бізнесу й виробництва, підвищення якості продукції для стабілізації та удосконалення ринку.

ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

1. Стандартизація плодоовочевої продукції.
2. Інформаційний портал для комунікацій як виробників, так і кінцевих споживачів овочів і фруктів.
3. Створення нового клубного бренда для овочів та фруктів як знака якості плодоовочевої продукції.
4. Просування нових трендів бізнесу (створення доданої вартості продукції, маркетинг, стратегії тощо).
5. Навчання виробників та представників торговельних мереж, навчальні поїздки.

6. Пропагування споживання безпечних овочів і фруктів.

7. Залучення інвестицій до українського плодоовочівництва.

НОВІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ ПРОЕКТУ

Для досягнення однієї з цілей Клубу щодо забезпечення українського споживача якісним і безпечним продуктом, а також щоб допомогти в експорті продукції, яка відповідає міжнародним стандартам, ми вийшли на нові етапи розвитку Клубу.

КЛУБ СТАЄ ГАРАНТОМ ЯКОСТІ ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ, ПРОПОНУЮЧИ:

- Протокол вирощування і захисту картоплі/овочів.
- Технічні сервіси «АгроГід» для отримання картоплі/овочів відповідної якості.
- Технічні консультації протягом сезону вирощування.
- Гібриди овочів і сорти картоплі.
- Перевірку на пестицидні залишки компанією PLT.

Клуб стратегічних партнерів — підтвердження якості та безпеки плодоовочевої продукції для торговельних мереж, переробників, ресторанного бізнесу, завдяки наполегливій праці кращих спеціалістів компанії «Сингента» і виробників плодоовочевої продукції, науці й сучасним технологіям.

Компанія «Сингента» розробила протокол вирощування картоплі/овочів індивідуально для кожного конкретного господарства — члена Клубу, що гарантує отримання безпечної продукції.

ПІЛОТНИЙ ПРОЕКТ

У 2019 році ми розпочали пілотний проект у рамках Клубу стратегічних партнерів плодоовочевої продукції.

УЧАСНИК	РОЛЬ	ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
«Сингента»	Створення протоколу вирощування овочів і фруктів, технічний супровід господарства в період вирощування культури й забезпечення технічними сервісами для гарантованого успіху	Контроль за отриманням здорового і якісного врожаю Допомога з підбором гібридів та сортів овочів і картоплі Розробка технології вирощування на рівні гібридного складу й системи захисту культури й рекомендації виробника Проведення літніх польових заходів для кінцевих споживачів
«Сільпо»	Покупець	Реалізація якісної та безпечної продукції для кінцевого споживача
«Агріко Україна» (ТМ Papas)	Виробник і продавець	Вирощування здорового і безпечного врожаю Дотримання регламентів застосування пестицидів і рекомендацій компанії «Сингента»
PLT	Контроль продукції	Перевірка продукції на пестицидні залишки і видання необхідних протоколів

Завдяки Клубу й нашому партнерові ТОВ «Агріко Україна» нам вдалося втілити в життя одну з цілей нашого Клубу.

- Лого Клубу стає знаком якості для продукції.
- Лого на упаковці гарантує безпеку продукції для кінцевого споживача.
- Співпраця з виробниками, які є членами Клубу, — це додана вартість для торговельної мережі та її покупців.

З жовтня 2019 року на полицях супермаркетів «Сільпо» з'явилася упакована картопля бренду Papas із лого Клубу й посиленням на його сайт: <https://ksp.syngenta.in.ua/#>

ВОЛОДИМИР БОРИСЕНКО,
менеджер з технічної підтримки, напрям «ЗЗР для овочевих культур та картоплі», компанія «Сингента»

ВАЖЛИВІСТЬ РЕГЛАМЕНТОВАНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ПЕСТИЦИДІВ.

ПРОТОКОЛ ВИРОЩУВАННЯ ЗАДЛЯ ОТРИМАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головним завданням при вирощуванні с.-г. культур є отримання якісного врожаю. Проте під якістю слід розуміти не тільки гарний зовнішній вигляд овочів та фруктів. Дуже важливим показником якості насамперед є безпечність того, що люди називають їжею. Фахівці аграрної галузі добре розуміють, що отримати врожай без належної технології вирощування досить складно. Велика кількість шкочинних факторів, зокрема шкідники та специфічні хвороби, завжди супроводжують усі с.-г. культури в процесі їх вирощування. І яким би високим не був потенціал урожайності сорту, одержати високий урожай без ефективної системи захисту неможливо. Це аксіома для кожного виробника. Однак правильна система захисту с.-г. культур повинна бути збалансованою,

тобто поєднувати високу біологічну ефективність ЗЗР та не перевищувати встановлені норми максимально допустимого рівня (МДР) залишків пестицидів у готовій продукції. Треба чітко розуміти, що кожен ЗЗР має свої визначені терміни застосування протягом періоду вегетації культури.

З огляду на це спеціалісти компанії «Сингента» у своїх дослідженнях не могли оминати увагою такий важливий аспект у виробництві. В сезоні 2019 року для ТОВ «Бровари картопля» було розроблено і запроваджено протокол вирощування (рис. 1).

Та не слід думати, що тільки одна запропонована система захисту культури забезпечить виробникові успіх. Перед

№ пп	СИСТЕМА ЗАХИСТУ КАРТОПЛІ	ПРОДУКТ	НОРМА НА 1 ГА	ТЕРМІН ВИКОНАННЯ	ПРИМІТКА
1	Посадка насіння з протруюванням. Можливе поєднання протруювання насіння комплексом пестицидів з внесенням гранульованого інсектициду	Форс®	10,0 кг/га	Квітень 2–3-тя декада	Вибір норми витрати гранульованого інсектициду та протруйника насіння залежить від рівня ґрунтових шкідників та прогнозу розвитку хвороби
		Сепест® Топ	1,0 л/га		
		Юніформ 466 SE, с. е.	1,5 л/га		
2	Внесення гербіцидів одноразове або роздільне	Примекстра TZ Голд 500 SC, к. с.	4,5 л/га	Залежить від фази розвитку культури	Вибір гербіцидів та норми їх витрати залежить від спектра бур'янів та фази розвитку культури. Важливо для ґрунтового застосування гербіцидів! Вносити їх безпосередньо після якісного формування гребенів, на вологий ґрунт. Особлива увага до норм витрати Метрибузин (Bayer) і проблеми залишкової кількості цього препарату в картоплі
		Метрибузин (Bayer) 60 % к. с.	0,8 кг/га		
		Римсупьфурон (Corteva) 25 % в.г.	50 г/га		
		Фюзілад® Форте	2 л/га		
3	Перша обробка: Внесення фунгіциду, інсектициду можна поєднувати з гуміновим препаратом та позакореневим підживленням комплексом макро- та мікроелементів	Карате Зеон 050 CS, мк. с.	0,2 л/га	Фаза культури — висота рослин 15–20 см	Фунгіцид Ширлан® вноситься за висоти рослин до 20 см
		Ширлан 500 SC, к. с.	0,4 л/га		
4	Друга обробка: Внесення фунгіциду разом із препаратом Ізабїон® та інсектицидом Ампліго®	Ридоміп Голд МЦ 68 WG, в. г.	2,5 кг/га	Інтервал 8–10 днів після першої фунгіцидної обробки	Інсектицид Ампліго® застосовується у разі виявлення колорадського жука
		Ізабїон®	2,0 л/га		
		Ампліго 150 ZC ФК	0,15 л/га		
5	Третя обробка: Внесення фунгіциду, інсектициду. Можливе поєднання з позакореневим підживленням стимулятором росту та підживленням азотом	Ревус 250 SC, к. с.	0,6 л/га	Інтервал 10–12 днів	Головним показником для визначення необхідності обробок позакореневим підживленням є фаза розвитку рослин. Критичним є проведення позакорневих підживлень Карбамідом до кінця цвітіння
		Ампліго 150 ZC ФК	0,15 л/га		
6	Четверта обробка: Фунгіцид у баковій суміші з Ізабїон® та інсектицидом. Можливе поєднання з позакореневим підживленням комплексом макро- та мікроелементів (N, K, Mg, B, Cu, Fe, Mn, Mo)	Ридоміп Голд МЦ 68 WG, в. г.	2,5 кг/га	Інтервал 10–12 днів	Застосування інсектициду на даному етапі розвитку рослин залежатиме від прогнозу розвитку шкідників
		Ізабїон®	2,0 л/га		
		Енжіо 247 SC, к. с.	0,18 л/га		
7	П'ята обробка. Можливе поєднання з додатковим позакореневим підживленням комплексом макро- та мікроелементів (N, K, Mg, B, Cu, Fe, Mn, Mo)	Ревус Топ 500 EC, к. с.	0,6 л/га	Інтервал 10–12 днів	
8	Шоста обробка	Ревус Топ 500 EC, к. с.	0,6 л/га	Інтервал 10–12 днів	
9	Підготовка до збирання: знищення бадилля. Внесення десиканта	Реггон Супер 150 SL, р. к.	2,0 л/га	Серпень Інтервал 8–12 днів	Залежно від сорту і терміну збирання (за 17–20 діб до початку збирання). Застосування фунгіциду Ширлан® можливе лише у разі планового й тривалого зберігання бульб
		Ширлан 500 SC, к. с.	0,3 кг/га		
10	Хімічна десикація	Реггон Супер 150 SL, р. к.	1,0 л/га	Серпень Інтервал 8–12 днів	

початком сезону узгоджувалося багато аспектів технології вирощування, майбутні агротехнічні прийоми та строки їх використання. До посадки картоплі завчасно проводилися різноманітні аналізи ґрунту (НРК, виявлення ґрунтових шкідників), відповідні аналізи посадкового матеріалу тощо. Впродовж сезону активно використовувалися всі сервіси компанії «Сингента», які вона надає своїм клієнтам (фітоекспертиза, ПЛР-, ІФА-діагностика, технічні сервіси, а саме налаштування обприскувачів, новітні розпилювачі та ін.). Завдяки узгодженій програмі захисту агрономічній службі ТОВ «Бровари картопля» вдавалося підтримувати відмінний стан культури від моменту посадки й до закладання зібраного врожаю на зберігання у сховища.

Одержати безпечний для споживання продукт цілком можливо, але тільки за умови дотримання технології та правильного застосування ЗЗР. Безпека харчування людей завжди повинна бути головним критерієм та пріоритетом при побудові систем захисту рослин. І компанія «Сингента» постійно наполягає саме на виваженому та своєчасному використанні

всіх власних ЗЗР. Дотримання регламенту внесення пестицидів є дуже важливим, а його порушення не повинно мати місця ні на виробництві, ні на присадибних ділянках.

Запроваджена в сезоні 2019 року на полях компанії «Аґріко Україна» система захисту від «Сингента» черговий раз довела свою ефективність у боротьбі зі шкідниками та хворобами. Проте, зважаючи на високу відповідальність перед споживачем, після збирання врожаю були проведені аналізи на виявлення залишків пестицидів (МДР) у кінцевому харчовому продукті. Сумісно з лабораторією PLT зразки врожаю картоплі з демоділянок поля пройшли відповідне тестування.

Мета всіх без винятку досліджень, які «Сингента» щорічно проводить у виробничих умовах, допомогти виробникам розкрити максимальний потенціал культури та отримати прибутки. Забігаючи наперед, зазначимо, що одержані результати доводять правильність обраної стратегії захисту. Отже, пропонуємо ознайомитися з результатами, які надійшли від PLT лабораторії (рис. 2).

ПРОТОКОЛ ВИПРОБУВАННЯ № 2136/01 ВІД 24 ВЕРЕСНЯ 2019 Р.

№ П/П	НАЗВА ПОКАЗНИКА	РЕЗУЛЬТАТ ВИМІРЮВАНЬ, МГ/КГ	МДР У КАРТОПЛІ*, МГ/КГ
1.	Mesotrione/Мезотріон	не виявлено	0,010
2.	Thiamethoxam/Тіаметоксам	0,003	0,070
3.	Thiabendazole/Тіабендазол	не виявлено	0,040
4.	Atrazine/Атразин	не виявлено	0,050
5.	Terbutylazine/Тербутилазин	не виявлено	0,100
6.	Nicosulfuron/Нікосульфурон	не виявлено	0,010
7.	Fenpropidin/Фенпропідин	не виявлено	0,010
8.	Prosulfuron/Просульфурон	не виявлено	0,010
9.	Triasulfuron/Тріасульфурон	не виявлено	0,050
10.	Metalaxyl-M (Mefenoxam)/Металаксил-М	не виявлено	0,020
11.	Trinexapac-ethyl/Трінексапак-етил	не виявлено	0,010
12.	Prometryn/Прометрин	не виявлено	не нормується
13.	Cyproconazole/Ципроконазол	не виявлено	0,050
14.	Tebuconazole/Тебуконазол	не виявлено	0,020
15.	Cyprodinil/Ципродиніл	не виявлено	0,020
16.	Metolachlor/Метолахлор	не виявлено	0,050]
17.	Pinoxaden/Піноксаден	не виявлено	0,020
18.	Propiconazole (stereo isomer)/Пропіконазол	не виявлено	0,010
19.	Azoxystrobin/Азоксистробін	не виявлено	7,000
20.	Pirimiphos-methyl/Піриміфос-метил	не виявлено	0,010
21.	Fluazifop-P-butyl/Флуазифоп-П-бутил	0,012	0,150
22.	Difenoconazole (isomer)/Дифеноконазол	не виявлено	0,100
23.	Syhalothrin (isomer)/Лямбда-цигалотрин	не виявлено	0,010
24.	Avermectin B1a/Абабектин	не виявлено	0,010
25.	Fludioxonil/Флудиоксоніл	не виявлено	5,000
26.	Dicamba/Дикамба	не виявлено	0,050
27.	Isopyrazam/Ізопіразам	не виявлено	0,010
28.	Diquat/Дикват	не виявлено	0,100

ПРОТОКОЛ ВИПРОБУВАННЯ № 2136/02 ВІД 24 ВЕРЕСНЯ 2019 Р.

№ П/П	НАЗВА ПОКАЗНИКА	РЕЗУЛЬТАТ ВИМІРЮВАНЬ, МГ/КГ	МДР У КАРТОПЛІ*, МГ/КГ
1.	Mesotrione/Мезотріон	не виявлено	0,010
2.	Thiamethoxam/Тіаметоксам	не виявлено	0,070
3.	Thiabendazole/Тіабендазол	не виявлено	0,040
4.	Atrazine/Атразин	не виявлено	0,050
5.	Terbutylazine/Тербутилазин	не виявлено	0,100
6.	Nicosulfuron/Нікосульфурон	не виявлено	0,010
7.	Fenpropidin/Фенпропідин	не виявлено	0,010
8.	Prosulfuron/Просульфурон	не виявлено	0,010
9.	Triasulfuron/Тріасульфурон	не виявлено	0,050
10.	Metalaxyl-M (Mefenoxam)/Металаксил-М	не виявлено	0,020
11.	Trinexapac-ethyl/Трінексапак-етил	не виявлено	0,010
12.	Prometryn/Прометрин	не виявлено	не нормується
13.	Cyproconazole/Ципроконазол	не виявлено	0,050
14.	Tebuconazole/Тебуконазол	не виявлено	0,020
15.	Cyprodinil/Ципродиніл	не виявлено	0,020
16.	Metolachlor/Метолахлор	не виявлено	0,050
17.	Pinoxaden/Піноксаден	не виявлено	0,020
18.	Propiconazole (stereo isomer)/Пропіконазол	не виявлено	0,010
19.	Azoxystrobin/Азоксистробін	не виявлено	7,000
20.	Pirimiphos-methyl/Піриміфос-метил	не виявлено	0,010
21.	Fluazifop-P-butyl/Флуазифоп-П-бутил	не виявлено	0,150
22.	Difenoconazole (isomer)/Дифеноконазол	не виявлено	0,100
23.	Syhalothrin (isomer)/Лямбда-цигалотрин	не виявлено	0,010
24.	Avermectin B1a/Абабектин	не виявлено	0,010
25.	Fludioxonil/Флудиоксоніл	не виявлено	5,000
26.	Dicamba/Дикамба	0,009	0,050
27.	Isopyrazam/Ізопіразам	не виявлено	0,010
28.	Diquat/Дикват	0,008	0,100

ОБ'ЄДНУЄМО КРАЩИХ. ЗРОСТАЄМО РАЗОМ

Клуб стратегічних партнерів — об'єднання виробників, переробників, представників торгових мереж, ресторанного бізнесу, спрямоване на підвищення якості продукції, налагодження комунікацій і взаємодії між гравцями галузі, навчання у різних сферах бізнесу й виробництва для стабілізації та покращення ринку.

syngenta[®]

ПРОМИСЛОВЕ САДІВНИЦТВО ТА ВИНОГРАДАРСТВО

ВОЛОДИМИР ВОЄВОДИН,

канд. с.-г. наук, менеджер з технічної підтримки, напрям «ЗЗР для спеціальних культур», компанія «Сингента»

ВИКЛИКИ СЕЗОНУ ТА ПІДГОТОВКА САДУ ДО ЗИМИ

Закінчився вегетаційний сезон 2019 року. Чим він запам'ятався? Насамперед ранньою і затьмяною весною, довгим періодом цвітіння плодкових дерев та інтенсивним розвитком хвороб (парша, моніліоз).

Найнебезпечнішим періодом для інфікування плодкових дерев грибними хворобами було цвітіння. У цю фенофазу слід було обробити сад комплексним препаратом Циделі™ Топ, дієвим проти парші, борошнистої роси, альтернаріозу, філостикозу й моніліозу. Цвітіння 2019 року тривало близько двох тижнів, тому знадобилося два внесення Циделі™ Топ та бакової суміші Скор® + Хорус®.

Під час цвітіння плодкових важливо застосувати біологічне добриво Ізабїон®, у якому міститься 10 % вільних амінокислот. Це покращує проростання пилкової трубки й зав'язування плодів. Завдяки вільним амінокислотам, які рослина засвоює миттєво, Ізабїон® має потужну антистресову дію й рекомендований для ліквідації впливу приморозків, якщо температура в саду знижувалася до -1–3 °С. Обробляють добривом одразу після приморозків. Неперевершену дію Ізабїон®

продемонстрував у господарстві «Вікторія» в Одеській області, коли під час цвітіння черешні нічні приморозки були до -7 °С. Препарат внесли після заморозків, результат — близько 30 % квітів було врятовано.

Від початку вегетації і до фенофази «плід грецький горіх» у яблуні відбувається інтенсивний ріст. Фунгіцидний захист саду в цей період слід базувати на системних препаратах (Хорус®, Скор®, Циделі™ Топ, Топаз®), які мають лікувальну дію й поширюються в зеленій тканині трансламінарно (ростуть разом із листком). Якщо зробити навпаки і застосовувати контактні засоби, то листова поверхня стрімко наростатиме й оголюватиметься (20 % за 2 дні, 50 % за 4 дні), а сад потребуватиме частих обробок. Як правило, регулярне внесення контактних препаратів порушують затьяжні дощі, які в цьому сезоні були інтенсивними від середини травня до третьої декади червня. У цей період у кращих господарствах України обробки проводили через три дні, застосовуючи контактні й системні препарати. Коли випадає дощ більше як 10 мм, слід одразу проводити обприскування. Найкраще застосовувати препарати з вмістом дифеноконазолу (Скор® або Циделі™ Топ), які мають лікувальну дію.

Пошкодження плодожеркою

Захист плодів від сонячних опіків

Кісточкові культури дуже пошкоджував моніліоз, особливо в період цвітіння. Внесення препаратів Хорус® і Світч® забезпечило боротьбу проти моніліозу. А бакова суміш препаратів Скор® + Хорус® одразу після цвітіння не дала проявитися кучерявості листя персика. При дозріванні кісточкових порід (черешня, абрикос, персик) та ягідних (суниця, лохина) внесення препарату Світч® за 7 днів до збирання забезпечило якість плодів і ягід для зберігання і транспортування.

У 2019 вегетативному році тривав інтенсивний літ плодожерки, при цьому не було чіткої грані між поколіннями. У феромонні пастки за одну ніч потрапляло від 20 до 70 самців плодожерки. Лускокрилих і плодожерок контролювали за допомогою препаратів Люфокс®, Матч®, Ампліго®, Воліам® Флексі, Проклейм®.

Новий продукт, який вийшов на ринок у березні 2019 року, — інсекто-акарицид Лірум® — поєднує дві діючі речовини, а саме абамактин і циантраніліпрол. Завдяки цьому дія препарату комплексна і він надзвичайно ефективний у захисті від плодожерки, молі й медяниці, дієвий для захисту від кліща, попелиць і трипсів. Лірум® має овіцидну, ларвіцидну й ові-ларвіцидну дію, на яблуні його рекомендують вносити для знищення другого покоління плодожерки, що збігається в часі з інтенсивним розвитком рослиноїдних кліщів. Неперевершену дію Лірум® продемонстрував на груші проти медяниці.

Захист від вишневої мухи проводили препаратом Актеллік® у 2–3-й декаді травня (виліт мухи), потім за допомогою Проклейм® здійснювали зачистку від шкідника, а в середніх

і пізніх сортів вносили раз-двічі Проклейм®. Діюча речовина препарату — емамактин бензоат (група авермектинів), період очікування після його внесення — лише 14 днів. Унікальність препарату полягає в тому, що Проклейм® діє на личинку вишневої мухи навіть у плоді.

Тепер, що треба зробити для підготовки саду до зимових умов. Насамперед необхідно вчасно завершити збирання врожаю (за 2–3 тижні до початку заморозків). Обробити препаратом Хорус® по вегетуючому листі та внести по листу азотні добрива. Після листопада обробити мідьвмісними препаратами.

Слід відзначити, що висока морозостійкість дерев досягається протягом усього сезону й особливо в другій половині вегетації. Накопичення у здоровому листі цукрів та їх відплив у кореневу систему забезпечує кращу зимівлю дерев, менше ушкодження камбію і генеративних органів. Древа із затягнутим осіннім ростом дужче пошкоджуються морозобоїнами, ніж ті, які вчасно вступили в зимовий період (скинули листя). Для цього треба заздалегідь вимкнути полив та припинити внесення азотних добрив у ґрунт.

Древа осінніх сортів менше пошкоджуються, ніж зимових і особливо пізньозимових сортів. На зимостійкість генеративних органів впливає захист садів від шкідників і хвороб (особливо пошкодження борошнистою россою під час закладки й диференціації плодівих бруньок). Пошкоджений лист менше продукує фотосинтез і накопичення сухих речовин, що викликає збільшення вільної води в клітинах та зниження морозостійкості рослин.

ОКСАНА ВОРОБЕЙ,

менеджер з маркетингу, напрям «ЗЗР для спеціальних культур та Професійні рішення», компанія «Сингента»

ХОРУС[®], ЦИДЕЛІ[™] ТОП, ПРОКЛЕЙМ[®], СВІТЧ[®] КУПУЙ ТА З КОМПАНІЄЮ «СИНГЕНТА» ДО ЄВРОПИ МАНДРУЙ

Саме так і вчинили наші провідні садоводи України і дружньою компанією вирушили до сонячної Італії. Вже з самісінького ранку розпочалася активна навчально-пізнавальна програма подорожі, яку було сплановано на чотири дні, щоб отримати максимальну кількість емоцій за відведений проміжок часу.

Гаряча країна моди, пасти, смачного вина. В Італії 20 регіонів, і, побувавши навіть у декількох з них, не можна заявляти, що ви були в цій країні. Її потрібно відкривати щоразу. У кожному регіоні Італії своє життя, кухня, традиції, ідеали, мова і тим паче культура. Варто зазначити, що тут зберігається більш ніж половина всієї культурної спадщини світу — близько 60 відсотків!

Просуваючись вузькими вуличками італійських районів, учасникам вдалося ознайомитися з основними видатними історичними пам'ятками стародавнього Риму: Римський форум, Пантеон, Іспанська та площа Венеції, найбільший у місті фонтан Треві. А далі повз старовинні пам'ятки ми дійшли до найбільшого у світі собору Святого Петра і держави в державі Ватикану, де час минає непомітно, а от дух, враження та емоційне піднесення залишаються з його відвідувачами ще надовго.

ЦІКАВИЙ ФАКТ. На території Італії розташовані дві найменші країни світу, два анклави — Сан-Марино і Ватикан. Базилика Святого Петра в Римі є найбільшою християнською церквою у світі. Її будівництво зайняло 120 років (1506–1626).

Як відомо, всі наші поїздки супроводжуються насиченою робочою програмою з відвідуванням провідних виробництв та підприємств плодово-овочевого сектора. Цього разу, рухаючись на південь країни в бік Неаполя, ми зробили декілька цікавих зустрічей:

1. Фруктовий кооператив Giaccio Frutta, який спеціалізується на вирощуванні фруктів: персики, сливи, яблука, груші, полуниця. Підприємство почало своє існування з 1980 року і нині є передовою компанією, яка гарантує високі стандарти якості, впроваджує інноваційні технології та піклується про

здоров'я людей і навколишнє середовище. Завдяки цьому та системі точної якості Giaccio Frutta отримав сертифікат GLOBAL G.A.P. Кооператив складається з більш ніж 90 членів, які віддають найкраще зі своєї землі. Дане господарство вирощує унікальний регіональний сорт яблук, які збирають і викладають під накриття на 2 неділі для набуття кольору, а потім вже передають на зберігання. Головний технолог був дуже гостинним, розповів про організаційні процеси протягом сезону, проблеми і, звісно, про рівень споживання фруктів населенням. Усю продукцію кооперативу продають у супермаркетах та на ринках південного регіону Італії, все споживається місцевим населенням та туристами в повному обсязі. На знак вдячності та уваги нам презентували 4 ящики найкрасивіших і найсмачніших персиків, якими учасники смакували впродовж усієї поїздки.

2. Виноробня з багаторічною історією Tenuta di Fiorano, де виноград росте на вулканічних ґрунтах, породжених величезним вулканом Лацій. Виноградники розташовані на південному й північному сході, що дозволяє їм протягом дня отримувати

постійне сонячне світло і обдуватися вітерцем з прилеглих морів та пагорбів Альбану, які зберігають виноград неушкодженим і здоровим. На виноробні точно дотримуються історичної традиції виробництва вина даного господарства, що вимагає витримки в дубових бочках і тривалого періоду визрівання у пляшках. Можливість дегустувати професійну роботу виноробів господарства мали й наші учасники.

ЦІКАВИЙ ФАКТ. На території Європи тільки три активні вулкани: Етна, Стромболі та Везувій — усі вони розташовані в Південній Італії. Етна до того ж є найактивнішим вулканом у світі.

3. Поспішаючи здійснити пізній візит до стародавнього міста Помпеї, нам ненадовго вдалося потрапити на завод виготовлення переробної техніки для фруктів та овочів О.М.І.Р, комерційний директор якого не пригадує навіть назв конкурентів у даному напрямі діяльності на території країни. Це підприємство, крім стандартних видів продукції, здатне виготовити продукцію за індивідуальним замовленням та потребою. Учасникам було передано важливий матеріал про види продукції та ціни на електронному носії, щоб за нагоди зручно було знайти інформацію.

Відвідавши Помпеї у вечірній тиші та спокої, ми дізналися, що місцеві жителі загинули внаслідок виверження вулкана Везувій, яке поховало місто під тоннами пилу. Після

масштабних розкопок стародавнє місто постало перед істориками й археологами у майже всій своїй повноті — від величних храмів і портиків до громадських туалетів та публічних будинків. Наші учасники скористалися чудовою нагодою і заспівали декілька традиційних українських пісень у стінах стародавнього Великого театру, який свого часу вміщував близько 5 тис. глядачів.

4. Насичена подорож Італією на цьому не закінчилася, і наступний день розпочався раннім підйомом і візитом на найбільший оптовий ринок Неаполя CANN, де ми відвідали плодоовочеву секцію... Італійці з радістю нас зустрічали, демонстрували результати клопіткої роботи аграріїв регіону, пропонували продукти на дегустацію та озвучували ціни на товар. Окрім традиційних культур, нам вдалося скуштувати плоди кактуса, що росте в регіоні, й це додало візиту родзинки.

Як кажуть, хто рано встає, той багато встигає. Це про наших учасників, які після ринку встигли ознайомитися з південним містом Італії Неаполем та проїхатися мальовничим гірським узбережжям регіону, де вирощують оливки й лимони.

ЦІКАВИЙ ФАКТ. Італійська мафія, про яку багато чув увесь світ, панує лише на півдні Італії, а ось жителі півночі знають про неї тільки з новин. Майже всі бізнесмени, що мають свою справу в Калабрії, на Сицилії або Копанії, платять мафії податок. Найжадібнішою мафіозною організацією вважається неаполітанська Каморра в Калабрії.

В ході робочої та екскурсійної частин програми учасники мали змогу активно поспілкуватися, обговорити у дружній атмосфері проблеми діяльності господарств та якості отриманої продукції, яких вдається позбутися завдяки дотриманню технології захисту садів з препаратами компанії «Сингента». Зокрема, обробки фунгіцидами Хорус®, Циделі™ Топ, Скор® забезпечили надійний захист від хвороб, які досить сильно активізувалися в цьому році через інтенсивні опади. А захиститися від плоджерки вдалося завдяки препаратам Люфокс®, Проклейм® та новому продукту Лірум® — інсекто-акарициду, який одночасно контролює і лускокрилих шкідників, і поширення кліщів у саду. Однак, отримавши якісну продукцію, запашне та смачне яблуко, важливо зберегти його для продажу в такому ж вигляді без ризику ураження гниллю, і тут незамінним є продукт Світч®.

Ми дуже вдячні й завжди з великим нетерпінням очікуємо на спільну подорож з лідерами садівничої галузі України.

Компанія «Сингента» традиційно щороку запускає цікаві акційні пропозиції для представників садової, виноробної та ягідної галузей, щоб мати прекрасну нагоду зібратися в колі професіоналів своєї справи в цікавому місці Європи, отримати яскраві враження, нові знання та обмінятися досвідом. Тому слідкуйте за новинами і до зустрічі наступного року. Гарних усім урожаїв та достойних цін на продукцію.

СОФІЯ НЕСТЕРЧУК

В НОГУ З ЧАСОМ

Усе своє свідоме життя Валерій Хворостовський віддав одному саду, що у селі Шура-Копіївська на Вінниччині. На його очах змінювалися правові форми теперішнього ПАТ «Дружба-ВМ», де все життя пропрацював садівник, сортовий асортимент плодових культур, технології вирощування фруктів та ягід, але сад, звісно, уже модернізований за останнім словом садівничої науки, як і раніше, рясно плодоносить. Про те, як іти в ногу з часом, як протистояти погодним та економічним викликам, щоб залишатися на плаву, а також про своє бачення розвитку вітчизняного садівництва «Майстерні Аграрія» розповів директор ПАТ «Дружба-ВМ» Валерій Хворостовський.

– Пане Валерію, традиційно розмову починають зі знайомства з господарством, його структурою, історією. Тож яким було і яким нині є ПАТ «Дружба-ВМ»?

– Наше господарство справді має довгу історію: за СРСР ми були радгоспом, за часів незалежності стали держгоспом, тепер – акціонерне товариство. Господарство багатогалузеве: маємо 500 га садів, 20–25 га ягідників залежно

від року, 800 га ріллі в обробітку, де вирощуємо зернові, технічні й кормові культури — для сівозміни, а також для годівлі тварин, адже ми також тримаємо ВРХ та свиней. Основною нашою товарною продукцією є фрукти та ягоди, хоч ми вирощуємо і реалізуємо й зернові культури в межах 4 тис. т щороку.

– Із чого для вас почалося садівництво? Чому вирішили стати садівником?

– Я із садом пов'язаний, можна сказати, змалку. Родом із села Рахни Лісові, що в сусідньому районі. Школярем на канікулах підробляв у господарстві, тобто вже був знайомий із роботою в саду. Тож після закінчення школи питання вибору майбутньої професії не стояло – вступив до Уманського сільгоспінституту, отримав фах ученого агронома-плодоовочівника. У 1979 році, відслуживши в армії, повернувся і мене направили на роботу в село Шура-Копіївська Тульчинського району. Усе життя працюю в одному господарстві, тільки посади змінював – так би мовити, піднімався по службовій драбині. Починав агрономом-садівником, потім працював головним агрономом, а з 2002 року – директором.

– Виходить, цей рік для вас ювілейний – 40 років в одному господарстві. Як за цей час змінювався ваш сад, як підбирали сорти?

– Коли в 1973-му, ще до мого працевлаштування, тут садили сад, ніхто сорти не вибирав. Тоді наша «Дружба» була відділенням сусіднього господарства, бригадним селом. А коли в 1974 році утворили радгосп «Дружба», почали прискореними темпами саджати сади, в рік по 200–250 га, хоч техніки не вистачало для догляду за ними. Однак стояло завдання створити спеціалізоване господарство для вирощування фруктів — не для зберігання плодів, а для відвантаження свіжих. Тому в асортименті було багато літніх сортів яблук, а також осінні, такі як Джонатан, Айдаред, Ренет Симиренка, Кальвіль сніговий. Нині ці сорти вийшли з ринку, ніхто ними не цікавиться. Були й вишні, черешні, сливи — загалом понад 110 га. Хоч та вишня й не родила...

Сади старіли, мінявся попит на ринках, і ми змушені були орієнтуватися на більш сучасні сорти й технології вирощування. Кожен рік щось корчуємо, щось оновлюємо. Єдиний недолік — брак води, бо наша місцевість на вододілі, тому природних водойм поблизу немає, хоч у сусідніх селах є.

Інша проблема — коли садили сади, не враховували напрямки пануючих вітрів. Тому в низинах, де вітер дув з півночі,

сади завжди пошкоджувалися весняними приморозками. Довелося їх викорчувати. Так загальна площа насаджень скоротилася з 750 до 500 га.

Нині переходимо на більш інтенсивні сади, які даватимуть мінімум 30–40 т/га, бо без поливу більше важко отримати. Сад поділений на квартали: один має 12 років, є сад минулого року посадки, загалом молодих садів близько 250 га.

Нині в нас переважно сади на середньорослій підщепі ММ 106, є один квартал площею 15 га на слаборослій підщепі М 9. Хочемо там провести зрошення — воно вже майже зроблене. Воду братимемо зі свердловини.

Сорти сьогодні у нас різні: Голден, Джонаголд, Чемпіон, Лігольд, Глостер. Є група сортів столового напрямку використання: Луна, Розелла, Сіріус, Оріон і Ред Топаз. Одному саду площею 16 га вже п'ять років, минулого року ми засадили ще 16 га цими сортами.

– Ви згадали про зміни попиту на ринку. За вашими спостереженнями, які сорти нині затребувані? Чи встигаєте ви за споживацькими настроями?

– Як тут встигнеш? Ми ж не можемо щороку міняти сорти, адже, щоб сад виростити, затрати потрібні

великі — мінімум 10 років дерево повинно плодоносити. Люди вже хочуть таке, чого в нас немає, на ринку з'являються дедалі нові сорти. Я цього до кінця не розумію. От є яблуко, воно смачне, але покупець чомусь категорично від того яблука відмовляється, бо почув, що є новий сорт. Він, може, за смаковими якостями буде гіршим, але людина все одно його хоче. Можливо, це комусь вигідно — популяризувати нові сорти, розмножувати й продавати. Нам, садівникам, це не вигідно, бо ми постійно повинні гнатися за тими споживацькими настроями.

Хоч я вважаю, що це неправильний підхід. От у Бельгії 90 % займає сорт Джонаголд, і всі ним задоволені — і супермаркети, і люди. А до нас у господарство приїздять із записаною на папірці назвою сорту, бо навіть не пам'ятають її, і просять тільки цей, для експорту.

Нині тенденція переважно до монотонного яблука — червоне, жовте або зелене. Таких сортів небагато: Голден, Ред Чіф, Гренні Сміт. А в нас більшість сортів не суцільного окрасу або червонобокі, і ми не потрапляємо до цієї категорії, тож не можемо експортувати.

– Вітчизняний ринок у цьому відношенні менш вимогливий... Загалом які питання останнім часом є найбільш проблематичними під час реалізації продукції? Зокрема, й минулого сезону.

– На вітчизняному ринку ще один такий рік випаде, як минулий, то ми взагалі перестанемо господарювати. Адже кожен товар має свою ціну незалежно від того, є врожай чи нема. На нього витратили кошти, щоб виростити, і, відповідно, ціна реалізації продукту повинна бути хоча б не меншою від собівартості. Інакше – ми банкрути. А минулого

року яблуко коштувало 1 грн, бо вродило, а в нас його собівартість становить 4,30 грн. А ще ж і конкуренція додалася.

Тому зібрали тільки сортове яблуко, а решту, понад 100 га, тобто 5–6 тис. т, залишили в саду. Воно, звісно, важко дивитися на яблука на дереві, коли листя обсіпалося, а сади стоять червоні й нікому не потрібне наше яблуко. Витратилися, виростили, але це не основне. Основне – його треба реалізувати правильно.

Ми й листи писали, звернення до Уряду, в антимонопольний комітет щодо цін на яблука — маю на увазі асоціації «Укрсадпром», «Вінницясадпром», членами яких ми є, — і нічого. Поки результатів немає.

Взагалі такого сезону, як минулорічний, я не пам'ятаю, хіба що за радянських часів одного разу було, коли яблуко коштувало 5 коп., а собівартість його була 10–15 коп. Ще й треба було його на завод відвезти, оскільки тоді ніхто яблука в саду не залишав.

– У ситуації, коли ви зазнали збитків, чи допомогла вам диверсифікація виробництва пом'якшити ціновий удар?

– Реалізували зернові — торік ціна була нормальна, тобто взяли гроші з однієї купки і поклали до іншої. А цього року ціни на зернові знизилася на 1500 грн/т. От ми вже зібрали ранню групу і втратили 4 млн грн тільки на ціні. А на всіх культурах втрачаємо біля 10 млн грн на ціні. От як сьогодні фермерам працювати? Сіяти чи не сіяти?

Ягода минулий рік також нікому не була потрібна. Деякі ми навіть не збирали, зокрема смородину, агрус, ожину, просто не було попиту. І вже частину смородини викорчували. На суницю, малину ще був якийсь попит. Тому, вважаю, що мода на певну культуру не завжди виправдана.

– Чим насаджуюте звільнені від смородини площі?

– Поки на роздоріжжі. Взагалі у нас є майже всі традиційні ягоди: малина, суниця, ожина, жимолость, чорниця високоросла, смородина, агрус.

От є у нас гектар жимолості їстівної — теж дуже корисна ягода, смачна, багато йоду має, але її ніхто не споживає. У нас покупці суницю брали, то ми жимолость навіть задарма давали на пробу — і все одно не йде.

– Наскільки відрізнялася врожайність у саду цього року порівняно з минулим?

– Урожайність яблук цього року менша порівняно з минулорічною, бо 2018-й для садівництва у нашій зоні був

дуже сприятливий: перша половина літа була без дощів, без хвороб, а в другій половині літа йшли дощі, яблуко виповнилося, як на замовлення. Цього року в липні вже не було дощу, пішов тільки наприкінці вересня.

Особливо помітно зменшення врожайності в садах старшого віку — можливо, ми там недоробили, бо, знаєте, багато грошей не торгували, то й не було, що тратити на препарати, хоч уже й кредити взяли, залізли в борги. Наприклад, у 12-річному садку минулого року збирали по 60–70 т/га, тепер — 30–40 т/га. Прогнозували, як не буде врожаю, то буде ціна, але поки ціни також немає.

– Які основні проблеми були цього року? Що вплинуло на зменшення врожайності?

– Перша половина вегетації була дуже несприятлива для садівництва. Часті дощі, а під час цвітіння — холод, бджоли не літають, а це безпосередньо впливає на врожайність. Ми завозимо пасіку — на сад площею 100 га селимо до 60 сімей. Платимо гроші пасічникам, самі завозимо вулики, розставляємо по всіх садках, потім відвозимо назад. Це непросто, але в складних умовах, коли бджола далеко не летить, то треба підвозити. Я сам пересвідчився, наскільки велику роль відіграють бджоли у запиленні дерев: якимось розставили вулики на початку саду в рядочок і дивимось — 300–500 м від того місця є яблука, а далі немає. Тобто, коли хмарно, дощ, бджола летить тільки на таку відстань від вулика. Хто б що не казав, ніби без них можна обійтися, але є такі роки, що без них ніяк. Проте з природою важко тягатися. Цього року випав град, побив 15 га черешні — нічого було збирати. Десь 100 га яблук також вибив град, ми на цих площах збираємо технічне яблуко, сортового нема. Від цього не захищені: як тільки дощ — так і град.

– Не задумувалися над тим, щоб поставити протиградові сітки?

– Вже думали, але великі затрати. Та все ж, як садили сад, то поставили одразу опору, яка може бути під сітку. Тому замислюємося, але думати — одне, треба мати можливості.

Ми вже вели мову в асоціації, щоб страхувати від природних катаклізмів сади, але страхові компанії не хочуть цього робити, бо це непередбачувано. Або, щоб держава допомогу на садівництво частково відшкодовувала як страхові внески підприємствам.

От із польовими культурами легше, ми їх страхуємо через страхові компанії, а з садом ніхто не хоче зв'язуватися, навіть хімічні компанії, які пропонують програми страхування врожаю для польових культур. Наприклад, «Сингента» продає насіння ріпаку і, якщо він вимерзне, навесні відшкодує збитки. А із садом як? Дерев ж не загинуть...

– До речі, як ви рятуєте сад від приморозків?

– Його в наших умовах врятувати майже неможливо. Ми вже все пробували: і багаття палили, і димили, і воду розсіювали... Було 5 градусів морозу і обприскувачі позамерзли — брила льоду. А що таке дим? Він підвищує температуру на пів градуса. Тобто, може захисти сад, коли є один градус морозу. Дим також неефективний, оскільки, коли морози, майже завжди вітряна погода і вітер здуває дим. Найефективніше надкронне зрошення, але в нас нема води, або під кожне дерево свічки порозставляти, ми б і це робили, якби яблуко в нас коштувало 1 євро. Тому поки покладаємося на милість Божу.

– У вас багато ситуацій, коли треба приймати складні рішення. Як це відбувається? За ким останнє слово?

– Звісно, є команда фахівців: маємо чотири садові бригади, це вже чотири бригадири, є головний агроном, який відповідає і за сад, і за поле. Це наша агрономічна служба. Вони

свою думку висловлюють, але остаточне рішення за мною, хоч завжди раджуся зі спеціалістами.

– Нині триває збір урожаю. Як організуєте процес? Чи виникають проблеми?

– Тепер добрі погодні умови для збирання, але можемо збирати урожай навіть коли сніг падає. У нас технологія така: збираємо сортове яблуко, а несортове залишаємо в саду. Є час, то збираємо, нема часу — залишаємо. Поки збираємо сортове і ставимо на зберігання. Несортове не збираємо — ціни немає, хоч вона вже втричі більша, ніж минулого року, але все одно не відповідає затратам.

Основна нині проблема — брак робочої сили. За кордон на заробітки виїхали ті, хто хоче працювати. Хоч у нашому господарстві можна заробити навіть більше, ніж у Польщі, наприклад, зібрати 2 т яблук і заробити 1 тис. грн за день. У Польщі працюють 10–12 год на добу, у нас – з 9:00 до 17:00 чи 18:00. Іноді просимо, щоб довше

затрималися. Просто треба працювати. Не хочу нікого ображати, але, мабуть, кращі виїхали, а ті, хто залишився, то їх ніде не треба.

Тому постійно шукаємо людей, на сьогодні у нас працюють 250 осіб з різних районів області, привозимо їх на роботу автобусом, але цього замало. Кинули всіх на збір сортового яблука, а на технічну переробку людей не назбираємо. Хоч це свіжа копійка, без цього жити важко. Бо сортове ми не реалізуємо, а складаємо на зберігання, а технічне не збираємо.

– Але ж ви минулого року купили голландський комбайн для збирання яблук. Нова садова техніка не надто допомагає?

– Так, без людини нічого не працює. Завдяки техніці продуктивність праці може підвищитися на 20–40 %, однак залежно від вправності людей, які на ній працюватимуть, адже їм треба взяти яблуко в руку і покласти на транспортерну стрічку, що подає його до контейнера. Працює машина

добре, це позначається на якості яблука, воно не б'ється. Але на наші площі цих машин треба десятки штук, а в нас на 500 га вона поки одна. От були в Італії, то там у маленького фермера на 12 га працює таких чотири комбайни. Але ж він дорогий — 1,5 млн грн коштує, були гроші, тож купили.

– У яких умовах зберігаєте зібраний урожай? Яким чином добиваєтеся товарної якості продукції?

– У нас сучасні умови зберігання, а саме є холодильники з газорегульованим середовищем. Яблука зберігаються чудово — можуть і до двох років зберігатися, тільки треба втримати параметри для кожного сорту.

Щодо доведення до товарної якості, звісно, обробляємо від хвороб. Минулого року більше, але яблуко нікому не потрібне було, цього року вже менше, бо не хотілося далі заходити в борги. От, наприклад, молоді перспективні сади проти сірої гнилі зазвичай обробляємо препаратом Світч®. Цього року використовували даний препарат і на суниці, і на малині, оскільки літо цього року дощове, ягоду треба було підтримати. Працювали профілактично і результат отримали чудовий.

Взагалі без препаратів компанії «Сингента» ми не уявляємо систему захисту саду. Ми працюємо з нею, відколи цей садок заклали. Пам'ятаю, препарат Скор®, щойно він з'явився

на ринку, для нас був як диво. Бо тоді працювали тільки мідним купоросом чи бордоською рідиною та кількома іншими препаратами, і не могли здолати паршу. А з фунгіцидом Скор® мали ефект і чудовий урожай. З тих пір препарати від «Сингента» у нас постійно в системі захисту. З ранньої весни працюють Цидел™ Топ, Хорус®, Скор®, далі — Люфокс®, згодом застосовуємо Проклейм®, Світч®.

– Реалізація урожаю в нинішніх умовах є одним із непростих питань. Які напрями збуту продукції є пріоритетними для вас? Які проблеми виникають при цьому?

– Це найбільшнє питання. Ми понад п'ять років працюємо з мережею «АТБ» — майже всі яблука відвантажуюмо їм на розподільчі центри. Особливих проблем немає, хіба що з минулого року вони дуже підвищили вимоги щодо якості: розмір, окрас, відсутність градобою. Хоч вони допускають дві маленькі градобоїнки, але їхній працівник все одно навіть таке яблуко бракує. І не приймають продукцію. Хоч я вважаю, що маленька цяточка на яблуці не впливає ні на смакові якості, ні на зберігання тощо.

Нас ще виручає наша сортувальна машина, і ми можемо належну якість забезпечити. Загалом якість починається в період збирання. Наш лаборант, який приймає від кожної бригади яблука, на кожен контейнер клеїть ярличок, де вказано, хто збирав. І якщо є питання, то ми цих людей

запрошуємо і показуємо результат їхньої роботи. Хоч уже виправити нічого неможливо, але, може, вони замислять-ся і на майбутнє будуть більш відповідальними.

Експортувати нашу продукцію нереально. Ми й не намагалися. Може, дехто в нас брав яблука для реалізації за кордон, але я вважаю, то не наша заслуга. Я вже казав, що там вимагають монотонного яблука, а в нас з червонуватим бочком.

Хоч ми можемо яблуку навіть краще вирощувати. Наші умови на Вінниччині набагато сприятливіші, ніж у Польщі, тільки з водою проблема. І поляки це відчули — вже Європа нашого яблука не приймає. Знайшли шкідників, яких у нас немає. Ми ж це розуміємо, що наші яблука смачніші, ніж польські. І якщо люди їх скуштують, вони їхнього не стануть їсти. Тому й забили тривогу, і ЄС оголосив мораторій на нашу садову продукцію.

Мене інше непокоїть. От нині садівництво вже зайшло практично в усі області України. Але бізнесмени як чинять: позаймалися садом рік чи два, не вийшло — кинули. Думаю, повинно бути щось на кшталт якихось квот, спеціалізації регіонів, як у інших країнах. В одному регіоні — садівництво, в іншому — кукурудза, і немає між ними конкуренції. У всіх країнах є квотування. От були ми в одного фермера у Франції, на 3 га у нього виноград не зібраний. Питаю, чому? Відповідає, що свою квоту на вино відібрав, а якщо це збере, його оштрафують, щоб не було перевиробництва продукції. Хоч ми кажемо про ринкові відносини, але певне регулювання повинно бути.

– Окрім регулювання виробництва та ціни на продукцію, чим іще держава може реально підтримати вітчизняне садівництво?

– Якщо держава не надаватиме допомоги, то садівництво не буде розвиватися. Вони не хочуть цього зрозуміти. Адже садівництво — це довгострокові капітальні вкладення, які не повертаються одразу. На маленький садок ми потратили 10 млн грн, хоч там нічого екстраординарного не впроваджено. А щоб мати ці 10 млн грн, треба понад 2 тис. т пшениці продати.

Якщо є врожай, є на нього й ціна, то можна отримати прибуток і вкласти в розвиток садівництва. А як минулого року у нас прибутку не було, то цього року ми не садили нового саду, хоч у планах була закладка. Це на сьогодні найбільша проблема. Раніше держава надавала допомогу садівництву, наприклад, на відшкодування вартості посадкового матеріалу, догляду за молодими садами, будівництво холодильника чи проведення зрошення. Це була суттєва допомога. От ми минулого року садили садок і отримали компенсацію за саджанці. А в бюджеті на наступний рік такого не закладено.

Останні роки відмінили повернення ПДВ, а це 20 %, які могли б іти на розвиток підприємства, це дуже істотна підтримка селян. Я розумію, бюджет треба наповнювати, але, виходить, що в нас, бідної країні, ПДВ найвище у світі.

Ще однією проблемою для садівництва є розпаювання земель. У принципі ця реформа була правильна і спершу сади не зачіпали, бо як можна розпаювати сад, коли є два власники — земля одного, а дерево іншого. Але у 2004 році ухвалили рішення розпайовувати й наші підприємства. Кожен, хто мав право, отримав два державні акти — один на землю під садами, другий на ріллю. А потім почалися суди щодо права власності на ту чи іншу ділянку, а все через незгоджене законодавство.

Хоч є люди, що вийшли із паями з господарства і нині самостійно їх обробляють. Ми виділили їм два поля, шість кварталів саду, хотіли домовитися, але не завжди це вдається. Можливо, згодом цей процес нормалізується...

І тепер теж проблема: щоб садок посадити, треба брати землю в оренду мінімум на 15–20 років. Але люди міркують так: навіщо мені це, я, може, стільки не проживу. Намагаються укласти угоди на 10 років. А мені яка вигода садити садок на 10 років? Тому це стримує розвиток садівництва.

– Наскільки ви є відкритим господарством? Чи ділитесь досвідом із колегами? Де самі набираєтеся досвіду?

– Ми з колегами спілкуємося на семінарах, їздимо одне до одного. Я думаю, тільки так повинен бізнес розвиватися.

Сам я намагаюся взяти все найкраще і в Україні, і за кордоном. Я був майже в усіх країнах Європи, в США. Холодильники дивилися в Голландії, в знаменитому кооперативі «Грінері». Конструкції саду ми перейняли за кордоном — звузили міжряддя, формуємо більш високі крони, сорти нові запроваджуємо. Однак там не дуже хочуть нам розказувати. От питав у декого систему удобрення, ніхто не розповів, відповідають, мовляв, у мене є агроном, у мене є консультант... Покаже, а розповідати не хоче. Може, конкуренції боїться...

– Як ви плануєте розвиток надалі? Як хочете бізнес розвинути?

– У нас бізнес уже розвинений. От тільки посадити б ефективні сорти, які б мали попит, щоб і за кордон могли відправляти, наприклад Гала Роял, Ред Чіф. Трохи розбагатіємо і будемо садити.

У системі зберігання також все відпрацьовано. Хоч на ринку вже є більш нові холодильні системи, з різною динамікою газового стану в камері, що дає змогу шоким методом загальмувати дозрівання яблука. Проте для нас вигіднішою є система, що працює за принципом холодильника, — відкрив двері й закрив. Адже проблема знову ж таки у спеціалістах, які змогли би ввести яблуко в шоківий стан та вивести з нього.

Головне – мати справедливую ціну на нашу продукцію, а фрукти та ягоди вирощувати ми вміємо.

ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ

Форвардні програми відділу
«Фінансові рішення» компанії «Сингента»

ПРИКЛАД УСПІШНОЇ СТРАТЕГІЇ ПРОДАЖУ УКРАЇНСЬКОЇ ПШЕНИЦІ З ПРИВ'ЯЗКОЮ ДО КОТИРУВАНЬ Ф'ЮЧЕРСІВ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПШЕНИЦІ НА ЧИКАЗЬКІЙ БІРЖІ!

ЮРІЙ РУБАН,
менеджер з розвитку бізнесу, компанія «Сингента»

БОРИС ПРИХОДЬКО,
керівник групи фінансових рішень, компанія «Сингента»

У 2019 році компанія «Сингента» застосувала в Україні ф'ючерсний контракт Чиказької біржі на американську пшеницю в рамках своєї програми «Форвард Плюс». Учасники програми мали змогу навесні гарантовано зафіксувати початкову ціну на українську пшеницю, а також отримали можливість перефіксувати ціну в разі зростання котирувань вересневого ф'ючерса на американську пшеницю.

З 2014 року відділ «Фінансові рішення» компанії «Сингента» пропонує фермерам в Україні низку фінансових інструментів, які допомагають надійно продати частину майбутнього врожаю та захистити агробізнес від падіння ціни на аграрну сировину. Форвардні програми, як і раніше, актуальні для сільгоспвиробників, адже їхня головна перевага — попередній і виважений аналіз торгових ризиків, захист від падіння ціни та відповідне планування заздалегідь складської

й транспортної логістики. Це можливо завдяки завчасному вибору оптимального базису поставки, фіксації початкової ціни на врожай, що захищає виробника від її імовірного зниження. На додаток до цих переваг «Сингента» пропонує сільгоспвиробникові можливість один раз перефіксувати ціну форвардного контракту в разі зростання котирувань відповідного ф'ючерса на Чиказькій біржі. Так сільгоспвиробника, з одного боку, захищено від падіння ціни, тому що «Сингента» є надійним покупцем, який у жодному разі не відмовиться від своїх зобов'язань за форвардним контрактом, а з іншого — він має нагоду використати можливості ринку, якщо котирування ф'ючерсів на американську пшеницю зростуть.

Ще одна перевага цієї програми — відкритість і прозорість. Аграрій може сам перевірити, скільки коштує право перефіксувати ціну (вартість опціону Call з вибраним strike price), і самостійно відстежувати динаміку руху котирувань відповідних ф'ючерсів — ця інформація є у вільному доступі в Інтернеті. Фахівці відділу «Фінансові рішення» компанії «Сингента» залюбки розкажуть сільгоспвиробникові суть процесу, а також де і як брати інформацію. Окремо слід зазначити, що «Сингента» компенсує до 75 % ринкової вартості права на перефіксацію ціни. Цю стратегію продажу можна застосовувати на таких культурах, як кукурудза, пшениця й ріпак, що стало можливим завдяки високій кореляції між цінами на дані культури в Україні та котируванням відповідних ф'ючерсів на біржах СВOT (Чикаго) і MATIF (Париж). Високу кореляцію забезпечили зростання об'ємів експорту української кукурудзи й ріпаку та стабільні обсяги експорту пшениці. Такий ціновий механізм дозволяє виробникам отримати стабільний фінансовий результат і, відповідно, інвестувати в інтенсивні технології вирощування сільськогосподарської продукції.

Досвід, отриманий завдяки участі у форвардних програмах компанії «Сингента», сільгоспвиробник може використовувати, формуючи торгові стратегії продажу інших обсягів сільгосппродукції. Тому можливості форвардних програм розширюватимуться й надалі. До того ж українські аграрії стають гнучкішими, охочіше випробовують сучасні фінансові технології та запроваджують світові підходи до торгівлі врожаєм. Це мотивує розробляти нові фінансові продукти й адаптувати передовий іноземний досвід, — уважають у відділі «Фінансові рішення» компанії «Сингента».

Укладання форвардного контракту з можливістю перефіксувати ціну, орієнтуючись на ф'ючерсний контракт, відбувається просто й зрозуміло. Сільгоспвиробникові потрібно тільки:

- запланувати поточного року придбання продуктів компанії «Сингента» на 20 % більше, ніж торік, або мати частку продуктів «Сингента» в технології вирощування не менше як 50 %;
- подати заявку на участь у програмі «Форвард Плюс»;
- отримати й заповнити анкету та надати необхідні документи;

- отримати рішення кредитного комітету про затвердження обсяг форвардного контракту;

- стежити за індикативами цін, що їх надсилатимуть представники відділу «Фінансові рішення» компанії «Сингента».

Додатково відділ «Фінансові рішення» компанії «Сингента» пропонує клієнтам безкоштовну інформаційну підтримку провідних незалежних аналітиків аграрних ринків та їхню індивідуальну консультацію щодо поточної ситуації на ринку й цінового прогнозу, щоб сільгоспвиробник міг ухвалити виважене рішення про фіксацію чи перефіксацію ціни.

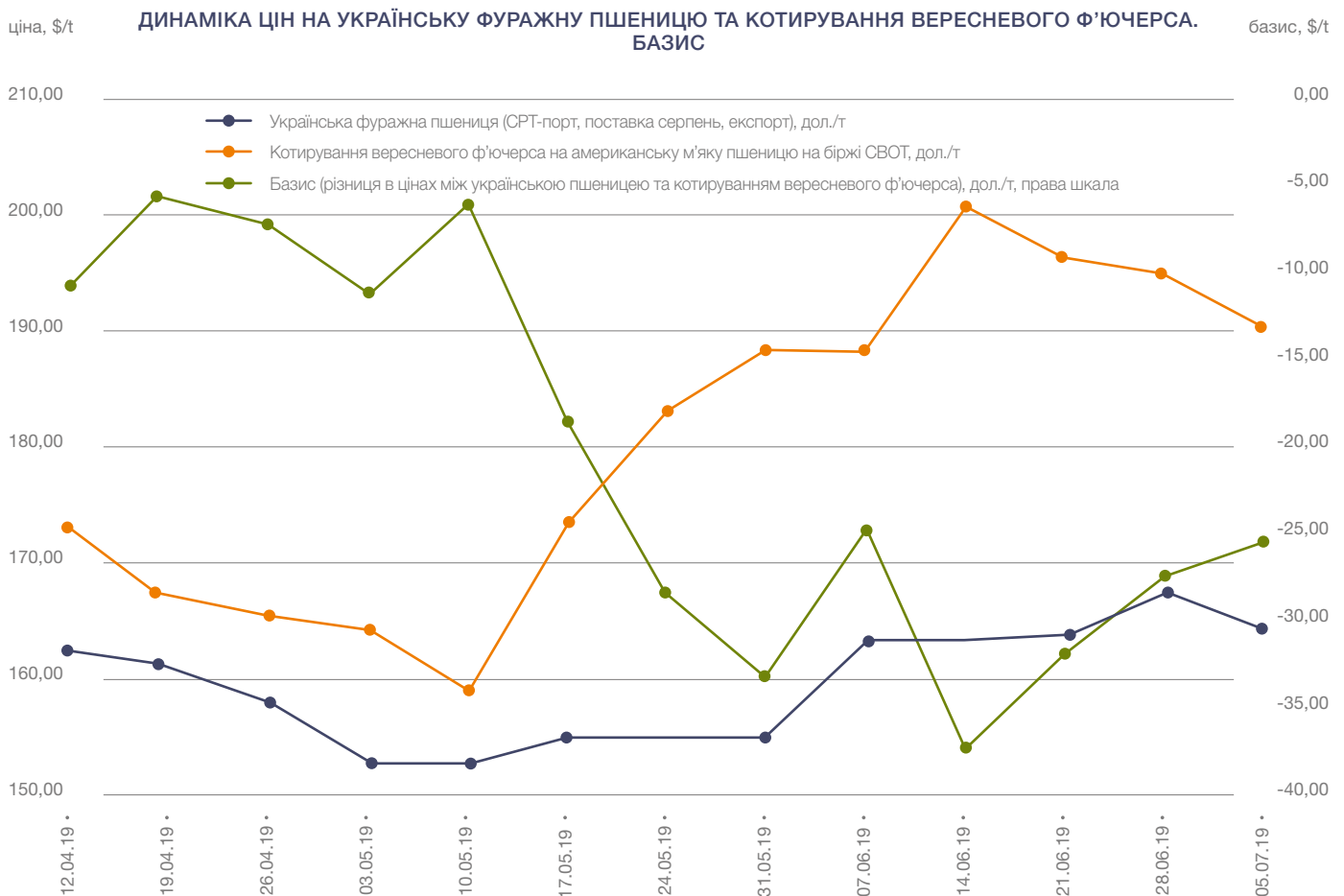
У найближчі роки експерти компанії «Сингента» очікують суттєве зростання попиту на форвардні контракти з ціновими структурами, які дозволяють зафіксувати початковий рівень ціни і передбачають можливість перефіксувати ціну в разі її зростання. Слід зауважити, що ринки деривативів не стоять на місці й швидко розвиваються. Набирає ліквідності ф'ючерс на Чиказькій біржі на чорноморську пшеницю й кукурудзу, які допоможуть уникнути базисних ризиків у формуванні торгових стратегій продажу. Цей факт позитивно позначиться на торговельній діяльності українського сільгоспвиробника, адже сприятиме ефективнішому керуванню торговими й ціновими ризиками. Попереду активний розвиток цінових індексів, які дозволять аграріям у майбутньому мінімізувати цінові й базисні ризики та ефективніше реалізовувати свій урожай, — упевнені в компанії.

ПРИКЛАД УСПІШНОГО ВИКОРИСТАННЯ ФОРВАРДНОЇ ПРОГРАМИ ВІД КОМПАНІЇ «СИНГЕНТА».

12 квітня ціна української фуражної пшениці з поставкою в серпні на умовах СРТ-порт експорт становила 162 дол./т, тоді як котирування вересневих ф'ючерсів на м'яку американську пшеницю на біржі СВOT (Чикаго) — 470 центів/бушель. Право перефіксувати ціну (вартість опціону Call на вересневий пшеничний ф'ючерс зі strike price 470 центів/бушель) з урахуванням компенсації від «Сингента» коштувало сільгоспвиробникові 2,5 дол./т. Отож 12 квітня останній зафіксував у форвардному контракті початкову (гарантовану) ціну на фуражну пшеницю з поставкою в серпні на умовах СРТ-порт експорт у розмірі 159,5 дол./т. Як видно з графіка, з травня 2019 року ціни на пшеницю в Україні і США рухалися в різних напрямках через несприятливі погодні умови у США. У червні 2019 року ціна на українську фуражну пшеницю на умовах СРТ-порт експорт зросла лише на 1–2 дол./т — до 163–164 дол./т, а котирування вересневих ф'ючерсів на м'яку американську пшеницю на біржі СВOT (Чикаго) зросли на 72 центи/бушель (26,5 дол./т). З огляду на це 14 червня сільгоспвиробник вирішив перефіксувати ціну й отримав нову ціну у форвардному контракті в розмірі 186 дол./т. Як результат, ефект від застосування форвардних програм компанії «Сингента» становив для виробника 23 дол./т. Тобто, потративши на отримання права перефіксувати ціну лише 2,5 дол./т, сільгоспвиробник врахував ситуацію на ринку американської пшениці, скористався своєю правом й отримав додатковий дохід майже вдвічі більше, ніж витрати.

ДАНИ ЗА ПЕРІОД З 12 КВІТНЯ ПО 5 ЛИПНЯ 2019 Р.

ЦІНИ НА СІЛЬГОСППРОДУКЦІЮ	12/04/19	18/04/19	26/04/19	03/05/19	10/05/19	17/05/19	24/05/19	31/05/19	07/06/19	14/06/19	21/06/19	28/06/19	05/07/19
Українська фуражна пшениця (СРТ-порт, поставка серпень, експорт), дол./т	162,00	161,00	158,00	153,00	153,00	155,00	155,00	155,00	163,00	163,00	164,00	167,00	164,00
Пшениця (США СВOT EXW ф'ючерс), дол./бушель	470,00	454,60	450,20	446,60	433,60	471,20	496,60	509,60	509,40	542,00	530,60	527,20	515,00
Котирування вересневого ф'ючерса на американську м'яку пшеницю на біржі СВOT, дол./т	172,70	167,04	165,42	164,10	159,32	173,14	182,47	187,25	187,17	199,15	194,96	193,71	189,23
Базис (різниця в цінах між українською пшеницею та котируванням вересневого ф'ючерса), дол./т, права шкала	-10,70	-6,04	-7,42	-11,10	-6,32	-18,14	-27,47	-32,25	-24,17	-36,15	-30,96	-26,71	-25,23
Вартість опціону Call ATM, дол./т	9,00	8,80	8,70	8,25	8,60	8,90	9,20	9,10	9,00	9,20	10,00	9,50	9,50
Компенсація «Сингента» вартості опціону Call ATM 75 %, дол./т	6,75	6,60	6,53	6,19	6,45	6,68	6,90	6,83	6,75	6,90	7,50	7,13	7,13
Вартість опціону Call ATM для сільгоспвиробників 15 %, дол./т	2,25	2,20	2,18	2,06	2,15	2,23	2,30	2,28	2,25	2,30	2,50	2,38	2,38
Стартова ціна на пшеницю «Сингента» — Виробник (СРТ-порт, експорт), дол./т, Україна	159,75	158,80	155,83	150,94	150,85	152,78	152,70	152,73	160,75	160,70	161,50	164,63	161,63

НАДІЙНИЙ ЗАХИСТ

ВІД ПАДІННЯ ЦІН НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКУ ПРОДУКЦІЮ

ЮЛІЯ ГЛУМНА

Менеджер з розвитку бізнесу
+38 067 679 56 13
luliia.Glumna@syngenta.com

ЮРІЙ РУБАН

Менеджер з розвитку бізнесу
+38 067 555 27 84
Yuri.Ruban@syngenta.com

ВІКТОР КРАВЧЕНКО

Регіональний менеджер,
Центр (Правобережжя)
+38 067 555 24 97
Viktor.Kravchenko@syngenta.com

СЕРГІЙ САХНО

Регіональний менеджер,
Центр (Лівобережжя)
+38 067 127 68 25
Sergiy.Sakhno@syngenta.com

СЕРГІЙ ГАВРИЛЯСТИЙ

Регіональний менеджер, Схід
+38 067 446 38 24
Sergii.Gavrylyastyi@syngenta.com

РОМАН БЕЛЬМЕГА

Регіональний менеджер, Захід
+38 067 127 68 14
Roman.Belmeha@syngenta.com

СЕРГІЙ ДУДЕНКО

Регіональний менеджер, Південь
+38 067 338 66 31
Sergii.Dudenko@syngenta.com

ТОВ «Сингента»

Консультаційний центр:
(безкоштовно зі стаціонарних телефонів)

 0 800 500 449

www.syngenta.ua

Форвардні Програми

syngenta.

Майстерня Аграрія

МЕХАНІЗМ УСПІХУ

«МЕТЕОЗАХИСТ» ДЛЯ АГРАРІЇВ: КОЛИ ПРИРОДНІ ФОРС-МАЖОРИ НЕ СТРАШНІ

РОМАН ХРИПКО,

керівник напрямку захисту агрономічних ризиків, Східна Європа

КСЕНІЯ ГЛАДИЧ,

спеціаліст з розвитку бізнесу, компанія «Сингента»

Повені, спека, засуха, буревії... Ці виклики природи з кожним роком завдають аграріям дедалі більше клопотів, випробовуючи на міцність та загартовуючи їхній характер. Навіть найбільші скептики погодяться з тим, що кліматичні зміни в світі стають незворотними і з часом тільки набиратимуть обертів. Посилення спеки, брак вологи, катастрофічні буревії — ось, що чекає нас у найближчі десятиріччя. Й Україна не є винятком. Навіть більше, за даними Укргідрометцентру, на території нашої країни середньорічна температура підвищується швидше, ніж у середньому по земній кулі. Вчені попереджають, через глобальне потепління хвилі тепла, за яких температура повітря становить 40 °С, ставатимуть частішими і тривалішими. Дослідження Національної академії аграрних наук України свідчать про те, що лише за останні десятиліття площа сухої та дуже сухої зони зросла на 7 %. Площа перезволожених земель при цьому скоротилася на 8 %. Уже за 80 років, за підрахунками Інституту водних проблем і меліорації НААН України, близько 80 % площі полів будуть непридатними для ведення землеробства. За таких обставин наші, відомі на

весь світ родючі чорноземи ризикують перетворитися на пустелю! Що у таких умовах лишається робити аграріям? Точно не опускати руки, а запроваджувати у себе на полях новітні технології, віднаходити й ухвалювати правильні рішення, серед яких страхування посівів, що, звісно, не буде панацеєю від усіх бід, але стане рятівним колом у морі буремних природних викликів. До того ж у європейських країнах і не лише для фермерів уже стало звичною справою використовувати страхові інструменти. Позитивний досвід уже мають й українські сільгоспвиробники, які буреть участь у програмі індексного страхування «МетеоЗахист» від компанії «Сингента».

«МЕТЕОЗАХИСТ»: ІНВЕСТУЙ З УПЕВНЕНІСТЮ

Ось уже четвертий сезон поспіль компанія «Сингента» надає аграріям не тільки якісний посівний матеріал і новітні технології, а ще й ефективний інструмент управління погодними ризиками — програму «МетеоЗахист», аналогів якій немає на українському ринку.

«На сьогодні «МетеоЗахист» є найбільшим страховим проектом в Україні, — говорить керівник напряму захисту агрономічних ризиків, Східна Європа Роман Хрипко. — Якщо в минулому році ми покривали 421 тис. га по всій Україні, то цього року вже 586 тис. га. Зросла і кількість учасників програми — з 420 до 517 підприємств. Популярність цього інструменту пояснюється його дієвістю та надійністю. У сучасних реаліях сільгоспвиробники в своїй роботі зіштовхуються з багатьма факторами ризику, основними з яких є погодні умови. Ми ж завдяки програмі «МетеоЗахист» даємо їм впевненість в інвестиціях».

На відміну від класичного індексне страхування є набагато простішим. Вирішивши стати учасником програми, сільгоспвиробники заповнюють анкету он-лайн, обирають період страхування, що зазвичай становить 30 днів (період вегетації рослин). Після його закінчення страхова компанія збирає інформацію про погоду з метеосекторів і робить розрахунки. З огляду на показники, що отримують шляхом моніторингу, чітко видно, яку суму компанія повинна відшкодувати. Через п'ять-сім днів після закінчення страхового періоду аграрій отримує гроші на розрахунковий рахунок.

Сума виплат за програмою «МетеоЗахист» цього року склала 44 млн грн!!! Тобто, кожен другий її учасник отримав відшкодування на рівні 3–15 дол./га!!!

ЧИ ДІЙСНО ЩЕДРИМ ВИЯВИВСЯ УРОЖАЙ СЕЗОНУ-2019?

За словами експертів «Сингента», цей аграрний сезон став надзвичайно цікавим і ось чому. Цьогорічний червень синоптики називають найспекотнішим за всю історію метеорологічних спостережень. Незважаючи на це, з весни у ґрунті накопичилося достатньо багато вологи, що й забезпечило рослинам повноцінний розвиток. Тому врожай ранніх зернових у більшості випадків аграрії зібрали непоганий. Проте отримати максимум завадили високі температури в період цвітіння. За даними Інституту аграрної економіки, загальний вал зернових (через несприятливі умови для розвитку

ранніх ярих і пізніх культур — підвищений рівень вологості, нестача сонця і непрогрітий ґрунт) зменшився на 2,3 % — до 68,4 млн т проти минулорічних 70 млн т.

У рамках програми «МетеоЗахист» (див. рис. 1) переважно по озимій пшениці сільгоспвиробники північних областей України отримали відшкодування через недостатню кількість опадів (20–25 мм при граничних 30–35 мм), а південні й східні мають виплати через надмірну кількість зафіксованих спекотних днів (5–9 при граничних 3–5 днів).

«Ми застрахували 990 га озимої пшениці й 200 га кукурудзи, — повідомляє заступник директора з рослинництва ТОВ «Мена-Авангард» Чернігівської області Олександр Будний. — Цьогоріч останній дощ (5 мм) випав 9 травня, і до липня продуктивних опадів не було. До того ж ночі були холодними, а вдень стояла спека. Значний перепад температур спричинив у рослин стрес. Приміром, до четвертого листка кукурудза, можна сказати, була в задовільному стані, а далі через брак вологи, наче зупинилася в розвитку. Коли ми в червні брали аналіз ґрунту, то виявили, що на глибині 80 см не було взагалі ніякої вологи. Що ж до озимої пшениці, наче й розвиток рослин був хороший, підживили, провели дві фунгіцидні обробки, забезпечили гербіцидний захист препаратами компанії «Сингента». Однак у червні, коли зерно має наливатися, у нас почалася засуха, рослини просто горіли. Відповідно, ми мали значний недобір урожаю. Засуха і недостатня кількість вологи — це на сьогоднішній лімітуючий фактор недобору врожаю. Ми вперше взяли участь у програмі «МетеоЗахист» й вже отримали 188 тис. грн компенсації по пшениці та 42 тис. грн по кукурудзі».

До речі, хоч вегетації кукурудзи позитивно сприяв запас вологи в ґрунті у травні-червні, проте вже в липні посіви цієї культури потерпали від нестачі опадів — 10–30 мм при граничних 20–40 мм (див. рис. 2).

Оскільки більшість виплат за програмою «МетеоЗахист» були згенеровані у період цвітіння, її учасники отримали відшкодування на рівні 2–10 дол./га.

Рис. 1. Індекс посухи — середній рівень відшкодування в період цвітіння та наливу зерна в програмі «МетеоЗахист» 2019 р. за зернові, %.

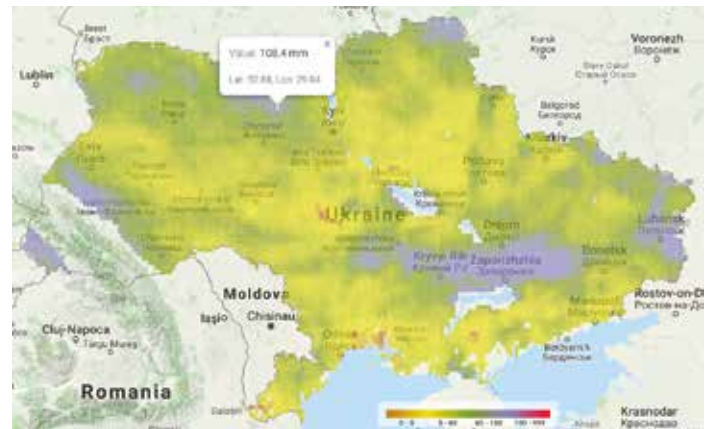

Рис. 2. Рівень опадів у липні, мм.

Рис. 3. Рівень опадів у серпні, мм.

«Раніше ми мали негативний досвід страхування посівів, — розповідає виконавчий директор ТОВ «Україна 2001» Хмельницької області Олександр Камінський. — Та й досвід колег оптимізму і бажання брати участь у подібних програмах недодавав. Однак у цьому році все ж вирішили спробувати взяти участь у програмі «МетеоЗахист» і застрахували кукурудзу та пшеницю. Результатами такої співпраці неабияк задоволені. У червні у нас були високі температури і недостатня кількість опадів, які зашкодили формуванню планового врожаю кукурудзи і пшениці. Крім того, під час збору пшениці на поля за півгодини випала практично місячна норма опадів. Ці всі погодні негаразди підпали під страхові виплати. Ми отримали більше ніж 500 тис. грн, а ці кошти нам незайві».

Щодо соняшнику, то його посіви цього року в північних та східних областях також страждали від недостатньої кількості опадів у період цвітіння. У середньому їх випало 10–30 мм при граничних 20–40 мм (див. рис. 3).

Тож аграрії, які застрахували посіви соняшнику в рамках програми «МетеоЗахист», вже отримали відшкодування на рівні 2–7 дол./га.

«До цього року, на жаль, ми мали негативний досвід страхування посівів, — зазначає голова ФГ «Грига» Полтавської області Володимир Грига. — Колись застрахували ріпак і, незважаючи на неврожай, коштів так і не отримали. А скільки тяганини було з оформленням, перевірок страхових агентів, які шукали зачіпки, щоб нам не виплачувати страховку... Тому, пам'ятаючи це все, дещо скептично поставилися до пропозиції взяти участь у програмі «МетеоЗахист». Та, розміркувавши, все ж вирішили ризикнути, адже із компанією «Сингента» нас поєднують роки плідної співпраці й надійного партнерства. До того ж особливих умов для участі в програмі нам ніхто не висував. Єдине — це придбання гібридів кукурудзи, використання засобів захисту рослин від «Сингента». Ми застрахували 100 га кукурудзи, але в те, що ця програма дійсно спрацює, не вірили. Тому, коли отримали кошти, зразу не зрозуміли за що, зателефонувавши фахівцям «Сингента», з'ясували, що це страхові виплати. Я, мабуть,

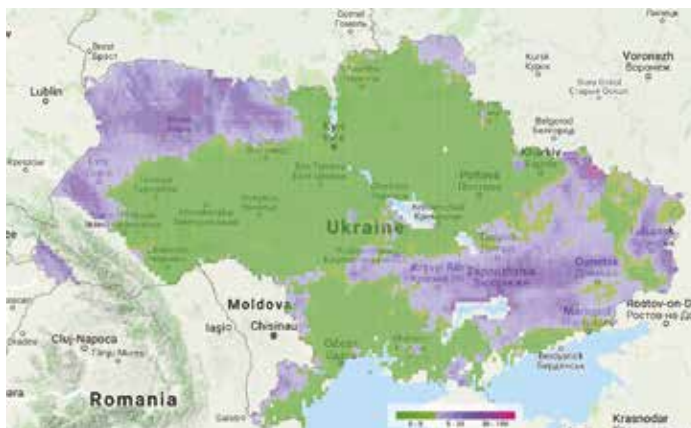

Рис. 4. Індекс надмірних опадів — середній рівень відшкодування в період збирання в програмі «МетеоЗахист» 2019 р. за зернові, %.

5 хвилин не розмовляв, думав, де тут підступ, бо так не буває. Виявилось, із «Сингента» можливо все!!! Поспілкувався щодо цього і з колегами, які застрахували свої посіви в рамках програми «МетеоЗахист» й уже також мають виплати. Отримавши такий досвід, ми й надалі плануємо брати участь у цій програмі. Ну не щастить нам, посуха чи, навпаки, зливи просто заливають поля, але в нас є надійний партнер — «Сингента», який підтримає у скрутну хвилину».

У цьому сезоні компанія «Сингента» запустила новий індекс страхування — захист посівів від надлишкових опадів у період збирання, адже не лише посуха стає на заваді щедрим урожаю. Приміром, цього року захід і південно-східна частина країни потерпали від численних злив під час збирання врожаю — на рівні 60–100 мм при граничних 50 мм, що вплинуло й на якість зерна (див. рис. 4). До слова, якщо для західних областей зливи є звичним явищем, то для південно-східних регіонів, як-то Дніпропетровська область, такі погодні примхи стали неприємним сюрпризом.

Учасники програми «МетеоЗахист» за цим індексом також вже отримали страхові виплати на рівні 2–7 дол./га — найбільші у західних та південно-східних областях.

«Ми застрахували 1800 га озимої пшениці, — ділиться досвідом директор ТОВ «Чистопілля» Дніпропетровської області Олександр Горбик. — У період цвітіння від спеки (більше чотирьох днів з температурою понад 32 °C) й надмірних опадів (більше ніж 40 мм) під час збору врожаю. З шести застрахованих ділянок чотири на період цвітіння потрапили під страхові виплати. Ми вперше беремо участь у програмі «МетеоЗахист», вже оперативно отримали виплати. На наступний рік також плануємо страхувати посіви. Будемо дивитися по погодних умовах. Ця програма — цікавий інструмент, адже з кожним роком погодні умови стають дедалі більш непередбачуваними».

Легко, прозоро, надійно, чи не так? Тож не зволікайте, працюйте на випередження і обезпечте власні посіви від природних катаклізмів — застрахуйте свій урожай у рамках програми «МетеоЗахист».

Повертаємо
впевненість

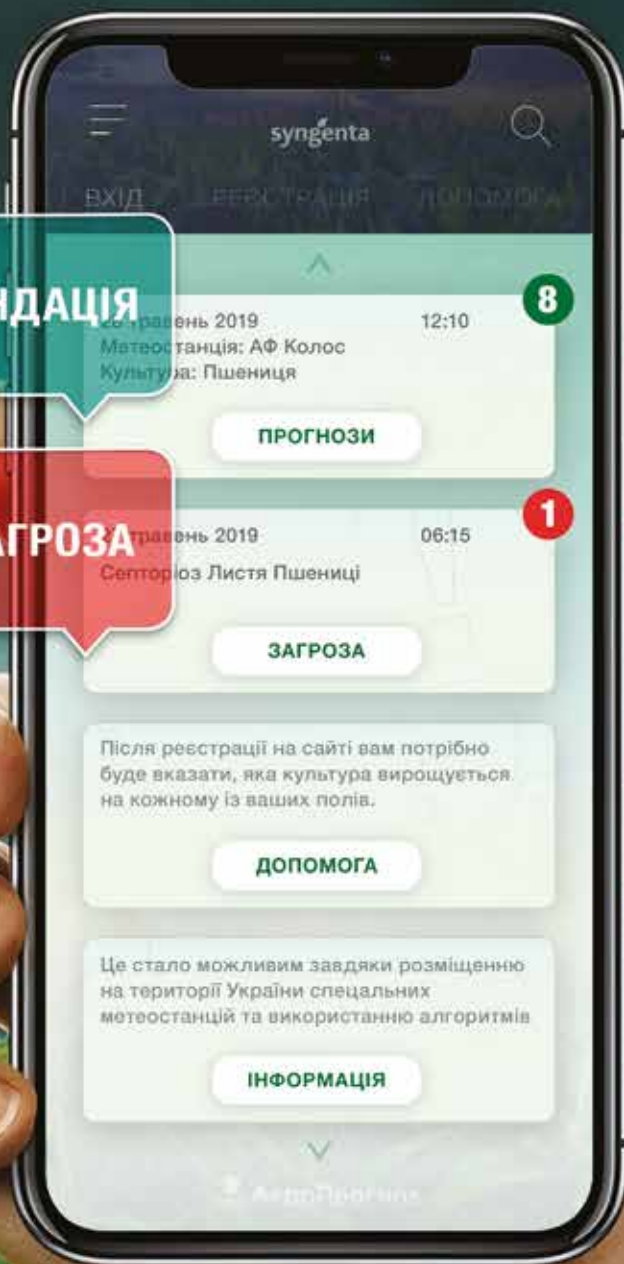
syngenta®

РЕКОМЕНДАЦІЯ

ВИЯВЛЕНА ЗАГРОЗА

**Агропрогноз «Сингента» Україна —
на варті вашого поля!**

АгроПрогноз

Контактна інформація

ЗАВІТАЙТЕ НА НАШ САЙТ, ДЕ ВИ ЗНАЙДЕТЕ БАГАТО АКТУАЛЬНОЇ ТА КОРИСНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: **WWW.SYNGENTA.UA**

ОФІЦІЙНИЙ ДОДАТОК
«СИНГЕНТА»

Зіскануйте QR-код
для переходу за посиланням

САЙТ **WWW.SYNGENTA.UA**,
РОЗДІЛ КОНТАКТИ

Зіскануйте QR-код для переходу
за посиланням

КОНСУЛЬТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

0 800 50 04 49

Безкоштовно зі стаціонарних телефонів у межах України

Соціальні мережі

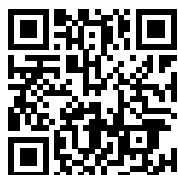
**ТЕЛЕГРАМ КАНАЛ
СИНГЕНТА УКРАЇНА**

t.me/syngenta_ua

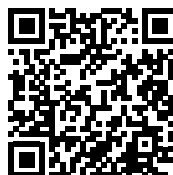
МИ У FACEBOOK

facebook.com/syngentaukraine

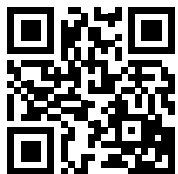
**НАШ КАНАЛ
YOUTUBE**

youtube.com/user/SyngentaUA

НАША ФОТОГАЛЕРЕЯ

flickr.com/photos/syngentaua

**ПРОГРАМА ЛОЯЛЬНОСТІ
«АГРОЛІГА»**

agroliga.in.ua

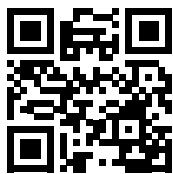
**УНІКАЛЬНИЙ СЕРВІС
«АГРОПРОГНОЗ»**

agroprognoz.com.ua

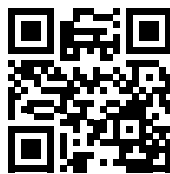
**СИНГЕНТА УКРАЇНА
В INSTAGRAM**

instagram.com/syngenta_ukraine

ЕЛАТУС® PIA

elatus.info

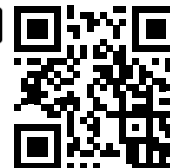
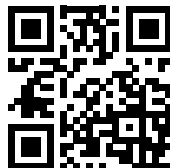

ВАЙБРАНС® ІНТЕГРАЛ

vibrance.com.ua

**ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
ГАРНОГО
ВРОЖАЮ**

Сьогодні як ніколи світ потребує сільськогосподарських виробників, які добре знають свою справу. До 2050 року у світі буде на два мільярди більше людей, яких треба годувати. Проте вже зараз ресурси нашої планети занадто перевантажено.

Для вирішення продовольчої проблеми світ повинен віднайти такі способи ведення сільського господарства, щоб не використовувати додаткові ресурси. Немає іншого способу забезпечити своє майбутнє — для вашого бізнесу, нашого бізнесу, світу.

ОДНА ПЛАНЕТА — ШІСТЬ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Підвищити середню продуктивність основних культур світу на 20 % без збільшення посівних площ, водоспоживання чи засобів виробництва

Покращити родючість 10 млн гектарів землі сільськогосподарського призначення, яка перебуває на межі деградації

Сприяти підвищенню біологічного розмаїття на 5 млн гектарів землі сільськогосподарського призначення

Допомогти 20 млн дрібних фермерів підвищити ефективність своїх господарств на 50 %

Навчити 20 млн працівників фермерських господарств правил безпечного виробництва, особливо в країнах, що розвиваються

Запровадити справедливі умови праці в усіх ланках логістичного ланцюжка